

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE
SİBER ZORBALIK SİBER MAĞDURİYETLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin YARAR

İstanbul

Ocak, 2019

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE SİBER
ZORBALIK SİBER MAĞDURİYETLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin YARAR

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Halil EKŞİ

İstanbul

Ocak, 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Halil EKŞİ

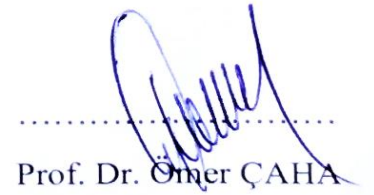
Üye Dr. Öğr. Üyesi Turgay ŞİRİN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Besra TAŞ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Ömer ÇAHA

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Lise Öğrencilerinin İyi Oluş Düzeyleri İle Siber Zorbalık Siber Mağduriyetleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Yasin YARAR

İstanbul, 2019

TEŞEKKÜR

Lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri ile siber zorbalık siber mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesini konu alan araştırma konumun belirlenmesinden sonuçlandırma kısmına kadar desteğini sunan ve beni yönlendiren çok değerli tez danışmanım, Prof. Dr. Halil Ekşi'ye sonsuz teşekkür ederim.

Lisans eğitimimde hayatıma en güzel dokunuşları yapan, örnek aldığım ve öğrencileri olmaktan dolayı kendimi şanslı hissettiğim Doç. Dr. Yeliz AKINTUĞ, Doç. Dr. Aşkın KİRAZ ve Yrd. Doç. Dr. Ezgi ULU olmak üzere akademik anlamda gelişimime katkı sunan tüm lisans ve lisansüstü hocalarıma, araştırma ölçeklerinin uygulanması ve çalışmam konusunda büyük katkı sağlayan değerli okul müdürüm İsa ÖZDEN'e, süreç içerisinde desteğini esirgemeyen değerli arkadaşlarıma ve tez çalışmama katkı sunan tüm öğrencilere teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Meslek hayatımın başlangıcından beri desteğini hiç esirgemeyen, akademik anlamda yönlendirmeleriyle gelişimime katkı sunan, verilerin analizi konusunda yönlendirme ve destek sağlayan, motivasyonumun en büyük kaynaklarından, hayatımdaki en güzel insanlardan değerli dostum, meslektaşım Uz. Psk. Dan. Ferhat BAYRAM'a teşekkür ederim.

Ve hayatım boyunca hep yanımda olan bıkmadan usanman destekleyen, cesaretlendiren ve güvenen değerli ailem... Babam Hasan YARAR, Annem Fatma YARAR, Kardeşlerim Mustafa, Ahmet Burak ve meslektaşım Elif Nur YARAR'a sonsuz teşekkür ederim. İyi ki varsınız.

Yasin YARAR

ÖZET

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ İLE SİBER ZORBALIK SİBER MAĞDURİYETLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Yasin YARAR

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Halil EKŞİ

Ocak – 2019, 134 + xii Sayfa

Bu araştırmada, lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri ile siber zorbalık ve siber mağduriyetleri arasındaki ilişkilerinin bazı kişisel değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel tarama modeli kullanılan araştırmanın evrenini İstanbul ili Esenyurt ilçesinde bulunan 3 farklı türde toplam 9 lisede öğrenim gören 248’i erkek, 314’ü kız olmak üzere toplam 562 lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, “Sanal Zorba/Kurban Ölçeği” ve “Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş (EPOCH) Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizi için “Bağımsız iki örnek t-testi”, “Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)” ve “Pearson kolerasyon analizi” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda Siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu, siber zorbalık, engelleme zarar verme, cinsel zorbalık ve söylenti çıkarma alt boyutları ile ilişkililik alt boyutu arasında, cinsel zorbalık alt boyutu ile kararlılık alt boyutu arasında, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Siber mağduriyet ile kararlılık ve ilişkililik alt boyutu arasında, mağduriyet cinsel zorbalık alt boyutu ile kararlılık alt boyutu arasında, mağduriyet cinsel zorbalık ve mağduriyet söylenti çıkarma alt boyutları ile ilişkililik alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

.Anahtar Sözcükler: İyi oluş, Siber zorbalık, Siber Mağduriyet.

ABSTRACT

THE INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN WELL BEING LEVELS OF THE HIGH SCHOOL STUDENTS AND THE CYBERBULLYING/CYBER VICTIMIZATIONS

Yasin YARAR

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Supervisor: Prof. Dr. Halil EKŞİ

January-2019 Page:134 + xii

In this study, it is aimed to investigate the relationship between the level of well-being of high school students and cyberbullying and cyber victimization in terms of some personal variables. The research is carried out with the participation of 562 high school students (248 boy, 314 girl) who are studying in 9 different high schools in Istanbul. Research data is obtained by using “Personal Information Form” “Virtual Bully/Victim Scale” and “Five Dimensional Well-Being Scale for Adolescents (EPOCH)” developed by the researchers “Independent two sample t-test”, “One-way analysis of variance (ANOVA)” and “Person correlation analysis” is used to analyze the data. As a result of the study, there is a positive and significant relationship between cyberbullying and cyber victimization. There is a negative and significant relationship between cyberbullying, blocking sexual bullying and rumor sub-dimensions of relationship. And also, there is a negative and significant relationship between subdimension of sexual bullying and sub-dimension of stability. It has been identified that there is a negative and significant relationship between cyber victim, subdimension of stability and relationship, cyber victim sexual bullying and subdimension of stability, subdimension of cyber victim sexual bullying and rumor and relationship.

Key Words: well-being, cyberbullying, cyber victimizations

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
EKLER	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümleleri	7
1.2.1. Ana Problem Cümlesi	7
1.2.2. Alt Problemler	7
1.3.Önem	9
1.4. Varsayımlar	10
1.5. Sınırlılıklar	11
1.6. Tanımlar	11

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE	12
2.1. Zorbalık	12
2.1.1. Zorbalık Türleri	13
2.2. Siber Zorbalık.....	14
2.2.1. Siber Zorbalık Nedenleri	16
2.2.2. Siber Zorbaların Kişilik Özellikleri.....	17
2.3. Siber Mağduriyet.....	18
2.3.1. Siber Mağduriyet Nedenleri	19
2.3.2. Siber Mağdurların Kişilik Özellikleri	21
2.4. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet.....	22

2.4.1. Siber Zorbalık ve Siber mağduriyet Bilişim Araçları İlişkisi	22
2.4.2. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Görülme Biçimleri	23
2.4.3. Siber Zorbalığın ve Siber Mağduriyetin Yarattığı Etkiler.....	24
2.5. İyi Oluş.....	25
2.5.1. Öznel İyi Oluş	26
2.5.1.1. Öznel İyi Oluşla İlgili Kuramlar.....	28
2.5.2. Psikolojik İyi Oluş.....	29
2.5.2.1. Psikolojik İyi Oluşun Boyutları.....	31
2.5.3. İyi Oluş İle İlgili Değişkenler.....	32
BÖLÜM III	
YÖNTEM.....	36
3.1. Araştırma Modeli	36
3.2. Evren ve Örneklem	36
3.3. Veri Toplama Araçları	37
3.3.1. Sanal Zorba/Kurban Ölçeği.....	37
3.3.2. Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH).....	37
3.4. Verilerin Toplanması	38
3.5. Verilerin Çözümlemesi Ve Yorumlanması.....	38
BÖLÜM IV	
BULGULAR.....	39
4.1 Sosyodemografik Bilgiler	39
4.2 İnternet Kullanımına Ait Bilgiler	43
4.3. Araştırmanın Problemine ve Alt Problemlerine İlişkin Bulgular	45
BÖLÜM V	
TARTIŞMA VE SONUÇ.....	95
5.1. Tartışma ve Sonuç	95
5.2. Öneriler.....	112
KAYNAKÇA	114
EKLER.....	129
ÖZGEÇMİŞ.....	134

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklem Grubuna Ait Sosyodemografik Bilgiler	39
Tablo 2. Örneklem Grubuna Ait Sosyodemografik Bilgiler	41
Tablo 3. Örneklem Grubuna Ait İnternet Kullanım Bilgileri.....	43
Tablo 4. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	45
Tablo 5. İyi Oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları.....	47
Tablo 6. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	48
Tablo 7. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	50
Tablo 8. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	52
Tablo 9. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	54
Tablo 10. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları.....	56
Tablo 11. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	58
Tablo 12. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	60
Tablo 13. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	62

Tablo 14. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları.....	63
Tablo 15. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	65
Tablo 16. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	66
Tablo 17. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	68
Tablo 18. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	69
Tablo 19. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	71
Tablo 20. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları.....	72
Tablo 21. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	74
Tablo 22. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Bir Günde Ortalama İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları.....	75
Tablo 23. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Bir Günde Ortalama İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları....	77
Tablo 24. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnternete En Çok Nereden Bağlandığı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	79
Tablo 25. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnternete En Çok Nereden Bağlandığı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları	81

Tablo 26. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnterneti En Çok Kullanım Amacı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	82
Tablo 27. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnterneti En Çok Kullanım Amacı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları	85
Tablo 28. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Teknoloji veya İnternet Kullanımı İle İlgili Bilgilendirme Çalışmasına Katılma Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları.....	87
Tablo 29. İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Teknoloji veya İnternet Kullanımı İle İlgili Bilgilendirme Çalışmasına Katılma Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları.....	89
Tablo 30. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları Ortalama Puanları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları Arasındaki İlişki Gösteren Pearson Korelasyon Sonuçları	91
Tablo 31. Siber Zorbalık ve Alt Boyutları Ortalama Puanları İle İyi Oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları Arasındaki İlişki Gösteren Pearson Korelasyon Sonuçları	93
Tablo 32. Siber Mağduriyet ve Alt Boyutları Ortalama Puanları İle İyi Oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları Arasındaki İlişki Gösteren Pearson Korelasyon Sonuçları	94

KISALTMALAR DİZİNİ

EPOCH: Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

Ek 2: Sanal Zorba/Kurban Ölçeği

Ek 3: Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH)

Ek 4: Sanal Zorba/Kurban Ölçeği İzni

Ek 5: Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH) İzni

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, problem durumu, problem cümleleri, önem, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojileri alanında yaşanan gelişmelerin hızla arttığı ve yaşamın birçok alanında kullanıldığı görülmektedir. Bilgisayar, cep telefonu, tablet, televizyon gibi teknolojik araçlarla birlikte internet kullanım oranının giderek artması, teknolojinin bireylerin yaşamında vazgeçilmez bir yer almasına neden olmaktadır. İnternet kullanımının yaygınlaşması hayatımızı birçok alanda kolaylaştırmakta, banka işlemleri, görüşmeler, alışveriş gibi birçok işlemi zamandan tasarruf ederek, bulunduğumuz yerden gerçekleştirebilmekteyiz. Bunlarla birlikte yeni arkadaşlıklar kurma ve sürdürme, sosyal ilişkiler kurma, siber ortamdan örgütlenme, yeni normlar oluşturma teknolojik araçların aracılığıyla gerçekleşebilmektedir. Teknoloji ve internet kullanımı günümüzde neredeyse sosyoekonomik düzeyden bağımsız hale gelmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yapılan araştırmada 2017 yılında bilgisayar kullanımı %56.6, internet kullanımı %66.8 ve akıllı telefon bulunan ev oranı %97.8 iken 2018 yılında bilgisayar kullanımı %59.6, internet kullanımı %72.9 olarak belirlenmiştir (TÜİK, 2018)

Yaşanan bu gelişmelerin hayatımıza sağladığı kolaylıklar tartışılmaz bir durumdur. Teknoloji ve internet kullanımının bu kadar yaygın ve faydalı kullanımının yanında

pek çok olumsuz, zarar verici kullanım şekilleri de ön plana çıkmaktadır. Sanal dolandırıcılık, tehdit içerikli kısa mesajlar, isimsiz çağrılar, uygunsuz video ve görüntüler, virüslü e-postalar, gerçek kimliğe ait olmayan sosyal medya hesapları da bir hayli fazladır.

İnternet kullanımının yaygınlaşması sonucu, internet kullanıcısı bireylerin yaş ortalamasını düşürmüştür. Özellikle ergenlik döneminde olan bireyler tarafından internet fazlaca kullanılmaktadır (Soydaş- Karlıer, 2011; Peker, 2015). Duygusal, sosyal ve ahlaki gelişimlerle kimlik ve kişilik gelişimi içerisinde olunan bu dönemde (Koç, 2004) online oyunlar, anlık mesajlar, e-posta alıp göndermek, sosyal ağlar üzerinde bulunan profil aracılığıyla sosyalleşmek için bilgi ve iletişim araçları kullanılmaktadır.

Yaşanan tüm bu gelişmeler içerisinde teknolojik araçların kullanımı sırasında ortaya çıkan problemler olabilmektedir. Teknolojik araçların kötüye kullanımı sonucu oluşan yeni zorbalık şekli siber zorbalık olarak ifade edilmiştir (Yaman ve Peker 2012). Zorbalık, güç eşitsizliği olan ilişkilerde kendini gösteren, karşındakine zarar vermeye ve sorun çıkarmaya yönelik tekrarlı olarak sergilenen saldırgan davranışlar olarak tanımlanmıştır (Olweus, 1994).

Belsey (2004) siber zorbalığı, bireysel ya da grup olarak sürekli ve kasıtlı şekilde gerçekleştirilen, tekrarlı ve düşmanlık içeren davranışlarla zarar verme amaçlı bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlamaktadır. Campbell (2005) siber zorbalığı, teknoloji aracılığıyla gerçekleşen, daha önceki bir problemin yeni görüntüsü olarak adlandırmaktadır. Arıca (2011) siber zorbalığı, “bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da gruba, özel ya da tüzel bir kişiliğe karşı yapılan teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümü” olarak ifade etmektedir. Patchin ve Hinduja (2015) tarafından belirtilen görüşte siber zorbalık olarak davranışın adlandırılabilmesi için bazı unsurların bir araya gelmesi gerektiği düşünülmektedir. Gerçekleştirilen davranışın kasıtlı olarak yapılması, birden fazla kez gerçekleşerek tekrar etmesi ve karşı tarafa zarar verici şekilde olması gerekmektedir. Bilgisayar, cep telefonu gibi iletişim araçları siber zorbalığa olanak sağlayan araçlardır. Siber zorbalık ve geleneksel zorbalık kavramlarının tanımları incelendiğinde üzerinde durulan ortak noktaların tekrarlı olması, zarar verici olması, kasıtlı olması olduğunu görmekteyiz. Bu ortak noktalardan hareketle siber zorbalığı, teknolojik araçlar vasıtasıyla kendisini savunma gücü olmayan birey ya

da gruba yönlendirilmiş tek seferlik ya da tekrarlı zarar verici davranışlar olarak tanımlayabiliriz.

Yapılan çalışmalar ve yukardaki tanımlamalar sonucunda ulaşılan noktada teknolojik gelişmelerle birlikte yaşanan geleneksel zorbalık durumlarının yeni formu olarak siber zorbalık durumunun ortaya çıktığı ve sadece okul sınırları içerisinde gerçekleşme durumunun ortadan kalktığı yönündedir. Yeni oluşan bu durumda mekân kavramı ortadan kalkarak bağımsız şekilde teknolojinin kullanıldığı her ortamda gerçekleşebilme olanağı bulmuştur. Bu durum siber zorbalığa maruz kalan bireylerin her an tehdit altında olmasına, teknolojik araçlar vasıtasıyla her an siber zorbalığın gerçekleştirilebileceği anlamına gelmektedir. Geleneksel zorbalık yaşantılarında bulunulan ortamın terk edilmesi ve yardım alma davranışları daha çok gerçekleştirilip zorbalıkla baş edilebilmektedir. Siber zorbalık formunda siber mağdurların benzer davranışları gerçekleştirmesi bulunulan ortamın terk edilmesi yaşanan siber zorbalık durumu için çözüm olmamaktadır. Yapılan çalışmalar da genç bireyler arasında siber zorbalığın giderek artan bir problem olduğunu ortaya koymaktadır. Eroğlu ve Peker (2015) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada siber zorbalık yapma oranını %9, siber mağdur olma oranını %7, hem siber zorba hem de siber mağdur olanların oranını %72,2 olarak bulmuştur.

Yapılan literatür taramasında siber mağduriyet için tanımlamanın daha çok siber zorbalık tanımı üzerinden yapıldığı görülmüştür. Arıcak, Tanrıku ve Kınay (2012) siber mağduriyeti, “Bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla bir bireye ya da grubun, özel ya da tüzel kişiliğin, teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verici davranışlardan maddi ya da manevi olarak mağduriyet yaşamaması durumudur” şeklinde ifade etmiştir. Genel olarak siber zorbalığa maruz kalarak etkilene durumu siber mağduriyet olarak adlandırılmaktadır. Siber zorbalık, davranışla karşılaşan siber mağdurların ruh sağlığının olumsuz olarak etkilendiği belirtilmektedir. Arıcak (2011) siber zorbalık davranışıyla karşılaşan siber mağdurların okul başarısında düşüşler olabildiği, okul terki yaşanabildiği ve ilerleyen boyutlarda intihar teşebbüslerinin yaşanabildiğini belirtmiştir. Batmaz ve Ayas (2013) siber zorbalığın artması sonucu olarak düşmanlık, öfke, psikotizm, depresyon durumlarının arttığını belirtmiştir.

Aristoteles’e göre insanlar mutluluk arayışındadır ve mutluluk insan yaşamı için ulaşılmak istenen noktadır (Büyükdüvenci, 1993). Mutluluğu ifade eden psikolojik

araştırmalara bakılınca (Çevik, 2010; Tuzgöl-Dost, 2005) iyi oluş kavramıyla birleşen mutluluğun öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş, iyilik hali, yaşam kalitesi, olumlu duygular, yaşam doyumunu gibi kavramlarla ifade edildiği görölmektedir. Birbirleriyle aynı anlamda olmasa da bu kavramların ilişkili olduğu bilinir. Çünkü bu kavramların hepsi bireyi olumlu işlemlere yönlendirerek mutluluğa ulaşmayı amaçlamaktadır (Çevik, 2010; Tuzgöl-Dost, 2005).

İyi oluş kavramı ile ilgili literatür (Çevik, 2010; Tuzgöl-Dost, 2005; Tümkiye 2011) incelendiğinde iyi oluş kavramının iki temel düşünce tarazında dayanak bulduğu görölebilmektedir. Bu düşünce tarzları; hazzcı bakış açısı yani öznel iyi oluş ve psikolojik işlevsellik bakış açısı yani psikolojik iyi oluştur. Haz alma kavramı ile değerlendirildiğinde iyi oluş olumlu duygulanımın varlığına odaklanarak olumsuz duygulanımın yokluğunu kabul etmiştir. Psikolojik işlevsellikle değerlendirildiğinde hayatı anlamlandırarak doyum sağlamaya odaklanmaktadır. Yunan filozofu olan Aristippus, zevk almanın yaşam amacı olduğunu ve haz yaşanan zamanların toplamının mutluluğu oluşturduğunu belirtmiştir (Akt. Ryan ve Deci, 2001). Bu noktada Hamurcu (2011) öznel iyi oluşu problemlerin olmadığı bir yaşam, mutluluk ve doyum almak olarak belirtmiştir. Tuzgöl-Dost (2005) ise öznel iyi oluşun, hoş olan ve hoş olmayan duygulanım ile yaşam doyumunu etmenlerinden oluştuğunu, olumlu olan duyguların yaşam doyumuyla ilgili bilişsel değerlendirmelerin, farklı yaşam alanlarıyla ilişkili olabileceğini ve sonuçta oluşan toplamın genel olarak yaşam doyumunu gösterdiğini ifade etmektedir.

Bireyler için istenen öznel iyi oluş düzeyinin yüksek olmasıdır. Joshi (2010) yaptığı çalışma sonucunda öznel iyi oluş düzeyi yüksek bireylerin yaptığı işlerde daha başarılı olduğunu, çok daha fazla sosyal ilişkiler kurduğunu, daha kolay karar verebildiklerini ve karşılaştıkları zorluklarla daha kolay başa çıkabildiklerini belirtmiştir. Mizah tarzı (Tümkiye, 2011), sorumluluk, duygusal denge, dışa dönüklük (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010) gibi etkenlerin de öznel iyi oluş üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Kişilik özelliklerinin %50 oranında, amaca yönelik yapılan etkinliklerin %40 oranında, demografik faktörlerin %10 oranında bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini açıkladığı belirtilmektedir (Lyubomirsky, King ve Diener, 2005)

Aristoteles, insanlar için iyi oluşun temelinde işlevselliği değerlendirmiş ve iyi hissetmenin, haz duymanın, iyi yaşam sürmekten farklı olduğunu belirtmiştir

(Ryan, Huta ve Deci, 2008). Bu bakış açısıyla da psikolojik iyi oluş, kişinin yaşama dair oluşturduğu amaçları, sahip olduğu potansiyellerin farkındalığı ve diğer kişilerle ilişkilerinin kalitesini tanımlamaktadır (Ryff ve Keyes, 1995). Ryff (1989) tarafından geliştirilen psikolojik iyi oluş kuramında, psikolojik iyi oluşu oluşturan altı temel boyutu vardır; kişisel gelişim, çevre hâkimiyeti, kendini kabul, özerklik, yaşam amacı ve olumlu ilişkiler. Cenkseven (2004) tarafından psikolojik iyi oluşu yordayan değişkenler belirlenmeye çalışılmış ve arkadaşlık ilişkilerinden alınan hoşnutluk, cinsiyet, anne baba ilişkileri, dışa dönüklük, boş zaman etkinlikleri gibi değişkenler psikolojik iyi oluşun anlamlı yordayıcıları olarak bulunmuşlardır. Kapıkıran ve Kapıkıran (2009) tarafından psikolojik iyi oluş ve alt boyutları ile ilgili yapılan çalışmada sosyal bağlılık ile psikolojik iyi oluşun alt boyutlarından kendini kabul, diğerleriyle olumlu ilişkiler ve bireysel gelişim alt boyutlarını anlamlı olarak yordadığını bulmuştur.

Türkiye istatistik kurumu tarafından yapılan çalışmada mutlu olduğunu ifade eden bireylerin oranı 2016 yılında %61.3 iken 2017 yılında %58 olarak, mutsuz olduğunu ifade eden bireylerin oranı 2016 yılında %10.4 iken 2017 yılında %11.1 olarak bulunmuştur (TÜİK, 2018). Geçen kısa zaman aralığında mutluluk durumunu etkileyebilecek birçok değişken düşünülebilir. Yaygınlaşan bilgi iletişim teknolojisinin etkisinde olduğu düşünülebilir. Peterson (2006) duygu kavramını, öznel hislerin içinde bulunduğu psikolojik durum veya karakteristik yapıda gerçekleşen psikolojik canlanma ve davranışlar olarak tanımlamaktadır. Duygu ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında pozitif ve negatif duyguların depresif bozukluklarda ve kaygı bozukluklarında ayırıcı rol aldığı belirtilmiştir (Gençöz, 2000). Telef (2013) tarafından olumlu duyguların riskli davranışlar ile negatif yönde, olumsuz duyguların riskli davranışlar arasında pozitif yönde ilişkiler olduğu belirtilmektedir.

Siber zorbalık, siber mağduriyet ve iyi oluş ile ilgili gerçekleştirilen literatür araştırmasında siber zorbalık, siber mağduriyet ve iyi oluş kavramlarıyla doğrudan yapılan çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak Padır, Eroğlu ve Çalışkan (2015) tarafından ergenlerin öznel mutluluk, siber zorbalık ve siber mağduriyetlerini inceleyen çalışmayla birlikte bireyleri psikolojik ve sosyal olarak etkileyen internet kullanımı ve etkilerini belirten çalışmalara rastlanmıştır. Bu çalışmalardan bazılarında; Navarro vd., (2015) tarafından siber zorbalık ve öznel iyi oluş ile

sosyal zorbalık ve öznel iyi oluşun negatif yönde ilişkiler içerisinde olduğu, Wong, Chan, ve Cheng, (2014) tarafından siber zorbalık ve siber mağduriyet durumlarının ergenlerin psikolojik ve sosyal sağlığı ile okula ait olma duygusu arasında negatif yönde ilişkiler olduğu, Ateş ve Güler (2016) tarafından sosyal kaygı ve toplumsal yetkinliğin siber zorbalığı anlamlı şekilde yordadığı, Peker, Eroğlu ve Ada (2012) tarafından siber zorbalık ve siber mağduriyetin empatik eğilim ile arasında negatif yönde ilişkiler olduğu, Ünver ve Koç (2017) tarafından siber zorbalık ile riskli internet davranışları arasında pozitif yönde ilişkiler olduğu, Koç ve Albayrak (2017) tarafından internet bağımlısı olan bireylerin eğitim, sağlık, psikolojik ve sosyal açıdan negatif yönde etkilendiğini ve kontrolsüz internet kullanımının siber zorbalık sonucunu yarattığını, Altıntaş ve Öztürk (2016) tarafından demokratik aile tutumu, aşırı kullanım ve problemlili internet kullanımı arasında negatif yönlü ilişkiler olduğu, Bahar ve Meral (2016), Çetinkaya, Gündüz ve Uygur (2017) tarafından psikolojik iyi oluş ile problemlili internet kullanımı arasında negatif yönlü, psikolojik iyi oluş ile yalnızlık arasında negatif yönlü, yalnızlık ve problemlili internet kullanımı arasında pozitif yönlü ilişkiler olduğu, Doğan (2016) tarafından sosyal ağ sitelerini kullanmanın mutluluk, yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluş üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu belirtmişlerdir.

Tüm bu bilgiler ışığında, birbiriyle ilişkili olan öznel iyi oluş ve psikolojik kavramlarının iyi oluşun alt başlığına dâhil edilmesiyle daha fazla açıklayıcı güce sahip olabileceği düşünülmüştür. Siber zorbalık ve siber mağduriyetin içerisinde olumsuz duyguları yok sayarak, olumlu duygularla yaşamdan doyum sağlama çabasını içinde barındırmadığı, yaşamı anlamlandırma, iyi ilişkiler kurma ve mutluluk sağlama kavramından uzak olduğu söylenebilir. Ortaya çıkan pozitif duygular, negatif duygular, işlevsellik, haz duyma kavramlarının siber zorbalık ve siber mağduriyet üzerindeki etkisini değerlendirmek için iyi oluş ile siber zorbalık siber mağduriyet kavramlarının beraber düşünülmesi kaçınılmazdır. İlişkisel olarak kavramların değerlendirilmesi sonucunda iyi oluş düzeyleri, siber zorbalık davranışının sergilenmesinde bireyin anlamlı amaçları olmaması, kaliteli ilişkiler kuramaması, mutluluk arayışı, pozitif ve negatif duygular, sosyal ilişkiler, kendini kabul, bireysel gelişim kavramlarından etkilenebileceği düşünülebilir. Bireyin sahip olduğu iyi oluş düzeyi siber zorbalık yapan kişi olarak nedenlere odaklanmaya olanak sağlayarak çözüm önerileri getirebileceği gibi siber mağdur konumunda olmasıyla da içinde bulunduğu gelişim döneminde maruz kaldığı durumla nasıl

başa çıkabileceğini belirlemesi ve yaşam kalitesini yükseltmesi adına önemli bilgiler verebilecektir.

1.2.Problem Cümleleri

1.2.1. Ana Problem Cümlesi

Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır?

1.2.2. Alt Problemler

1. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
2. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
3. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
4. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
5. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
6. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
7. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları algılanan başarı düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
8. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları algılanan başarı düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
9. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları baba öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
10. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları baba öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

11. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
12. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
13. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları baba çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
14. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları baba çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
15. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
16. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
17. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
18. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
19. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları bir günde interneti ortalama kullanma süresi durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
20. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları bir günde interneti ortalama kullanma süresi durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
21. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları internete en çok nereden bağlandığı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
22. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları internete en çok nereden bağlandığı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

23. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları interneti en çok kullanım amacı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
24. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları interneti en çok kullanım amacı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
25. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?
26. Lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır?

1.3.Önem

Teknolojik gelişmelerin hızla artması ve yaşamımızda vazgeçilmez bir yer alan iletişim ve bilgi araçları, insanlar arasında gerçekleşen iletişimi de etkileyerek iletişim boyutlarını siber ortamlara taşımıştır. İletişimin siber ortama taşınmasıyla sağlanan birçok yararın yanında olumsuz durumların da yaşanması kaçınılmaz olmuştur. Yaşanan olumsuz durumların başında daha önceki zamanlarda sadece okul ve sınırları içerisinde gerçekleşen zorbalık ve şiddet kavramlarının okul ve sınırları dışında da saldırganlığın bir boyutu olan siber zorbalık olarak ortaya çıktığı söylenebilir. 2018 yılı verilerine göre hanelerin %83.8'inde internet erişiminin bulunduğu ortaya konulmuştur. Bu oran 2017 yılında %80.7 olarak bulunmuştur. 2018 yılı verilerinde internet kullanan bireylerin oranını %72.9 olarak bulunmuştur. Bilgisayar ve internet kullanımı 2017 yılında 16-74 yaş grubundaki bireylerde sırasıyla %56.6 ve %66.8 olarak bulunmuş ve bu oran 2018 yılında %59.6 ve %72.9 olarak bulunmuştur. Yapılan araştırmada erkeklerin bilgisayar ve internet kullanım oranları sırasıyla %68.6 ve %80.4 olarak bulunurken kadınların bilgisayar ve internet kullanım oranları %50.6 ve %65.5 olarak bulunmuştur. Gerçekleştirilen araştırmada akıllı telefon bulunan ev oranı %97.8 olarak bulunmuştur (TÜİK, 2018).

Yapılan çalışmalar neticesinde teknoloji ve bilgi iletişim araçlarına sahip olma oranının arttığı görülmektedir. Yaşanan bu gelişmeler sonucunda siber zorbalık ve siber mağduriyet olaylarının da yaşandığı görülmektedir. Siber zorbalık ve siber mağduriyet kavramları ile ilgili literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların daha çok siber zorbalığın yarattığı sonuçlar, yaygınlığı, cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf düzeyi, aile tutumu, anne baba eğitim düzeyi gibi çeşitli değişkenlerle araştırıldığı görülmektedir. İyi oluş kavramı ile ilgili yapılan benzer çalışmaların da yaş, cinsiyet, okul başarısı, algılanan aile tutumu, ebeveyn ilişkileri, problemlerle internet kullanımı, yalnızlık gibi değişkenlerle ilişkilendirilerek araştırıldığı görülmüştür. Ancak yapılan literatür taraması sonucunda iyi oluş ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiyi doğrudan ele alan yurtiçinde yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu noktada yapılan araştırmanın önemli olabileceği, siber zorbalık ve siber mağduriyet ve iyi oluş konusundaki literatür boşluğuna katkı sağlayabileceği belirtilebilir.

Bu araştırma sonuçlarının, lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleriyle siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerini ön plana çıkararak siber zorbalık, siber mağduriyet ve iyi oluşun tanınmasıyla ergenlik dönemindeki bireylere yönelik olarak eğitim ortamlarında, sosyal yaşamlarında ve kişilik gelişiminin sürdüğü alanlarda gerçekleştirilebilecek hizmetlere, ailelere, eğitimcilere, psikolojik destek sağlayan uzmanlara ve araştırmacılara katkı sunabileceği yönündedir. Lise öğrencileri için yapılacak çalışmalarda iyi oluş düzeylerinin ön plana çıkarılması konusunda çalışmaların artırılması, desteklenerek konuya önem verilmesine katkı sağlayabileceği söylenebilir.

1.4.Varsayımlar

1- Bu araştırmaya katılan lise öğrencilerinin “Kişisel Bilgi Formu”, “Sanal Zorba/Kurban Ölçeği” ve “Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş (EPOCH) Ölçeği” formlarını içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

2- Örneklem grubunun kendi evrenini temsil etme yeterliliğinde olduğu varsayılmıştır.

3- Araştırma için kullanılan ölçme araçlarının, ölçülmek istenen siber zorbalık, siber mağduriyet ve iyi oluşu ölçme yeterliliğinde olduğu varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma;

1- İstanbul Avrupa yakası Esenyurt ilçesi ile sınırlıdır.

2-Öğrencilerin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeyleri ile ilgili elde edilen bulgular “Sanal Zorba/Kurban Ölçeği” tarafından ölçülen niteliklerle, iyi oluş düzeyleri ile ilgili bulgular “Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş (EPOCH) Ölçeği” tarafından ölçülen niteliklerle sınırlıdır.

1.6.Tanımlar

Siber Zorbalık: Bireysel ya da grup olarak sürekli ve kasıtlı şekilde gerçekleştirilen, tekrarlı ve düşmanlık içeren davranışlarla zarar verme amaçlı bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması durumudur (Belsey, 2004).

Siber Mağduriyet: “Bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla bir bireye ya da grubun, özel ya da tüzel kişiliğin, teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verici davranışlardan maddi ya da manevi olarak mağduriyet yaşaması durumudur” (Arıcak, Tanrıkulu ve Kınay, 2012).

Öznel İyi Oluş: “Yaşamdan alınan doyum düzeyi, yaşanan olumlu ve olumsuz duyguların hangi düzeyde olduğuna dair yaptığı değerlendirmedir” (Diener, 1984).

Psikolojik İyi Oluş: Kişinin yaşama dair oluşturduğu amaçlarını, sahip olduğu potansiyellerin farkındalığı ve diğer kişilerle ilişkilerinin kalitesini tanımlamaktadır (Ryff ve Keyes, 1995).

İyi oluş: “Bireyin bilişsel ve duyuşsal olarak kendi yaşamını değerlendirmesidir” (Diener, 2000).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Zorbalık

Zorbalıkla ilgili kapsamlı çalışmalar dünya çapında 1970'li yıllarda yapılmaya başlanmış ve Olweus ilk olarak okul sınırları içinde yapılan zorbalığı, bir akran grubu tarafından yapılan şiddet olarak tanımlamıştır. Olweus'a göre zorbalık, saldırganlık ve şiddet gibi kavramların birbiri ile ilişkili olduğunu belirterek son çalışmalarında zorbalığı, bir veya birden fazla öğrencinin başka bir öğrenci veya öğrenci grubuna tekrarlı olarak zarar verici eylemlerde bulunması şeklinde tanımlamıştır. Olumsuz eylem, kasıtlı olarak yapılan rahatsızlık verici ve hasar yaratmaya yönelik davranışlardır. Ayrıca bir eylemin zorbalık sınıfında yer alabilmesi için taraflar arasında gücü dengesiz dağılması, kasten zarar verme amacı taşınması ve devamlı olması gereklidir Olweus, (1994; 2011). Sullivan vd., (2004), kişinin karşılaştığı olumsuz davranışların zorbalık olarak adlandırılması için gerekli olan altı koşulun bulunması gerektiğini öne sürmüşlerdir. Bunlar, zorba kurbandan üstündür, zorbalık kasıtlı ve sistematiktir, zorbalık bir kez yapıldıktan sonra tekrarlanabilir, zorbalık belirli bir zaman aralığında gerçekleşir, mağdur fiziksel, ruhsal ve duygusal olarak olumsuz etkilenir ve tüm zorbalık davranışlarının psikolojik ve duygusal boyutları vardır.

Pişkin (2002) zorbalığı; bireysel veya toplu olarak, daha güçsüz kişilere yönlendirilen sürekli olarak gerçekleştirilen ve kasıtlı olan, mağdurun olanın kendisini savunamayacak durumda bulunduğu bir saldırganlık şekli olarak ifade etmiştir. Okul zorbalığı tanımında ise fiziksel, sözel veya psikolojik olabilen, bir ya da birden çok öğrenci tarafından gerçekleştirilen, bilerek, tekrarlı, zarar verici, çoğunlukla statü sahibi olmak ve mevcut statüyü muhafaza etmek için sergilenen davranışlar olarak adlandırmıştır. Nansel vd., (2003)'nin yaptığı tanımda zorbalık, maruz kalan kişinin kışkırtmasının olmadığı, mağdurun acı çekmesine, korkmasına

neden olan, eşit güçte olmayan çocuklardan güçsüz olanın baskı altında kaldığı ve tekrarlı olarak gerçekleşen fiziksel, sözel ve psikolojik olarak gerçekleştirilen saldırganlık şeklinde tanımlanmıştır.

2.1.1. Zorbalık Türleri

Geçmişten günümüze toplumlar için sorun teşkil eden zorbalık kavramı farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır. Yapılan literatür taraması sonuçlarına göre zorbalık kavramının en yaygın şekilde bilinen fiziksel çeşitlerinin yanı sıra farklı şekilde ortaya çıkan birçok çeşidinin olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu anlamda zorbalığın çeşitlerini ortaya koyan tanımlamalara aşağıda yer verilmiştir.

Olweus (1994) tarafından gerçekleştirilen zorbalık tanımında, zorbalığı doğrudan ve dolaylı olarak iki sınıfa ayırmıştır. Doğrudan gerçekleştirilen zorbalık davranışında amacı mağdur etmek olarak adlandırırken, yok sayma ve görmezden gelme davranışı ile dolaylı olarak zorbalığın gerçekleştirildiğini belirtmektedir.

Sullivan vd. (2004) zorbalığı üç kategoriye ayırmışlardır;

- **Fiziksel Zorbalık:** Fiilen gerçekleştirilen ve karşı tarafa zarar verme amaçlı davranışlardır.
- **Sosyal Zorbalık:** Zarar vermenin amaçlandığı ancak karşı tarafa fiziksel zorbalığın gerçekleştirilmediği davranışlardır.
 - (a) **Sözel Zorbalık:** Lakap takmak, küçük düşürmek, dedikodu çıkarmak, laf atmak, telefonla rahatsız etmek vb. şekilde davranışlarda bulunmaktır.
 - (b) **Sözel Olmayan Zorbalık:** Doğrudan zorbalık ve dolaylı zorbalık olmak üzere doğrudan gerçekleştirilenin sözel ve fiziksel olarak, dolaylı gerçekleştirilenin ise gizli bir şekilde sömürücü olarak ortaya çıkan zorbalık şeklindedir.
- **Mala-Eşyaya Zarar Verme:** Öğrencilerin kişisel eşyalarına zarar verme, hırsızlık davranışları ile örneklendirilebilir.

Zorbalık kavramı genellikle fiziksel zorbalık şeklinde düşünülse de farklı şekillerde de ortaya çıkmaktadır. Zorbalık, kişinin bütünlüğüne yönelik gerçekleştirilen

saldırıdan başlayarak kişiyi yok sayma davranışına kadar uzanan geniş bir kavramı ifade etmektedir.

2.2. Siber Zorbalık

Teknolojinin gelişmesi, iletişim araçlarının yaygınlaşması ve internet kullanan bireylerin yaş oranının düşmesi zorbalığın yeni bir boyutunun ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır. TÜİK (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada 6-15 yaş aralığında olan çocukların bilgisayar kullanımına ortalama 8 yaşında, internet kullanımına ortalama 9 yaşında, cep telefonu kullanımına ortalama 10 yaşında başladıkları ve çocukların %60.5'inin bilgisayar, %50.8'inin internet kullanımı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gerçekleştirilen çalışma internet kullanımında yaş oranının ne kadar düştüğünün göstergesi niteliğindedir. Bilişim dünyasının gelişen ürünleri eğitim öğretim faaliyetlerinde de kullanılmaya başlaması teknolojinin ergenler tarafından vazgeçilmez bir hal almasına neden olmuştur (Arıca, 2011). Zorbalık davranışı, gerçekleşen bu etkileşimle zaman ve mekân ayırmadan ortaya çıkabilen bir durum haline gelmiştir.

Belsey (2004) siber zorbalığı, bireysel ya da grup olarak sürekli ve kasıtlı şekilde gerçekleştirilen, tekrarlı ve düşmanlık içeren davranışlarla zarar verme amaçlı bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması olarak tanımlamaktadır. Smith, vd. (2008)'e göre siber zorbalık, bireysel ya da grup olarak iletişim araçları kullanılarak, belirli bir zaman dilimi içerisinde ve tekrarlı olarak, kendisine yönlendirilen davranışlara karşı savunma gücü olmayan birine yönlendirilmiş kasıtlı olan saldırgan davranışlardır. Bu tanıma göre güç dengesizliği, saldırgan davranışlar, tekrarlı olması ve kasıtlı olarak gerçekleşmesi zorbalık olarak adlandırılmasına neden olmaktadır. Hinduja ve Patchin (2009; 2015)'e göre siber zorbalık, ısrarcı bir şekilde zarar vermek amacıyla tekrarlı olarak bilgisayar, cep telefonu gibi elektronik araçların kullanılması şeklinde tanımlanmıştır. Belirtilen görüşte siber zorbalık olarak davranışın adlandırılabilmesi için bazı unsurların bir araya gelmesi gerektiği düşünülmektedir. Gerçekleştirilen davranışın kasıtlı olarak yapılması, birden fazla kez gerçekleşerek tekrar etmesi ve karşı tarafa zarar verici şekilde olması gerekmektedir. Bilgisayar, cep telefonu gibi iletişim araçları siber zorbalığa olanak sağlayan araçlardır.

Arıcak (2011) siber zorbalığı, “bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak bir birey ya da gruba, özel ya da tüzel bir kişiliğe karşı yapılan teknik ya da ilişkisel tarzda zarar verme davranışlarının tümü” olarak ifade etmektedir. Bu noktada zorbalığın iki yönüne değinilmiştir. Birincisi, teknik yönüyle ele alınan elektronik zorbalık, ikincisi daha çok psikolojik yönü ele alınan elektronik iletişim zorbalığıdır. Web siteleriyle zararlı e-postalar göndermek, kişisel bilgi ve şifreleri ele geçirmek siber zorbalık örneklerindedir. Bu durumda siber zorba ve siber mağdur arasında eşit olmayan güç dengesinden bahsedilebilir. İletişim teknolojilerini kullanma konusunda bilgi ve becerileri fazla olan bireyler zarar vermek amacıyla siber zorbalık yaparken, iletişim teknolojilerini kullanma konusunda becerisi daha az olan bireyler siber mağdur olarak görülebilmektedir. Siber zorbalık, iletişim teknolojileri aracılığıyla zarar verici fotoğraf paylaşma, aşağılama, dedikodu çıkarma, lakap takma vb. davranışlarla ve siber zorbalığın sosyal ve ilişkisel yönünü öne çıkarmaktadır. Yaygınlık açısından ergenler arasında daha çok olduğu görülmektedir (Arıcak, vd., 2008).

Ybarra ve Mitchell (2004) siber zorbalık kavramını değil internet tacizi kavramını kullanmış ve bu kavramı ifade ederken kişilere yönelik gerçekleştirilen çevrimiçi olarak kasıtlı ve açık olarak gerçekleştirilen eylemler olarak tanımlamaktadır. Li (2008)’e göre siber zorbalık, ağlar üzerinden, kişisel cihazlar, anlık mesajlar, cep telefonları ve e-posta gibi elektronik araçlar kullanarak zorbalık yapmak şeklinde tanımlamıştır. Siber zorbalık yapmak için bu tanımlarda farklı araçlar vurgulanırken başka bir taraftan davranışları sınırlandırarak geleneksel zorbalık kavramının bir uzantısı gibi göstermektedir. Campell (2005) siber zorbalığı, teknoloji aracılığıyla gerçekleşen, daha önceki bir problemin yeni görüntüsü olarak adlandırmaktadır. Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, (2008) siber zorbalık olarak adlandırılacak davranışları: Bir kişinin uygun olmayan fotoğraf veya videolarını çekme, elektronik iletişim araçları aracılığıyla tehdit edici, alaycı, cinsellik içeren mesajlar ile iftira atma, gerekçesiz olarak gruplardan uzaklaştırma olarak değerlendirmişlerdir. Arıcak (2015) zarar vermek için gerçekleştirilen, amaç edinilen davranışın geleneksel zorbalık için önemli olduğunu fakat siber zorbalıkta, siber ortamda kurulan iletişim ve ilişkilerin niteliği açısından zarar verme davranışının farkındalık ve bilinç sahibi olmanın, amaç gibi önemli olduğunu ifade etmektedir. Davranıştaki amaç eğlenmek ya da şaka yapmak da olsa genç bireylerin büyük bir kısmı zararlı

olduğunun farkında olarak bu tür davranışları gerçekleştirmeye devam etmektedir. Siber zorbalıkta gerçekleştirilen davranışlar için literatür incelendiğinde siber zorba ve siber mağdurun konumu ile ilişkili ortaya çıkan birçok faktör olduğu görülmektedir.

Literatürdeki siber zorbalık tanımlarına bakıldığında siber zorbalığı, iletişim araçları vasıtasıyla kasıtlı olarak bir ya da birden fazla kez tekrarlanan, düşmanlık içeren zarar verici davranışlar olarak tanımlayabiliriz.

2.2.1. Siber Zorbalık Nedenleri

Yapılan taramada siber zorbalık davranışının ortaya çıkmasında etkili olan bir takım nedenler görülmüştür. Özel (2013) siber zorbalığın birden fazla nedeni olabileceğini belirtmiştir.

Türkileri (2012) yaptığı çalışmasının bulgularında mağdurların kategorizelerine göre siber zorbalara yönlendirilmiş bireysel özelliklerden sorumsuzluk, saldırganlık bencillik gibi kişilik özellikleriyle psikolojik bozukluk, saygısızlık, terbiyesizlik gibi bireysel özelliklerin ifade edildiğini belirtmiştir. Bireysel özelliklerle birlikte zorbaya ait duygusal kazanımların, okul, aile, çevre ve internete bağlı sebeplerin de siber zorbalık davranışı için ön plana çıktığını belirtmiştir. Sarak (2012) siber zorbalığın nedeni olarak bilgisayar kullanma becerisi, başkalarına güç gösterme ve akademik başarısızlığın olumsuz duygularından kurtulmanın etkili olduğunu belirtmiştir. Zorba kişilerin saygınlık dereceleri fiziksel güç olarak değerlendirilirken teknolojinin hayatımızın odağında olmasıyla teknoloji kullanımı iyi olan bireylerin daha fazla saygınlık kazandığını belirtilmiştir (Hinduja ve Patchin, 2008). Serin (2012) internet kullanım amacının, sosyoekonomik düzeyin ve bulunulan çevrenin siber zorbalık davranışı gerçekleştirmekte etkili olduğunu belirtmiştir. Dalmaç (2014) anne baba eğitim durumu, Ayas ve Horzum (2011) teknolojik aletlere sahip olma imkânı ve teknolojik aletleri iyi kullanma becerisine sahip olmanın siber zorbalık nedenlerinden olduğunu belirtmiştir. Özbay (2013) internet kullanım süresinin fazla olması, internet kullanım amacı, sosyoekonomik durumun yüksek olması, algılanan başarı düzeyinin düşük olması durumlarının siber zorbalık davranışı gerçekleştirmek üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Turan (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada siber mağduriyet yaşayanların daha çok siber zorbalık davranışı gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Peker (2015) çalışmasında negatif duygunun siber zorbalık üzerinde pozitif yönlü etkisinin olduğunu belirtmiştir. Raskauskas ve Stoltz (2007) tarafından siber zorbalığın nedenleri üzerine yapılan çalışmada siber zorbalık davranışını gerçekleştiren kişiler neden olarak, davranışı eğlence amaçlı gerçekleştiren %38, intikam amaçlı gerçekleştiren %25, kendisini kötü hissettiği için gerçekleştiren %6, fikir sunmayanların oranını %31 olarak ortaya çıkarmıştır. Ateş ve Güler (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada algılanan sosyal yetkinlik, toplumsal kaygının siber zorbalık yapma üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Yaman ve Peker (2012) siber zorbalık nedenleri olarak intikam duygusu, arkadaş ortamı ve can sıkıntısının ön plana çıktığını belirtmiştir. Siber zorbalık davranışının devam etmesinde kendisini iyi hissetmesi, zamanını değerlendirdiğini düşünmesi ve arkadaşlık ilişkilerini geliştirme çabalarının etkili olduğunu belirtmişlerdir.

2.2.2. Siber Zorbaların Kişilik Özellikleri

Arıcak (2009) düşmanca duygular ve psikotik belirtilerin siber zorbalığı açıklamakta etkili iki değişken olduğunu, kişiler arası duyarlılığın siber zorbalık olasılığını artırdığını belirtmiştir. İnternetin sadece oyun aracı olarak görülerek, internette yaşananların gerçek hayatı etkilemeyeceğinin düşünülmesi, karşıdaki kişi ne hissettiği düşünülmeden istediğini ifade etmek hakkının olduğuna inanılması ve herkesin benzer tarzda uyumsuz davranışlar sergilediğinin düşünülmesinin siber zorbalığa olanak sağladığı belirtilmektedir (Willard, 2007). Geleneksel zorbalıkta görülen baskın olma, güç gösterme, kontrol sağlama, düşüncesizce davranma gibi bazı özelliklerin siber zorbalık yapanlarda da ortaya çıktığı görülmektedir. Geleneksel zorbalardan sonra internet ortamının kimlikleri gizlemeye uygun olması siber zorbalık yapmanın en önemli nedenlerinden biri olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte kurbanların öz saygısı düşerken siber zorbaların öz saygıları yükseldiği belirtilmiştir (Campfield, 2008).

Dilmaç (2009) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada saldırganlık davranışının ve ilgi görme ihtiyacının siber zorbalığı olumlu yönde, sebat ve yakınlık ihtiyacının ise siber mağdur olma durumunu negatif yordadığını, duyguların anlaşılması ile siber zorbalık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu belirlenmiştir. Siber zorba

tarafından yapılan davranışın olumsuz sonuçları görülemediği, davranış sorumluluğunu ve mağdurun ne hissettiğini anlayamamakta ve empati kurması zorlaşmaktadır. Zorlaşan durum siber mağdur açısından düşünüldüğünde olumsuz etkilerin artmasıyla zorbalık davranışının son bulmasını erteleyecektir (Kowalski ve Limber, 2007; Sarak, 2012). Empati düzeyi ile ilgili Topçu (2008)'nin yaptığı çalışmada empati düzeyi yüksek olan kızların daha az siber zorbalık yaptıklarını, empati düzeyi düşük erkeklerin ise daha sık siber zorbalık yaptıklarını ifade etmiştir. Ayas (2016) dışadönük bireylerin daha pozitif duygularla davranış sergileyerek sosyal ilişkilerini koruyabildiğini, ancak içedönük bireylerin daha çekingen olması ve daha az aktif olması ve öz saygı düzeyinin daha düşük olmasından kaynaklı sosyal ilişkilerinde bozulmalar yaşayabildiğini vurgulamış ve siber zorbalık davranışlarına dahil olabildiklerini belirtmiştir.

Hinduja ve Patchin (2008), okul yaşamında problem yaşayan bireylerin, saldırganlık davranışı ve madde kullanımı olan bireylerin siber zorba ve siber mağdur olmaya diğer bireylere oranla daha eğilimli olduklarını belirtmiştir. Arıca (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada psikiyatrik semptomlarında düşmanca davranışlar olan ve psikotik bireylerin daha fazla siber zorbalığa yatkın kişilikler olduğunu belirtmektedir. Siber zorbalık davranışı için kişilik özelliklerinin etkisinin incelendiği bir çalışmaya göre duygusal olarak dengesizlik yaşayan bireylerin daha fazla siber zorbalık yaptıkları ve daha fazla siber mağdur oldukları, deneyime açık özellikte olan bireylerin ise daha az siber zorbalık yaptıkları ve daha az siber mağdur olarak etkilendikleri belirtilmiştir (Çelik, Atak, ve Erguzen, 2012). Ekşi (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise narsisizmin siber zorbalık davranışının gerçekleşmesinde dolaylı olarak etkisinin bulunduğu belirtilmiştir.

2.3. Siber Mağduriyet

Alan yazın incelendiğinde siber zorbalık ve türleriyle ilgili birbirinden farklı tanımlamalar olmasına karşın siber mağduriyet ile ilgili yapılan tanımlamalar genel olarak siber zorbalık üzerinden yapılmış olmakla birlikte daha az tanımlama yapıldığı görülmüştür.

Arıca, Tanrıku ve Kınay (2012) “Bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla bir bireye ya da grubun, özel ya da tüzel kişiliğin, teknik ya da ilişkisel tarzda zarar

verici davranışlardan maddi ya da manevi olarak mağduriyet yaşaması durumudur’’ şeklinde tanımlamışlardır. Geleneksel zorbalıkla karşılaşılan mağdurlarından daha fazla yıkıcı etkileri olduğu belirtilen siber mağdurların, psikolojik olarak iyileşme sürelerinin de daha fazla zaman aldığı belirtilmiştir. Siber zorbalığa ait zaman ve mekân kavramının olmadan gerçekleştirilebilmesi siber mağduriyetin etkisinin ve kitlesinin büyümesine neden olmaktadır. Geleneksel zorbalık mağduriyet ve siber mağduriyet bulguları karşılaştırıldığında yaşadıkları deneyimlerden bahseden birçok siber mağdurun internet ortamından kaynaklanan daha geniş bir izleyici oranı olması, kendilerini güvende hissettikleri yerde şiddete maruz kaldıklarını hissetmelerinden dolayı siber zorbalığı geleneksel zorbalığa oranla daha yıkıcı etkilere sahip olarak belirtmişlerdir. Bazı siber mağdurlar ek olarak gerçekleşen duygusal ve psikolojik suiistimal şeklinin etkisi konusunda daha uzun sürdüğünü belirtmişlerdir (Blair, 2003). Siber mağdurların değerlendirmelerine göre internet, internetin bir sosyal yaşam biçimi, eğlenme aracı, okula yardımcı kaynak olması dolayısıyla bu tür suiistimallerin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir (Campbell, 2005).

Yapılan tanımlamalar ışığında siber zorbalık düşmanlık içeren zarar verici davranışlara bir ya da birden fazla kez maruz kalarak bu davranışlardan dolayı mağduriyet yaşaması durumu olarak tanımlanabilir.

2.3.1. Siber Mağduriyet Nedenleri

Siber zorbalığı bilimsel olarak değerlendirmek, ergenlik dönemlerinde öğrencilerin sanal ortamda hangi zorbalık çeşitlerine, hangi sıklıkta uğradıklarını, uğradıklarında hangi duyguları hissettikleri ve hangi davranışları sergilediklerini, zorbalık yapan öğrencilerin hangi duyguları yaşayarak zorbalık davranışını gerçekleştirdiklerini tespit etmek önem kazanmaktadır (İnselöz ve Üçanok, 2013). Bu anlamda zorbalık davranışı sergileyen kişilerin, zorbalık davranışına maruz kalan kişilerin ve gerçekleşen zorbalığa şahitlik edenlerin diğer bireylerle iletişim kurma düzeyleri siber zorbalık ve siber mağduriyet kavramını açıklamak ve nedenlerini anlamlandırmak için yol gösterebilecektir.

Siber mağduriyetin ortaya çıkmasında etkili olan, artma ya da azalma nedenlerini belirleyerek sebep sonuç ilişkisine dayandırmak, değişkenler açısından ilişki

kurmak zordur. Yapılan çalışmalarda siber zorbalığın artışı ve yaygınlaşmasında etkili olan teknoloji ve internet kullanımının yaygın bir hal almasıyla, kimliklerin gizlenebilir olması sanal âlemdaki özgürlük üzerinde etkili olmuş ve siber zorbalığın etkisinde siber mağduriyetin sayısı ve etkilerini de artırmıştır (Lenhart, 2007). Gerçekleştirilen çalışmalarda siber mağduriyet ve bilişim teknolojilerinin kullanımı arasında pozitif yönlü ilişkilerin olduğu, internet kullanma süresinin yoğunlaşmasının siber mağduriyetin yordayıcılarından olduğu belirtilmiştir. Yoğun kullanımının siber mağduriyetin arttığı belirtilmiştir (Erdur-Baker, 2010; Topçu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, 2008).

Soydaş-Karlier (2011) çalışmasında ve küçük yaşta teknoloji kullanmaya başlayanların daha fazla siber mağduriyet yaşadıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Özbay (2013) siber mağduriyet davranışlarının sosyoekonomik durum ile anlamlı şekilde ilişkili olduğunu, , düşük sosyoekonomik düzeye sahip öğrencilerin daha fazla siber mağduriyet yaşadıklarını belirtmiştir. Ders başarısı düşük öğrencilerin ders başarısı yüksek öğrencilerden daha çok siber mağdur olduklarını, interneti kullanma amaçlarına siber mağduriyet puanları arasında istatistiksel açıdan farkın anlamlı olduğu olduğunu belirtmiştir. İnternet kullanım süresi arttıkça siber mağdur olma olasılığının arttığını belirtmektedir İnterneti daha çok oyun oynamak/sosyal paylaşım siteleri/eğlenmek için kullanan öğrencilerin, interneti ödev yapmak/ders çalışmak için kullanan öğrencilere göre daha çok siber mağduriyet yaşadıklarını ifade etmiştir. Peker (2015) tarafından gerçekleştirilen çalışmada negatif duygunun siber mağduriyeti pozitif yönde yordadığı belirtilmiştir. Pekşen- Süslü (2016) ekran ilişkilerinde güvensizlik yaşayan, aile ilişkilerinde beklentileri karşılanamayan bireylerin daha çok siber mağduriyet yaşadığını, sadakat ve kendini açma boyutlarında problem yaşamayan bireylerin daha az siber mağduriyet yaşadıklarını belirtmiştir.

Siber mağduriyet için belirtilen nedenler yine siber zorbalık ekseninde gerçekleştirilmiştir. Siber zorbalığın nedenlerini araştıran çalışmalar ile siber mağduriyetin nedenlerini araştıran çalışmalar kıyaslandığında siber mağduriyet için daha az sayıda araştırma olduğu söylenebilir. Siber mağduriyeti oluşturan nedenlerin, yapılan çalışmalarda daha çok dolaylı olarak incelendiği belirtilen bulguların siber mağduriyetin nedenlerinden olduğu görülmektedir.

2.3.2. Siber Mağdurların Kişilik Özellikleri

Siber mağduriyet için gerçekleştirilmeye çalışılan birçok açıklama siber zorbalık üzerinden yapılırken son zamanlarda kişilik özelliklerinin siber mağduriyet üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar dikkat çekmektedir.

Siber zorbalık davranışının kişilik özellikleriyle ilişkisini inceleyen çalışmaya göre duygusal olarak dengesizlik yaşayan bireylerin daha çok siber zorbalık gerçekleştirdikleri ve daha çok siber mağdur oldukları, deneyime açık özellikte olan bireylerin daha az siber zorbalık yaptıkları ve siber mağduriyet yaşadıkları belirtilmiştir (Çelik, Atak ve Erguzen, 2012). Ayas (2016) dışadönük bireylerin daha pozitif duygularla davranış sergileyerek sosyal ilişkilerini koruyabildiğini, ancak içedönük bireylerin daha çekingen olması ve daha az aktif olması ve öz saygı düzeyinin daha düşük olmasından kaynaklı sosyal ilişkilerinde bozulmalar olduğunu vurgulamış ve siber mağduriyet yaşadıklarını belirtmiştir. Peker (2015) negatif duygu düzeyinin siber mağduriyet üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Pekşen-Süslü (2016) siber mağdurların akran ilişkilerinde güvensizlik ve sadakat problemleri olan, aile ile ilgili problemler yaşayan, kendini açma becerisi düşük bireyler olduğunu belirtmiştir. Bayram (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda dıştan denetimli bireylerin daha çok siber mağduriyet yaşadıkları belirtilmiştir. Arıca (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda psikotik belirtiler ile kişiler arası duyarlılığın siber mağduriyet üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.

Özel (2013) depresyon düzeyi ve benlik saygısının siber mağduriyet üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Ateş ve Güler (2016) siber mağduriyet yaşayan bireylerin toplumsal kaygı düzeyinin yüksek algılanan sosyal yetkinlik düzeylerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Ybarra vd. (2006), yüz yüze gerçekleşen zorbalığın, diğerlerine siber zorbalık uygulamanın, klinik problemlere sahip olmanın ve borderline kişilik bozukluğuna sahip olmanın siber mağdur olma oranını artırdığı belirtilmiştir. Özbay (2013) duygularını tanımakta zorlanan ve sürekli öfke yaşayan bireylerin siber mağduriyet oranını artırdığını belirtmiştir. Dilmaç (2009) akran ilişkilerinde yakınlık kuramayan ve düşük sebat değerine sahip bireylerin siber mağduriyet yaşama oranlarının arttığını belirtmiştir. Campfield (2008) yaptığı çalışmada akranlarına kızan, ilişkilerinden memnun olmayan, öz saygısı düşük, arkadaş sayısı az olan, duygusal ve sosyal olarak problem yaşayan, yalnız olan

bireylerin siber zorbalığa uğrama durumu üzerinde etkili olduğunu düşünmektedir. Ayrıca Hinduja ve Patchin (2008), çalışmasında siber zorbalığa maruz kalanların sosyal çevreyle uyum sorunları, okulla ilgili problemler, madde kullanımı ve saldırgan davranışlar yaşadıklarını ifade etmiştir.

Geleneksel zorbalığa maruz kalan bireyler gibi siber zorbalığa maruz kalan bireylerin de korku, kaygı, stres, düşük özgüven, depresyon gibi olumsuz sonuçları yaşadıkları belirtilmiştir (Erdur-Baker, 2010). Topçu, Yıldırım ve Erdur-Baker (2013) ergenlerin siber zorbalık hakkında düşüncelerini belirlemeye yönelik yaptıkları çalışmalarında, akranları olan bireylerin siber mağdurları internet güvenliği hakkında bilgi eksikliği olan, fazla dışadönük veya fazla içedönük, eksiklikleri olan kişiler olarak adlandırdıkları görülmüştür.

2.4. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet

2.4.1. Siber Zorbalık Siber Mağduriyet ve Bilişim Araçları İlişkisi

Teknoloji yaygınlaşması ve beraberinde getirdiği yenilikler, insanların daha fazla etkileşimde bulunmasına, aktif ve paylaşım düzeyi yüksek duruma gelmesine sebep olmaktadır. Özellikle sosyal ağların hızla gelişmesi gençler ve çocuklar üzerinde etkili olmaktadır (Arıcak, Tanrikulu ve Kınay, 2012) Teknolojinin amaç doğrultusunda kullanılması dışında Facebook, Twitter, Whatsapp gibi uygulamalarda bulunan güvenlik açıklarıyla şifrelerin kırılabilmesi, çıkar amaçlı bilgilerin satılabilmesi siber zorbalık ve siber mağduriyet yaşantılarının artmasına sebep olmaktadır (www.haberler.com, 20.03.2018). Arıcak (2009) gerçekleşen davranışların zararlı e-postalar, isimsiz çağrılar, kişi ya da gruba yönlendirilmiş kısa mesajlar ve içeriğindeki zarar verici ses ve görüntüler ile siber zorbalığa olanak tanıdığını belirtmiştir. Siber zorbalık ve siber mağduriyete olanak sağlayan araçlar Rogers (2010) tarafından aşağıdaki şekilde sınıflandırmışlardır.

- **Yazılı Mesajlar:** İki ya da ikiden fazla mobil cihaz cep telefonu vb. arasında gerçekleştirilebilen tehdit edici ve sürekliliği olan yazılı mesajlar gönderilmesi durumudur. Tek kullanımlık cihazlar olabilmeleri siber zorbalık yapan kişinin kimliğinin bilinmesine engel olmaktadır.

- **Fotoğraf/Video:** Görüntü kayıt cihazları ya da cep telefonları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Paylaşım sitelerinde geniş kitleler tarafından görülmesi sağlanabilen rahatsız edici, utandırıcı, tehdit içerikli fotoğraf ve videolardır.
- **Telefon:** Yaygın olarak kullanılan bir iletişim aracı olmasıyla siber zorbalardan sıklıkla tercih edilir. Arama, rahatsız edici ve kötü amaçlı mesajları içerir.
- **E-posta:** Siber zorbanın kendi kimliğini kullanmayabildiği, yakalanma riskini azaltan birden iletişim ağları kullanılarak e-posta aktarımının sağlanmasıdır.
- **Sohbet Odaları:** Eş zamanlı bir şekilde iki kişi tarafından iletişim aracı ile gerçekleştirilen güvenlik zafiyeti sebebiyle siber zorbalardan kullanılabilen iletişim şeklidir.
- **Sosyal Paylaşım Siteleri:** Resim ya da içerik paylaşmak için kullanılan, güvenlik seviyesinin yetersiz olduğu, siber zorbalardan sahte kimliklerle kullanıcı hesabı açabildiği ve siber mağdura ulaşmanın kolay olduğu paylaşım siteleridir.
- **Web Siteleri:** Siber zorba kişiler siber mağdurları içim küçük düşürücü, utandırıcı siteler oluşturabilir. Kötü niyetli olarak gerçekleştirilmesi siber mağduru olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

2.4.2. Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Görülme Biçimleri

Siber zorbalığın tanımları farklı olmakla beraber görülme biçimleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Siber zorbalığın görülme biçimleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde Kınay (2012) 'ın şu şekilde kategorize ettiği görülmektedir.

- **Hakaret Etme:** Saldırgan tarafından küçümseme, hakaret, tehdit içerikli onur zedeleyici olarak mağdura yönlendirilen, öfke savaşı olarak ortaya çıkabilecek gerçek bir tehdit haline gelebilecek potansiyel davranışlar sergilemek.
- **Bıktırma:** Sürekli olarak aşağılayıcı, müstehcen, mesaj ve bildirimler, mesajlar göndermek.

- **İftira:** gerçeğin dışında kişinin itibarını zedelemeye, ilişkilerini bozmaya yönelik söylenti çıkarmak.
- **Taklit Etme:** Kişinin yerine geçerek itibarını zedelemek, zor duruma sokmak, ilişkilerini bozmak amacıyla gerçekleştirilen yorum ve paylaşımlar yapmak.
- **İfşa Etme:** Kişisel bilgileri bireyi küçük düşürmek, rezil etmek amacıyla paylaşmak.
- **Hile Yapma:** kişiyi kandırarak kişisel verilerini ele geçirmek, sosyal haklarına sahip olmak.
- **Dışlama:** Çevrimiçi guruplardan bilerek uzaklaştırmak, atmak ve iletişim kurmasını engellemek
- **Sanal Taciz:** Tekrarlı olarak gerçekleşen korku salmak, tehdit etmek amacıyla internet ya da cep telefonu aracılığıyla yazılı, sözlü mesajlar göndermek.
- **Sexting:** Pornografik içerikler göndermek

2.4.3. Siber Zorbalığın ve Siber Mağduriyetin Yarattığı Etkiler

Siber zorbalığın bireyler üzerinde olumsuz psikolojik etkiler bırakarak olumsuz sonuçlar ortaya çıkardığı ifade edilmektedir (Dilmaç ve Aydoğan, 2010). Zorbalığın türüne bakılmaksızın gerçekleştirilen davranışların hem siber zorbalık hem de siber mağdurlar üzerinde etkili olduğu, yaşanan durumların sosyal hayatta, okul hayatında ve duygusal alanlarda etkilerini gösterebildiği belirtilmiştir. Siber zorbalığın bireylerde mutsuzluk, çaresizlik duygularıyla birlikte depresyona sebep olabileceği ve madde kullanım riskini artırdığı ifade edilmiştir (Eroğlu, 2011; Eroğlu ve Peker, 2011).

Şahin, vd., (2010) yaptıkları çalışma sonucunda siber mağdurların öfke ve üzüntü duygularını daha yoğun yaşadıklarını aşağılanma ve nefret duygusunu daha az yaşadıklarını belirtmiştir. Dilmaç (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada siber zorbalığı gerçekleştiren bireylere gösterilen ilginin olumlu olarak etkilediğini, duyguları anlamama ile siber zorbalık ilişkisinin olumlu şekilde olduğu belirtilmiştir. Siber zorbalık yapmayan ve siber mağdur olmayan bireylerin siber zorbalık yapan ve siber mağdur olan bireylere kıyasla psikolojik ve ruhsal sorunları çok daha az yaşadığı bildirilmiştir (Arıcak, 2009).

Siber mağdur olanların siber mağdur olmayanlara kıyasla daha az popüler olduklarını düşündükleri, daha çok saldırgan davranışlar sergiledikleri, daha çok sigara içtikleri ve alkol tükettikleri belirlenmiştir (Hinduja ve Patchin, 2008; Ybarra, West ve Leaf, 2007). Türkileri (2012) yaşanan siber zorbalık davranışı karşısında mağdurların genellikle negatif duygulardan öfke, üzümlük, kaygı, utanç gibi duyguları yaşadığını, bir kısmının da siber zorbalık davranışının eğlence amacıyla gerçekleştirildiğini düşünerek mutlu olduklarını belirtmiştir. Serin (2012) siber zorba ile siber mağdur arasında herhangi bir fiziksel temas olmamasına karşın siber mağdurun psikolojik olarak zarar gördüğünü öfke, kızgınlık, mutsuzluk gibi duygularla birlikte çaresizlik, savunmasızlık, dışlanma, hayal kırıklığı, aile ve arkadaşlık ilişkilerinde problemler, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunların ortaya çıkabildiğini belirtmiştir.

2.5. İyi Oluş

Pozitif psikolojini gelişmesi alan yazına yeni kavramlar eklemiştir. Bu kavramların başında “iyi oluş” kavramı gelmektedir. İyi oluş ve mutluluk ile ilgili yapılan çalışmalarda iyilik hali, yaşam doyumu, olumlu duygulanım, öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş gibi kavramların da yer aldığı görülmektedir (Tuzgöl-Dost, 2004). Belirtilen kavramlar, anlam bakımından birbirleriyle aynı olmasalar da bağımsız şekilde de değerlendirilememiştir. Bundan dolayı kavramların birbirleri yerine kullanılabildikleri görülmüştür (Çevik, 2010).

Geçmişten günümüze kadar yapılan çalışmalarda iyi oluş kavramının iki temel düşünce tarazında dayanak bulduğu görülebilmektedir. Bu düşünce tarzları; hazzcı bakış açısı (hedonic) ve psikolojik işlevsellik (eudaimonik) bakış açısıdır. Haz alma kavramı ile değerlendirildiğinde iyi oluş olumlu duygulanımın varlığına odaklanarak olumsuz duygulanımın yokluğunu kabul etmiştir. Psikolojik işlevsellikle değerlendirildiğinde hayatı anlamlandırarak doyum sağlamaya odaklanmaktadır (Deci ve Ryan; 2008).

Yunan filozofu olan Aristippus hedonistik bakış açısıyla, zevk almanın yaşam amacı olduğunu ve haz yaşanan anların toplamının mutluluğu oluşturduğunu belirtmiştir. Aristoteles, hedonistik bakış açısıyla tanımlanmaya çalışılan mutluluğun yüzeysel bir ifade olduğunu ve bu tanımlamaya göre mutluluk ele

alındığında insanların kendi isteklerine kölelik yaptığını belirtilmiştir (Ryan ve Deci, 2001). Aristoteles, insanlar için iyi oluşun temelinde işlevselliği değerlendirmiş ve iyi hissetmenin, haz duymanın, iyi yaşam sürmekten farklı olduğunu belirtmiştir (Ryan, Huta ve Deci, 2008).

Diener (2000) tarafından “bireyin bilişsel ve duyuşsal olarak kendi yaşamını değerlendirmesi” olarak tanımlanan “iyi oluş” kavramı ilgili literatüre bakıldığında; hazzı bakış açısıyla değerlendirildiğinde haz ve mutluluk kavramlarıyla ilişkilendirilerek “öznel iyi oluş” kavramıyla, psikolojik işlevsellikle değerlendirildiğinde yaşamı derin ve doyum alarak yaşama kavramlarıyla ilişkilendirilerek “psikolojik iyi oluş” kavramıyla tanımlanabildiği görülmektedir. Yapılan çalışma sonuçlarının da ulaşılan bilgiyi destekler nitelikte olduğu, öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş kavramlarının birleriyle ilişkili olduğu (Bilgin, 2017) belirtilmektedir.

2.5.1. Öznel İyi Oluş

Gündoğdu ve Yavuzer (2012) öznel iyi oluşu bireyin yaşamdan aldığı doyumun ne düzeyde olduğuyla ilgili değerlendirmesi olduğunu ifade etmiştir. Öznel iyi oluş düzeyinin artması yaşadığı olayları ve içinde bulunduğu durumları olumlu olarak değerlendirdiği anlamına gelmektedir. Cenkseven-Önder (2015) öznel iyi oluşu kişinin kendi yaşantısına dair yaptığı bilişsel ve duygusal değerlendirmeler şeklinde tanımlamaktadır. Tuzgöl-Dost (2005) ise öznel iyi oluşun, hoş olan ve hoş olmayan duygulanım ile yaşam doyumunu etmenlerinden oluştuğunu, olumlu olan duyguların yaşam doyumuyla ilgili bilişsel değerlendirmelerin farklı yaşam alanlarıyla ilişkili olabileceğini ve sonuçta oluşan toplam durumun genel olarak yaşam doyumunu gösterdiğini ifade etmektedir. Olumlu ve olumsuz duygulanımları açıklayan Eryılmaz ve Aypay (2011) olumlu duygulanımlar olarak, gurur, uyanıklık, heyecan, ilgi, güven, gibi duyguları, olumsuz duygulanımlar olarak korku, nefret, suçluluk, öfke, üzüntü gibi olumsuz duyguları belirtmişlerdir.

Birey için istenen öznel iyi oluş durumunun yüksek olmasıdır. Bu çerçevede, olumlu olan duyguları çok daha sıklıkla, olumsuz olan duyguları daha az yaşayan ve yaşam doyumları yüksek olan bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler olduğu kabul edilmektedir (Tuzgöl-Dost, 2005). Öznel iyi oluşu etkileyen etmenler

içinde yaşamdaki olaylar ve engellemeler, kültürel değerler, ekonomik durum gibi değişkenlerle birlikte kişisel özelliklerle ve bireysel hedeflerin de öznel iyi oluş üzerinde etkili olduğundan bahsedilmiştir (Gündoğar vd., 2007). Lyubomirsky, King ve Diener (2005) öznel iyi oluşun oluşmasını sağlayan öğelerin dışında, öznel iyi oluş üzerinde etkili olan faktörlerin olduğundan bahsetmiştir. Öznel iyi oluş üzerinde etkili olan faktörlerden kişilik özelliklerinin %50 oranında bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini açıkladığı, amaca yönelik yapılan etkinliklerin %40 oranında bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini etkilediği, demografik faktörlerin %10 oranında bireylerin öznel iyi oluş düzeylerini açıkladığı belirtilmektedir.

Joshi (2010) öznel iyi oluşu, bilimsel olarak insanların yaşamlarını değerlendirme şekillerinin sonucu olarak ifade etmiştir. Öznel iyi oluş kaygı ve depresyondan uzak pozitif duygularla yaşam doyumundan ve evlilik doyumundan oluşur. Olumsuz olan duyguların daha az olması, yaşam doyumunun fazla olmasıyla öznel iyi oluşun yüksekliği ifade edilirken, yaşam doyumunun az olmasıyla olumsuz duyguların daha fazla olması öznel iyi oluşun düşük düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır. Yaptığı çalışmada, öznel iyi oluşu yüksek bireylerin diğer bireylere göre; daha güçlü bağışıklık sistemine sahip olduğu, yaşam süresinin daha uzun olduğu, yaptıkları işlerde daha yüksek başarılar gösterdiği, daha çok sosyal ilişkiler kurduğu, karşılaştıkları zorlukları daha kolay aştığı, daha çabuk ve daha kolay kararlar verdiği bulgusuna ulaşmıştır. Öznel iyi oluş düzeyinin yüksekliğinin; denetim odağı, algılanan ekonomik durum, dini inanç, algılanan anne baba tutumlu (Tuzgöl-Dost, 2006), mizah tarzı (Tümkaya, 2011), sorumluluk, duygusal denge, dışa dönüklük (Eryılmaz ve Öğülmüş, 2010), aile ilişkileri (Eryılmaz, 2011) gibi birçok değişkenle ilişkili olduğu ve yüksek öznel iyi oluş düzeyinin olumlu etki gösterdiği belirtilmektedir.

Öznel iyi oluş kavramı tüm yönleriyle ele alındığında mutlu olan birey yani öznel iyi oluşu yüksek olan bireyin az düzeyde üzüntü yaşayan, çoğunlukla mutluluk yaşayan ve neşeli olan bireylerdir (Canbay, 2010). Öznel iyi oluş düzeyi yüksek bireylerin üzüntü öfke gibi olumsuz duygular yerine daha çok hoş olan ve haz içeren duygular içerisinde olması beklenir. Aksi şekilde öznel iyi oluşu düşük olan bireylerin de daha az yaşam doyumunu, haz alamaması, öfke, kızgınlık, tedirginlik gibi duygular içerisinde olması beklenir (Yetim, 2001).

2.5.1.1. Öznel İyi Oluşla İlgili Kuramlar

Öznel iyi oluşun yaşamdan haz ve mutluluk sağlamak olduğu düşünüldüğünde insanların hangi koşullarda neden ve nasıl mutlu olduklarına, öznel iyi oluş düzeylerinin yükselmesine aracı durumları açıklamaya çalışan kuramlara değinilmiştir.

- **Sosyal Karşılaştırma Kuramı:** Sosyal karşılaştırma kuramına göre kişi kendi durumu ile diğerlerini karşılaştırmaktadır. Kişinin durumu kendisini karşılaştırdıklarından yüksekse doyum düzeyi ya da mutluluk düzeyi artmaktadır. Sosyal karşılaştırma kuramına göre kişiler karşılaştırma yapma durumlarını karşıındakinden iyi olma durumu yüksekse daha çok yapma eğilimindedirler. Bu şekilde karşılaştırma yapılmasının sebebi olarak kişinin doyum sağlama ve özsaygısını muhafaza etme çabasıyla açıklanmaktadır (Tuzgöl-Dost 2004).
- **Uyum (Adaptasyon) Kuramı:** Uyum kuramına göre kişi mutluluğa yaptığı karşılaştırmalar sonucu ulaşır. Kişi kendisiyle alakalı geçmiş şartlar, istekler, doyum düzeyleri, amaç ve ihtiyaçlar gibi çeşitli çok sayıda standartla kıyaslar. Doyuma ulaşma düzeyi o an yaşanan şartlar ve kişinin standartları arasındaki farklılık durumuna dayanmaktadır. İçinde bulunulan şartlar ve kişinin standartları arasında fark yüksek çıkarsa doyum düzeyi düşük, fark düşük çıkarsa doyum düzeyi yüksek olmaktadır (Tuzgöl-Dost 2004).
- **Erek (Telic) Kuramı:** Erek veya “son-nokta” kuramına göre “mutluluğa ve doyuma ulaşmanın yolu ihtiyaçların doyurulmasıdır. İhtiyaçların doyurulmadığı durumlar mutsuzluk yaratır” anlayışı vardır. Erek kuramı, kişinin doğuştan ya da sonradan sahip olduğu ihtiyaçlarının giderilmesiyle kendini gerçekleştirebileceğini ifade eder. Uzmanların ortak düşünceleri yerine getirilen hedef, amaç ve isteklerin mutluluk üzerinde etkili olduğu yönündedir. Bir amaç doğrultusunda hareket etmek hayata plan ve anlam sağlayabilmektedir. Bu anlamlar sayesinde kişi günlük yaşamın problemleriyle baş etmek, sıkıntılı süreçlerde bile iyi oluş durumunun devam etmesini sağlayabilmektedir. Erek kuramına göre kişinin belirlediği amaçların şekilleri öznel iyi oluş üzerinde etkili olmaktadır. Bireylerin günlük hayatlarını

kolaylaştıracak makul olan amaçlarını gerçekleştirdiklerinde iyi oluş düzeyleri artabilmektedir. Bu şekilde öznel iyi oluş düzeyinin artması destekleyerek daha önemli amaçlara erişimi kolaylaştırabilmektedir. (Tuzgöl-Dost, 2004).

- **Etkinlik ve Akış Kuramı:** Etkinlik kuramına göre mutluluk insan etkinliklerinin bir ürünüdür ve doyum sağlamaya sebep olan amaçlara ulaşmak değil, amaca ulaşmak için gerçekleştirilen etkinliklerdir. Örneğin; dağ tırmanışı gerçekleştiren birey için etkinlik süreci zirveye ulaşmaktan çok daha fazla mutlu hissettirir. Süreç sonuçtan daha önemlidir. Kişinin kendi yeteneklerine uygun olan amaçları belirleyerek bu amaçlar için yaptığı etkinlikler sonucu doyum sağlamaktadır (Tuzgöl-Dost, 2004).
- **Tavandan Tabana ve Tabandan Tavana Kuramları:** Tabandan tavana görüşünde mutluluk üzerindeki olayların, dış etkenlerin, demografik değişkenlerin etkisi sorulmaktadır. Tabandan tavana yaklaşımında öznel iyi oluşu sağlamak için birey doyum yaşadığı önemli anları bütün olarak değerlendirir. Yani mutlu bir olay yaşaması değil mutlu olaylar yaşamasıdır. Mutluluğun sebebinin yaşanan mutlu anlar olduğu bakış açısıyla kişi özel yaşamı, aile yaşantısı, iş yaşantısında memnuniyet yaşıyorsa yüksek düzeyde öznel iyi oluşa sahiptir. Tavandan tabana görüşünde ise kişinin genel değerlendirme ve görünümünün yaşadığı olaylara vereceği tepkiyi etkileyeceği düşünülmektedir. Örnek vermek gerekirse sürekli eğlenen ve neşeli olan bir kişinin yaşadığı olayları olumlu olarak yorumlama eğiliminde olabilmektedir. Tavandan tabana görüşünde öznel iyi oluş sebep, tabandan tavana görüşünde öznel iyi oluş bir etkidir (Tuzgöl-Dost 2004)

2.5.2. Psikolojik İyi Oluş

İyi oluş kavramı için yapılan tanımlamanın farklı bir şekli olarak Ryff (1989) tarafından psikolojik iyi oluş tanımlanmıştır. İyi oluş kavramının; yaşam doyumunu ve duygulanımın değerlendirilmesi olarak değil de psikolojik fonksiyonları belirleyen etmenlerin değerlendirilmesi şeklinde tanımladığı savunulur. Ryff (1989)

tarafından geliştirilen psikolojik iyi oluş kuramında olumlu psikolojik işlevsellik özellikleri kuramsal temellere dayandırılarak ele alınmaktadır (Tuzgöl-Dost, 2005).

Olumlu duygular, olumsuz duygular ve yaşam doyumu ile ortaya çıkan öznel iyi oluş kavramının kuramsal olarak uygun temellere dayanmadığını savunulmaktadır (Ryff ve Keyes, 1995). İyi oluş kavramı için yapılan çalışmaların psikolojik iyi oluşu eksik açıkladığını düşünen Ryff (1989), iyi oluş kavramı çerçevesinde psikolojik işlevselliği çeşitli kuramlarla temellendirerek alternatif bakış açısı ortaya koymaktadır. Özen (2005)'e göre insanların olumlu işlevlerine odaklanılması psikolojik iyi oluş için bir teori ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Psikolojik işlevselliği içeren etkinliklerin iyi oluş için geçen zamanda daha faydalı olacağı belirtilmektedir. (Topuz, 2013).

Ryff (1989) kuramını geliştirirken psikolojik iyi oluş kavramı içerisinde, kişilik ve gelişim ile ilgisi olan Jung'ın bireysellik, Allport'un olgunluk, Rogers'ın tam işlerlik, Maslow'un kendini gerçekleştirme, Victor Frankl'ın anlam arayışı kavramlarından faydalanmıştır. Gelişim kuramlarının hemen hepsinin psikolojik olarak sağlıklı olma konusunda birbirine benzer noktalara değindiği bilinmektedir. Bu noktada psikolojik iyi oluş kuramı, birçok araştırma içerisinde ortaya konulan ve psikolojik işlevsellik için ifade edilenleri bünyesinde kapsayarak bütüncül olarak açıklamaktadır (Ryff, 1989).

Psikolojik iyi oluş kuramında, psikolojik iyi oluşu oluşturan altı temel boyutu vardır; kişisel gelişim, çevre hâkimiyeti, kendini kabul, özerklik, yaşam amacı ve olumlu ilişkiler şeklindedir (Ryff, 1989; Tuzgöl-Dost, 2005,). Belirtilen altı amacın iyi oluş kavramını tüm yönleriyle ele aldığı ifade edilmektedir. Psikolojik iyi oluşun belirleyicileri olarak ortaya çıkan kendini kabul, diğerleriyle olumlu ilişkiler, çevresel kontrol, özerklik, yaşam amaçları ve kişisel gelişim'in sağlıklı etkileşimlerle sorunların azaltılarak psikolojik iyi oluş düzeyinin yükselmesine katkı sağlayacağı ifade edilmektedir (Sezer, 2013). Psikolojik iyi oluş düzeyleri yüksek bireyler kendisiyle alakalı değerlendirmelerini olumlu yönde yapar, kendisini geliştirme ihtiyacına sahiptir, yaşamlarını amaç ve anlam doğrultusunda yönlendirir, kendi yaşamı hakkında söz sahibi olarak çevresini yönetir ve diğer insanlarla sağlıklı iletişimler gerçekleştirebilir.(Ryff ve Keyes, 1995)

2.5.2.1. Psikolojik İyi Oluşun Boyutları

- **Kendini Kabul:** Kendini kabul, kişinin kendisi ve geçmişiyle ilgili yaptığı olumlu değerlendirme olarak tanımlanmaktadır. Kendini gerçekleştirme, ruh sağlığının iyi olması, olgunluk ve işlevsellik için bu boyut temel özelliktir. Kendini kabul düzeyi yüksek olan kişilerin, geçmişle ilgili algılarının olumlu olduğu ve bütün özellikleriyle kendilerini kabul ettikleri görülmektedir. Kendini kabul düzeyi düşük olan kişilerin, geçmişle ilgili olumlu olmayan algılara sahip olduğu ve kendilerinden memnun olmadığı görülmektedir (Ryff, 1989).
- **Olumlu İlişkiler:** Olumlu ilişkiler boyutu, kişinin diğer kişilerle kurduğu kaliteli ilişkileri ifade etmektedir. Kişiler arası ilişkilerde güven ve sıcaklığın olmasının ruh sağlığı için önemli diğer kuramlar tarafından da kabul görmektedir. Olumlu ilişkiler kurabilen kişilerin; empati duygusunun geliştiği, yakınlık hissedebildiği, karşısındaki kişi için iyi düşüncelere sahip olabildiği ve bu şekilde ilişkilerinden doyum aldığı görülmektedir. Olumlu ilişkiler kuramayan kişilerin, empati, sıcak ve samimi ilişkiler kurmakta zorlandığı ve bu nedenle çok daha az yakın ilişkiye sahip olduğu belirtilmektedir (Ryff, 1989).
- **Özerklik:** Özerklik, kişinin iradesini hür şekilde kullanabilmesi anlamına gelmektedir. Özgürlük, özerk hareket, öz belirleme, içsel kontrol ve bireyselleşme gibi psikolojik sağlıkları iyi olan kişilerin özellikleri özerklikle ilişkilidir. Özerk olan kişilerin davranışlarını değerlendirebildikleri, karşılaşılan sosyal baskıyla baş edebildikleri, irade sahibi ve hür oldukları görülmektedir. Özerk olamayan kişilerin, kararlarında başkalarının etkili olduğu sosyal baskıyla baş edemedikleri, görüşe önem verdikleri görülmektedir (Ryff, 1989).
- **Çevre Hâkimiyeti:** Çevre hâkimiyeti, kişinin ruhsal koşullarına göre çevresini ve kendi yaşamını yönetme konusundaki kapasiteyi ifade edilmektedir. Kişilerin yaşadıkları süre boyunca psikolojik ihtiyaçlarına uygun şekilde çevre oluşturabilmeleri ve bu çevreyi sürdürebilmeleri ruh sağlıkları açısından önemli bir etkidir. Çevre hâkimiyeti sağlayabilen kişilerin, çevresel imkânları kullanarak kendi ihtiyaçlarını ve gereksinimlerini karşılayabilecek ortamlar

oluşturdukları görülmektedir. Çevre hâkimiyeti sağlayamayan kişilerin, karşılaştıkları imkânları değerlendiremedikleri ve günlük işlerde zorlandıkları görülmektedir (Ryff, 1989).

- **Yaşam Amacı:** Kişinin yaşam amacı ve anlamının olmasıyla ilişkilidir. Yaşamları boyunca hedefleri, istikametleri ve amaçları olan kişilerin yaşamlarını anlamlandırdıkları belirtilir. Yaşam amacının bulunması, psikolojik sağlığı oluşturan etmenler arasında yer almaktadır. Yaşam amacı olan kişilerin, bir amaca yönelmiş, geçmiş ve gelecek yaşantılarına anlam katan bireyler olduğu görülmektedir. Yaşam amacı olmayan kişilerin, anlamlı bir yaşamı ve yaşama dair bir inançlarının olmadığı görülmektedir (Ryff, 1989).
- **Kişisel Gelişim:** Kişisel gelişim, kişinin kendisini sürekli olarak geliştirme amacına sahip olması olarak tanımlanır. Kişinin geçmişte oluşturduğu hedeflere ulaşmasıyla yetinmeyip, sahip olduğu potansiyelleri sürekli geliştirme ihtiyacı duyması, psikolojik olarak sağlıklı olmada oldukça gereklidir. Tüm sorunlar çözülmüş olsa bile sabit kalmak kişileri geliştirmez. Yaşam içerisinde karşılaşılan yeni zorluklar kişinin gelişmesine katkı sağlar. Kişisel gelişim amacı olmayan kişilerin ise kendini geliştirmekle ilişkili herhangi bir çabası olmayan isteksiz kişiler olduğu belirlenmiştir (Ryff, 1989).

2.5.3. İyi Oluş İle İlgili Değişkenler

Yapılan çalışmalarla incelendiğinde bireylerin iyi oluş düzeyi üzerinde etki eden birçok etkenin olduğu görülmektedir. Çalışmalarda iyi oluş üzerinde etkili olan değişkenler genel olarak kategorize edilmeye çalışılmıştır.

- **Demografik Değişkenler:** İyi oluşun demografik değişkenlere göre farklılık göstermekte olduğu görülmektedir. Cenkseven (2004) tarafından yapılan sonucunda iyi oluş alt boyutları ve toplam puanlarının cinsiyete göre psikolojik iyi oluşun bazı boyutlarının farklılaştığı belirtilmiştir. Özen (2005) tarafından yapılan sonucunda cinsiyet, anne baba öğrenim durumu, sınıf düzeyi değişkenlerinin ergenlerini iyi oluş düzeylerinde anlamlı etkisi olmadığı belirtilmiştir. Canbay (2010) tarafından yapılan çalışma sonucunda öznel iyi

oluş ile akademik durum arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Eryılmaz (2010), tarafından gerçekleştirilen çalışmada ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile cinsiyet, yaş, değişkenleri incelenmiş ve çalışma sonucunda cinsiyetler arasında öznel iyi oluş açısından herhangi bir farklılık olmadığı, yaşın düşük düzeyde öznel iyi oluş üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir. Eryılmaz ve Ercan (2011) tarafından yapılan çalışmada öznel iyi oluş ile cinsiyet, yaş, kişilik özellikleri değişkenleri incelenmiştir. Çalışma sonucunda 26-45 yaş aralığındaki kadınların erkeklerden daha düşük öznel iyi oluşa sahip oldukları, 19-25 yaş grubundaki kişilerin 14-17 ve 26-45 yaş grubundaki kişilere göre daha düşük öznel iyi oluşa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Sezer (2011) tarafından yapılan çalışmada lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları incelenmiş ve yapılan çalışma sonucunda, kadınların öznel iyi oluşlarının erkeklerden yüksek olduğu, belirtilmiştir.

- **Evlilik:** Evliliğin nasıl olduğu, duyguların ifadesi, rol paylaşımları karşılaşılabilecek yaşam zorluklarında engelleyici etki yaparak iyi oluş düzeyi üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Bayer (2017) yaptığı çalışma sonucunda hem erkeklerin hem de kadınların evlilik doyumlarının iyi oluş düzeyleri arasında yordayıcı etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Uçar (2018) evli olmanın, sosyal duygusal destek görmekle iyi oluş düzeyi üzerinde etkili olduğu belirtilmiştir.
- **Sosyoekonomik Durum:** Gelir durumunun bireylerin amaçlarına ulaşabilmeleri ya da sahip olunan yaşam şartlarını bozması sonucunda iyi oluş düzeyi üzerinde etkili değişkenlerden bir tanesi olduğu ifade edilmektedir (Cihangir-Çankaya, 2005). Yapılan çalışmalar incelendiğinde (Canbay, 2010; Cenkseven, 2004; Özen, 2005) iyi oluş düzeyi ile gelir durumu arasında anlamlı farklılıklar olduğu belirtilmiştir. Eryılmaz (2010) sosyoekonomik durumun düşük düzeyde öznel iyi oluş üzerinde etkili olduğu belirtmiştir.
- **Sosyal İlişkiler:** İnsanların ihtiyaçlarından bir tanesi de olumlu ilişkiler kurmaktır. Çatışma yaşamadan hoşlanılan etkinliklerin gerçekleştirilmesi iyi oluş düzeyi üzerinde etkili değişkenlerdendir (Cihangir-Çankaya, 2005). Çeçen ve Cenkseven (2007) tarafından gerçekleştirilen çalışmada psikolojik iyi

oluşun alt boyutlarından olan diğerleriyle olumlu ilişkiler boyutunun yalnızlığını en fazla yordayan boyut olduğu belirtilmiştir. Cenkseven (2004) arkadaşlık ilişkilerinden hoşnutluk, ebeveyn ilişkileri psikolojik iyi oluşun yordayıcıları olarak belirtilmiştir. Çetin-Dağlı ve Gündüz (2017) yalnızlık ile psikolojik iyi oluş arasında negatif yordayıcısı olduğunu belirtmiştir. Kındap, Sayıl ve Kumru (2008) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda erkekler için olumlu arkadaşlıklar ve yalnızlık durumunu açıkladığı bulunmuştur. Kapıkıran ve Kapıkıran (2009) sosyal bağlılığın diğerleriyle olumlu ilişkiler, kendini kabul ve bireysel gelişimin anlamlı yordayıcıları olduğunu belirtmiştir. Yalçın (2014) sosyal destek ve iyi oluş değişkenleri arasında pozitif yönde orta düzeyde bir ilişki olduğunu, Uz-baş, Öz-Soysal ve Aysan (2016), Yalçın ve Malkoç (2015) sosyal desteğin psikolojik iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığını belirtilmiştir.

- **Fiziksel Etkinlik:** Fiziksel olarak etkinlik içerisinde olmanın iyi oluş düzeyi üzerinde etkili olduğu sonucu yapılan çalışmalar sonucunda görülmektedir. Sezer (2011) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda serbest zaman etkinliği olarak spor yapan öğrencilerin, müzik dinleyen ve bilgisayarla vakit geçiren öğrencilere göre öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Cenkseven (2004) tarafından gerçekleştirilen çalışma sonucunda da boş zaman etkinliklerinden hoşnutluk değişkenlerinin psikolojik iyi oluşun yordayıcıları olarak belirtilmiştir.
- **Sağlık:** sağlıklı olma ile iyi oluş düzeyi arasında ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Toprak (2014) tarafından gerçekleştirilen ve çalışmada ergenlerde psikolojik sağlamlığın mutluluk üzerindeki etkisi incelenmiş ve psikolojik sağlamlığın mutluluk ve yaşam doyumunu yordadığı belirtilmiştir. Psikolojik dayanıklılığın, psikolojik iyi oluş ile arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışma sonucu psikolojik dayanıklılığın iyi oluş üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yalçın ve Malkoç, 2015).
- **Kişilik Özellikleri:** Yapılan çalışmalar incelendiğinde kişiliğin iyi oluş düzeyi üzerinde etkili olan faktörlerden olduğu görülmektedir. Kişiliğin bireyin yaşam doyumunu mutluluğu üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (Tuzgöl-Dost, 2004).

Cenkseven ve Akbaş (2007) yaptığı çalışmada dışa dönüklüğün olumlu duyguların artması üzerinde etkili olduğunu belirtirken, nevroklikliğin ise depresyon ve düşük iyi oluş düzeyi ile ilişkilendiğini belirtmiştir. Eryılmaz ve Ercan (2011) 14-17 yaş grubundaki kişilerin dışa dönüklük, duygusal dengesizlik ve sorumluluk kişilik özelliklerinin psikolojik iyi oluşlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirtilmiştir. Sarıcaoğlu ve Arslan (2013) tarafından yapılan çalışma sonucunda, öz anlayış ile psikolojik iyi oluşun alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, kişilik özelliklerinden nevrotizim alt boyutu ile psikolojik iyi oluş alt boyutları arasında negatif yönde ve diğer alt boyutlar arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Kişilik zellikleri ve öz anlayışın, psikolojik iyi oluşun tüm alt boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığı belirtilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet ve iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler arasındaki ilişkisinin incelendiği betimsel bir araştırmadır. Metin (2014) ilişkisel tarama modelini, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin gücü, değişimin diğer değişkene yansımaya derecesini belirlemeye yönelik araştırma modeli olarak tanımlamıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini İstanbul ilinin Esenyurt İlçesinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışma grubu örneklem büyüklüğü hesap edilerek, çok aşamalı örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu süreçte, öncelikle İstanbul ilinin Avrupa yakasının Esenyurt İlçesinde liseye devam eden tüm öğrencilerin sayısına Esenyurt İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü istatistiklerinden ulaşılmıştır. Ardından tabakalamı örnekleme yöntemi ile lise türlerinin listesi yapılmış ve lise türleri gruplandırılmıştır. Bu okul türleri; mesleki teknik anadolu lisesi, anadolu imam hatip lisesi ve anadolu liselerinden oluşmaktadır. Ardından seçkisiz küme örnekleme yöntemi ile her okul türünden 3 okul belirlenmiş ve toplamda 9 okul belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen okullardan öğrenciler seçkisiz olarak seçilmiştir. Bu araştırma 248'i erkek, 314'ü kız olmak üzere toplamda 562 lise öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğrencilerin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerini belirlemek için “Sanal Zorba/Kurban Ölçeği”, iyi oluş düzeylerini belirlemek için “Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş (EPOCH) Ölçeği” ve öğrencilerin internet kullanım durumları ile demografik bilgileri toplamak için araştırmacı tarafından geliştirilmiş “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Sanal Zorba/Kurban Ölçeği

Siber zorbalık ve alt boyutları ile siber mağduriyet ve alt boyutlarını belirlemek amacıyla Ayas ve Horzum (2010) tarafından geliştirilen “Sanal Zorba/Kurban Ölçeği” uygulanmıştır. Ölçekte, bağımlı değişkenler ile ilişkili siber zorbalık ile alt boyutlarını ortaya çıkarmak amacıyla “Ben Yaptım” sütununda bulunan 19 sorudan; siber mağduriyet ile alt boyutlarını ortaya çıkarmak amacıyla “Bana Yapıldı” sütununda bulunan 19 sorudan oluşmaktadır. Katılımcılardan maddeleri “her zaman, sık sık, ara sıra, nadiren ve hiçbir zaman” şeklinde çeşitlendirilen skala üzerinde cevaplandırmaları talep edilmiştir. 19 sorusu bulunan “Sanal Zorba/Kurban Ölçeği” nin 3’er alt boyutu bulunmaktadır. Alt boyutlar “Sanal ortamda cinsel zorba/kurban”, “Sanal ortamda engelleme ve zarar verme zorba/kurban” ve “Sanal ortamda söylenti çıkarma zorba/kurban” şeklinde sınıflandırılmıştır. Sanal zorbalık ve alt boyutları ölçeğinin “19 madde toplam iç tutarlılık katsayısı 0.81 ve sanal kurban ölçeğinin 19 madde toplam iç tutarlılık katsayısı 0.81” olarak belirlenmiştir. Ölçeğin sanal zorbalık ve alt boyutları ile sanal kurban ve alt boyutlarından en yüksek 95 puan elde edilebilirken, en düşük 19 puan elde edilebilmektedir. Bu ölçekten elde edilen puanların yüksekliği siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinin yüksekliği ile ilişkilidir.

3.3.2. Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş (EPOCH) Ölçeği

Kern vd., (2015) tarafından geliştirilen Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş (EPOCH) Ölçeği, Seligman’ın iyi oluş ile ilgili 5 boyutlu kavramsallaştırmasını ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu 5 boyutlu iyi oluş modelinin ergenler için uyarlanması sonucunda bağlılık, kararlılık, iyimserlik, ilişkililik ve mutluluk boyutları geliştirilmiştir. Ölçekteki maddeler 1 (hiçbir zaman) ile 5 (her zaman) arasında 5’li

Likert derecelendirmeye göre puanlanmaktadır. Ölçeğin değerlendirilmesinde, her boyutta puanların ortalamasının alınmasıyla 1 ile 5 arasında bir puan hesaplanmakta ve bu 5 boyut gösterge paneli yaklaşımı ile rapor edilmektedir. Her boyutta 4 madde olmak üzere toplamda 20 madde bulunan ölçekte alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 100'dür ve ters puanlanmayı gerektiren madde yoktur. Bu ölçeklerden alınan puan arttıkça öğrencilerin iyi oluş düzeyleri artmaktadır (Demirci ve Ekşi, 2015).

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama araçları (Ek-1 "Kişisel Bilgi Formu", Ek-2 "Sanal Zorba/Kurban Ölçeği", Ek-3 "Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş (EPOCH) Ölçeği") 2016-2017 eğitim öğretim yılında Mayıs ve Haziran aylarında çalışma grubunu oluşturan liselerde araştırmacı tarafından bir ders saati içerisinde öğrencilere uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Verilerin analizinde SPSS 20.0.0 (Statistical Package for Social Sciences) programı kullanılmış ve anlamlılık düzeyi için $p < .05$ olarak belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet; siber zorbalık ve iyi oluş; siber mağduriyet ve iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır? Sorusuna yanıt aramak için korelasyon analizleri gerçekleştirilmiştir.

Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet, iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları; cinsiyet, anne-baba çalışma durumu, anne-baba birliktelik durumu, internete en çok nereden bağlandığı, bir günde interneti ortalama kullanım süresi, teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır? Sorusuna yanıt aramak Bağımsız Gruplar t Testi yapılmıştır. Lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet, iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları okul türü, sınıf düzeyi, algılanan başarı düzeyi, anne-baba öğrenim durumu, interneti en çok kullanım amacı değişkenlerine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Sorusuna yanıt aramak için One Way Anova (ANOVA) testi ve normal dağılım gösterdikleri için tukey testi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Sosyodemografik Bilgiler

Tablo 1: Örneklem Grubuna Ait Sosyodemografik Bilgiler

Cinsiyet	Frekans (N)	Yüzdelerik %
Erkek	248	44.1
Kız	314	55.9
Toplam	562	100.0
Okul Türü	N	%
Anadolu Lisesi	308	54.8
Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	177	31.5
Anadolu İmam Hatip Lisesi	77	13.7
Toplam	562	100.0
Sınıf Düzeyi	N	%
9. Sınıf	145	25.8
10. Sınıf	226	40.2
11. Sınıf	146	26.0
12. Sınıf	45	8.0
Toplam	562	100.0
Algılanan Başarı Durumu	N	%
Ortalamanın Altı	78	13.9
Orta Düzey	312	55.5
Ortalamanın Üstü	172	30.6
Toplam	562	100.0

Tablo 1'e göre örneklem grubunda bulunan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımları incelendiğinde öğrencilerin 248'i (%44.1) kız, 314'ü (%55.9) erkektir.

Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin okul türleri incelendiğinde 308'i (%54.8) Anadolu lisesinde, 177'si (%31.5) meslek lisesinde, 77'si (%13.7) Anadolu imam hatip lisesinde öğrenim görmektedir.

Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin sınıf düzeyleri incelendiğinde 145'i (%25.8) 9. sınıf, 226'sı (%40.2) 10. sınıf, 146'sı (%26) 11. sınıf ve 45'i (%8) 12. sınıf öğrencisi katılmıştır.

Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin algılanan başarı durumu incelendiğinde 78'i (%13.9) ortalamanın altı, 312'si (%55.5) orta düzey, 172'si (%30.6) ortalamanın üstü şeklinde algılanmaktadır.

Tablo 2: Örneklem Grubuna Ait Sosyodemografik Bilgiler

Anne Öğrenim Durumu	Frekans (N)	Yüzdeler (%)
Okuryazar olmayan /Okuryazar	93	16.5
İlkokul	179	31.9
Ortaokul	164	29.2
Lise ve üstü	126	22.4
Toplam	562	100.0
Baba Öğrenim Durumu	N	%
Okuryazar olmayan /Okuryazar	32	5.7
İlkokul	148	26.3
Ortaokul	186	33.1
Lise ve üstü	196	34.9
Toplam	562	100.0
Anne Çalışma Durumu	N	%
Evet	185	32.9
Hayır	377	67.1
Toplam	562	100.0
Baba Çalışma Durumu	N	%
Evet	514	91.5
Hayır	48	8.5
Toplam	562	100.0
Anne-Baba Birliktelik Durumu	N	%
Birlikteler	499	88.8
Herhangi bir sebepten dolayı ayrılır	63	11.2
Toplam	562	100.0

Tablo 2'ye göre örneklem grubunda bulunan öğrencilerin annelerine ait öğrenim durumları incelendiğinde 93'ü (%16.5) okuryazar olmayan/okuryazar, 179 (%34.9) ilkokul mezunu, 164'ü (%29.2) ortaokul mezunu, 126'sı (%22.4) lise ve üzeri eğitim kurumlarından mezundur.

Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin babalarına ait öğrenim durumları incelendiğinde 32'si (%5.7) okuryazar olmayan/okuryazar, 148'i (%26.3) ilkokul mezunu, 186'sı (%33.1) ortaokul mezunu, 196'sı (%34.9) lise ve üzeri eğitim kurumlarından mezundur.

Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin annesinin çalışma durumları incelendiğinde, annelerinin 185'i (%32.9) çalışıyor, 377'si (%67.1) ise çalışmıyor.

Örneklem grubunda bulunan öğrenciler babasının çalışma durumlarına göre incelendiğinde, babalarından 514'ü (%91.5) çalışıyor, 48'i (%8.5) çalışmıyor.

Örneklem grubunda bulunan öğrencilerin anne baba birlikte olma durumları incelendiğinde 499'unun (%88.8) anne babası birlikte, 63'ünün (%11.2) anne ve babası herhangi bir sebepten dolayı ayrıdır.

4.2. İnternet Kullanımına Ait Bilgiler

Tablo 3: Örneklem Grubuna Ait İnternet Kullanım Bilgileri

İnternete Girime Zamanının Denetlenmesi	Frekans (N)	Yüzdeler (%)
Evet	174	31.0
Hayır	388	69.0
Toplam	562	100.0
İnternet Kullanmayı Nasıl Öğrendiği	N	%
Ailemden	35	6.2
Arkadaşımdan	55	9.8
Okuldan	8	1.4
Kendi Kendime	452	80.4
Diğer	12	2.1
Toplam	562	100.0
Bir Günde Ortalama İnternet Kullanma Süresi	N	%
0-2 saat arası	218	38.8
2- saat ve daha fazla	344	61.2
Toplam	562	100.0
İnternete Gece/Gündüz Bağlanma Durumu	N	%
Gündüz	287	51.1
Gece	275	48.9
Toplam	562	100.0
İnternete En Çok Nereden Bağlandığı	N	%
Ev Bilgisayarından	110	19.6
Cep Telefonundan	429	76.3
Tabletten	12	2.1
Okulda Bilgisayardan	6	1.1
İnternet Kafeden	5	.9
Toplam	562	100.0
İnternet Kullanırken Bir Sorunla Karşılaşınca Nasıl Çözdüğü	N	%
Arkadaşıma Sorarım	104	18.5
Öğretmenime Sorarım	5	.9
Kendim Çözerim	347	61.7
Evdekilerden Yardım İsterim	87	15.5
Diğer	19	3.4
Toplam	562	100.0
İnterneti En Çok Hangi Amaçla Kullandığı	N	%
Sosyal Medya Kullanımı	242	43.1
Eğitim/Ders/Araştırma	125	22.2
Serbest Zaman Geçirme	195	34.7
Total	562	100.0
Şimdiye Kadar Teknoloji Veya İnternet Kullanımı İle İlgili Herhangi Bir Bilgilendirme Çalışmasına Katıldınız mı?	N	%
Evet	134	23.8
Hayır	428	76.2
Toplam	562	100.0

Tablo 3'e göre örneklem grubunda bulunan öğrencilerin internete girme sürelerinin denetlenmesine göre dağılımları incelendiğinde 174'ü (%31) internete girme

sürelerinin denetlendiğini ve 388'i (%69) internete girme sürelerinin denetlenmediğini belirtmiştir.

Örnekleme grubunda bulunan öğrencilerin internet kullanmayı nasıl öğrendikleri incelendiğinde 452'si (%80.4) kendi kendime, 110'u (%19.6) diğer şekilde öğrendiğini belirtmiştir.

Örnekleme grubunda bulunan öğrencilerin internet kullanım süreleri incelendiğinde ortalama olarak bir gün içerisinde interneti 218'i (%38.8) 0-2 saat arası, 344'ü (%61.2) 2 saat ve daha fazla kullanmaktadır.

Örnekleme grubunda bulunan öğrencilerin internete gece/gündüz bağlanma zamanları incelendiğinde 287'si (%51.1) gündüz, 275'i (%48.9) gece internete bağlanmaktadır.

Örnekleme grubunda bulunan öğrencilerin internete en çok nereden bağlandıkları incelendiğinde, öğrencilerin, 429'u (%76.3) cep telefonundan, 133'ü (%23.7) diğer araçlardan internete bağlanmaktadır.

Örnekleme grubunda bulunan öğrencilerin internet kullanırken bir sorunla karşılaşınca nasıl çözdükleri incelendiğinde 347'si (%61.7) kendim çözerim, 215'i (%38.3) başkalarından yardım isterim şeklinde belirtmiştir.

Örnekleme grubunda bulunan öğrencilerin interneti en çok hangi amaçla kullandıkları incelendiğinde 242'si (%43.1) sosyal medya kullanımı, 125'i (%22.2) eğitim/ders/araştırma, 195'i (%34.7) serbest zaman geçirme amacıyla kullanmaktadır.

Örnekleme grubunda bulunan öğrencilerin şimdiye kadar teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili herhangi bir bilgilendirme çalışmasına katılma durumları incelendiğinde 134'ü (%23,8) bir bilgilendirme çalışmasına katılmış ve 428'i (%76.2) ise bir bilgilendirme çalışmasına katılmamıştır.

4.3. Araştırmanın Problemine ve Alt Problemlerine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 4: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
Siber Zorbalık	Erkek	248	26.81	13.21	4.55	.000*
	Kız	314	22.47	9.35		
Engelleme Zarar verme	Erkek	248	11.98	6.36	4.95	.000*
	Kız	314	9.41	3.79		
Cinsel Zorbalık	Erkek	248	9.26	4.94	2.23	.026*
	Kız	314	8.40	4.15		
Söylenti Çıkarma	Erkek	248	5.56	3.16	3.98	.000*
	Kız	314	4.65	2.61		
Siber Mağduriyet	Erkek	248	27.60	13.66	3.78	.000*
	Kız	314	23.97	8.99		
Engelleme Zarar verme	Erkek	248	11.87	6.17	4.36	.000*
	Kız	314	10.03	3.77		
Cinsel Zorbalık	Erkek	248	10.08	5.42	2.63	.009*
	Kız	314	9.03	4.06		
Söylenti Çıkarma	Erkek	248	5.65	3.30	3.14	.002*
	Kız	314	4.92	2.24		

SD=562

Tablo 4'e göre, siber zorbalık ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =26.81, SS=13.21) ile kızlar (\bar{X} =22.47, SS=9.35) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=4.55 p=.000]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =11.98, SS=6.36), kızlar (\bar{X} =9.41, SS=3.79) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=4.95, p=.000]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu bulunmuştur. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =9.26, SS=4.94) ile kızlar (\bar{X} =8.40, SS=4.15) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.23, p=.026]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =5.56, SS=3.16) ile kızlar (\bar{X} =4.65, SS=2.61) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=3.98, p=.000]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4'e göre, siber mağduriyet ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler ($\bar{X}=27.60$, $SS=13.66$) ile kızlar ($\bar{X}=23.97$, $SS=8.99$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=3.78$ $p=.000$]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler ($\bar{X}=11.87$, $SS=6.17$) ile kızlar ($\bar{X}=10.03$, $SS=3.77$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=4.36$, $p=.000$]. Farklılığın kızların lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler ($\bar{X}=10.08$, $SS=5.42$) ile kızlar ($\bar{X}=9.03$, $SS=4.06$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=2.63$, $p=.009$]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler ($\bar{X}=5.65$, $SS=3.30$) ile kızlar ($\bar{X}=4.92$, $SS=2.24$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=3.14$, $p=.002$]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5: İyi Oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Cinsiyet Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS	t	p
İyi Oluş	Erkek	248	71.97	13.36	3.70	.000*
	Kız	314	67.70	13.78		
Bağlılık	Erkek	248	3.31	.90	.41	.682
	Kız	314	3.28	.93		
Kararlılık	Erkek	248	3.31	.90	1.90	.058
	Kız	314	3.17	.82		
İyimserlik	Erkek	248	3.47	.96	2.95	.003*
	Kız	314	3.23	.97		
İlişkililik	Erkek	248	3.89	.92	.12	.908
	Kız	314	3.88	1.00		
Mutluluk	Erkek	248	3.55	.97	2.64	.008*
	Kız	314	3.33	.96		

SD=562

Tablo 5'e göre iyi oluş ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =71.97, SS=13.36) ile kızlar (\bar{X} =67.70, SS=13.78) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=3.70 p=.000]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Bağlılık boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =3.31, SS=.90) ile kızlar (\bar{X} =3.28, SS=.93) arasında farkın anlamlı olduğu bulunamamıştır [t(562)=.41, p=.682]. Kararlılık boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =3.31, SS=.90) ile kızlar (\bar{X} =3.17, SS=.82) arasında farkın anlamlı olduğu bulunamamıştır [t(562)=1.90, p=.058]. İyimserlik boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =3.47, SS=.96) ile kızlar (\bar{X} =3.23, SS=.97) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.95, p=.003]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. İlişkililik boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =3.89, SS=.92) ile kızlar (\bar{X} =3.88, SS=1.00) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=0.12, p=.908]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Mutluluk boyutu ve cinsiyet ortalama puanları incelendiğinde erkekler (\bar{X} =3.55, SS=.97) ile kızlar (\bar{X} =3.33, SS=.96) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.64, p=.008]. Farklılığın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

Sınıf Düzeyi	<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>						
	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlam lı Fark</i>	
Siber Zorbalık	1. 9. Sınıf	145	25,23	12,702	G. Arası	331,790	3	110,597	,849	,468	
	2. 10. Sınıf	226	24,43	10,935	G. İçi	72722,959	558	130,328			
	3. 11.Sınıf	146	23,22	10,315	Toplam	73054,749	561				
	4. 12. Sınıf	45	25,18	12,752							
	Toplam	562	24,38	11,412							
Zorbalık Engelleme Zarar Verme	1. 9. Sınıf	145	10,91	5,669	G. Arası	90,495	3	30,165	1,100	,349	
	2. 10. Sınıf	226	10,60	5,039	G. İçi	15302,708	558	27,424			
	3. 11.Sınıf	146	9,93	4,761	Toplam	15393,203	561				
	4. 12. Sınıf	45	11,13	6,170							
	Toplam	562	10,55	5,238							
Zorbalık Cinsel Zorbalık	1. 9. Sınıf	145	9,17	5,227	G. Arası	39,376	3	13,125	,638	,591	
	2. 10. Sınıf	226	8,76	4,054	G. İçi	11484,140	558	20,581			
	3. 11.Sınıf	146	8,43	4,424	Toplam	11523,516	561				
	4. 12. Sınıf	45	8,80	4,803							
	Toplam	562	8,78	4,532							
Zorbalık Söylenti Çıkarma	1. 9. Sınıf	145	5,16	2,995	G. Arası	8,994	3	2,998	,401	,752	
	2. 10. Sınıf	226	5,07	2,652	G. İçi	4172,510	558	7,478			
	3. 11.Sınıf	146	4,86	2,538	Toplam	4181,504	561				
	4. 12. Sınıf	45	5,24	2,877							
	Toplam	562	5,05	2,730							
Siber Mağduriyet	1. 9. Sınıf	145	26,15	11,713	G. Arası	1267,645	3	422,548	3,278	,021*	4>3
	2. 10. Sınıf	226	25,94	12,295	G. İçi	71937,716	558	128,921			
	3. 11.Sınıf	146	23,40	6,944	Toplam	73205,361	561				
	4. 12. Sınıf	45	28,91	15,940							
	Toplam	562	25,57	11,423							
Mağduriyet Engelleme Zarar Verme	1. 9. Sınıf	145	11,17	5,589	G. Arası	276,756	3	92,252	3,668	,012*	4>2
	2. 10. Sınıf	226	10,95	5,200	G. İçi	14033,509	558	25,150			
	3. 11.Sınıf	146	9,84	3,385	Toplam	14310,265	561				
	4. 12. Sınıf	45	12,42	6,376							
	Toplam	562	10,84	5,051							
Mağduriyet Cinsel Zorbalık	1. 9. Sınıf	145	9,71	4,814	G. Arası	118,619	3	39,540	1,788	,148	
	2. 10. Sınıf	226	9,47	4,752	G. İçi	12337,865	558	22,111			
	3. 11.Sınıf	146	8,94	3,467	Toplam	12456,484	561				
	4. 12. Sınıf	45	10,71	7,034							
	Toplam	562	9,49	4,712							
Mağduriyet Söylenti Çıkarma	1. 9. Sınıf	145	5,27	2,895	G. Arası	86,091	3	28,697	3,763	,011*	2>3
	2. 10. Sınıf	226	5,52	3,186	G. İçi	4254,998	558	7,625			
	3. 11.Sınıf	146	4,62	1,439	Toplam	4341,089	561				
	4. 12. Sınıf	45	5,78	3,247							
	Toplam	562	5,24	2,782							

Tablo 6'ya göre, sınıf düzeyi değişkeni ve siber zorbalık ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber

zorbalık ortalama puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=4.849$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile öğrenim gördükleri sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.100$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Cinsel zorbalık boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.638$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Söylenti çıkarma boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.401$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 6'ya göre, sınıf düzeyi değişkeni ve siber mağduriyet ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber mağduriyet ortalama puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.278$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve 12. sınıf ile 11. sınıf arasında 12. sınıfın lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Engelleme zarar verme boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.668$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve 12. sınıf ile 10. sınıf arasında 12. sınıfın lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.788$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mağduriyet söylenti çıkarma boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.763$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve 10. sınıf ile 11. sınıf arasında 10. sınıfın lehine anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 7: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Sınıf Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

Sınıf Düzeyi	<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
İyi Oluş	1. 9. Sınıf	145	68,74	13,952	G. Arası	144,541	3	48,180	,254	,859
	2. 10. Sınıf	226	69,97	13,358	G. İçi	105939,859	558	189,856		
	3. 11.Sınıf	146	69,75	13,637	Toplam	106084,400	561			
	4. 12. Sınıf	45	69,84	15,664						
	Toplam	562	69,59	13,751						
Bağlılık	1. 9. Sınıf	145	3,1845	,89415	G. Arası	4,422	3	1,474	1,775	,151
	2. 10. Sınıf	226	3,3562	,91549	G. İçi	463,414	558	,830		
	3. 11.Sınıf	146	3,3647	,86609	Toplam	467,836	561			
	4. 12. Sınıf	45	3,1389	1,07602						
	Toplam	562	3,2967	,91320						
Kararlılık	1. 9. Sınıf	145	3,1310	,89418	G. Arası	3,105	3	1,035	1,410	,239
	2. 10. Sınıf	226	3,3020	,82819	G. İçi	409,574	558	,734		
	3. 11.Sınıf	146	3,1952	,85425	Toplam	412,679	561			
	4. 12. Sınıf	45	3,3167	,88292						
	Toplam	562	3,2313	,85768						
İyimserlik	1. 9. Sınıf	145	3,1466	,98539	G. Arası	7,252	3	2,417	2,595	,052
	2. 10. Sınıf	226	3,4015	,93867	G. İçi	519,851	558	,932		
	3. 11.Sınıf	146	3,4212	,94812	Toplam	527,103	561			
	4. 12. Sınıf	45	3,3556	1,08120						
	Toplam	562	3,3372	,96932						
İlişkililik	1. 9. Sınıf	145	3,9121	,89245	G. Arası	4,003	3	1,334	1,416	,237
	2. 10. Sınıf	226	3,8374	,99155	G. İçi	525,849	558	,942		
	3. 11.Sınıf	146	3,9914	,99022	Toplam	529,852	561			
	4. 12. Sınıf	45	3,6889	1,04195						
	Toplam	562	3,8848	,97184						
Mutluluk	1. 9. Sınıf	145	3,3741	1,01470	G. Arası	1,920	3	,640	,676	,567
	2. 10. Sınıf	226	3,4170	,96496	G. İçi	528,141	558	,946		
	3. 11.Sınıf	146	3,5171	,93110	Toplam	530,060	561			
	4. 12. Sınıf	45	3,3444	1,00748						
	Toplam	562	3,4262	,97203						

Tablo 7'ye göre, Sınıf düzeyi değişkeni ve iyi oluş ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; İyi oluş ortalama puanları ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.254$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Bağlılık boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.775$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Kararlılık boyutu sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.410$; $p<0.05$) bulunamamıştır. İyimserlik boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni

arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=2.595$; $p>0.05$) bulunamamıştır. İlişkililik boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.416$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mutluluk boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.676$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 8: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

		<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
<i>Okul Türü</i>		<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Siber Zorbalık Toplam	1.Anadolu Lisesi	308	23,81	11,17	G. Arası	1244,03	2	622,01	4,84	,008*	2>1
	2.Meslek Lisesi	177	26,40	13,22	G. İçi	71810,71	559	128,46			2>3
	3.İmam Hatip Lisesi	77	22,03	5,90	Toplam	73054,74	561				
	Toplam	562	24,38	11,41							
Siber Zorbalık Engelleme Zarar Verme	1.Anadolu Lisesi	308	10,27	5,23	G. Arası	287,53	2	143,76	5,32	,005*	2>1
	2.Meslek Lisesi	177	11,52	5,89	G. İçi	15105,67	559	27,02			2>3
	3.İmam Hatip Lisesi	77	9,43	2,74	Toplam	15393,20	561				
	Toplam	562	10,55	5,23							
Siber Zorbalık Cinsel Zorbalık	1.Anadolu Lisesi	308	8,59	4,43	G. Arası	117,00	2	58,50	2,86	,058	
	2.Meslek Lisesi	177	9,41	5,21	G. İçi	11406,51	559	20,40			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	8,10	2,74	Toplam	11523,51	561				
	Toplam	562	8,78	4,53							
Siber Zorbalık Söylenti Çıkarma	1.Anadolu Lisesi	308	4,95	2,65	G. Arası	56,882	2	28,44	3,85	,022*	2>3
	2.Meslek Lisesi	177	5,46	3,19	G. İçi	4124,62	559	7,37			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	4,49	1,46	Toplam	4181,50	561				
	Toplam	562	5,05	2,73							
Siber Mağduriyet Toplam	1.Anadolu Lisesi	308	24,80	10,43	G. Arası	700,08	2	350,04	2,69	,068	
	2.Meslek Lisesi	177	27,22	13,36	G. İçi	72505,27	559	129,70			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	24,88	10,03	Toplam	73205,36	561				
	Toplam	562	25,57	11,42							
Siber Mağduriyet Engelleme Zarar Verme	1.Anadolu Lisesi	308	10,48	4,65	G. Arası	218,36	2	109,18	4,33	,014*	2>1
	2.Meslek Lisesi	177	11,75	5,93	G. İçi	14091,89	559	25,20			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	10,18	4,02	Toplam	14310,26	561				
	Toplam	562	10,84	5,05							
Siber Mağduriyet Cinsel Zorbalık	1.Anadolu Lisesi	308	9,23	4,25	G. Arası	58,06	2	29,03	1,30	,271	
	2.Meslek Lisesi	177	9,95	5,39	G. İçi	12398,42	559	22,18			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	9,51	4,76	Toplam	12456,48	561				
	Toplam	562	9,49	4,71							
Siber Mağduriyet Söylenti Çıkarma	1.Anadolu Lisesi	308	5,09	2,51	G. Arası	21,42	2	10,71	1,38	,251	
	2.Meslek Lisesi	177	5,53	3,30	G. İçi	4319,66	559	7,72			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	5,19	2,45	Toplam	4341,08	561				
	Toplam	562	5,24	2,78							

Tablo 8'e göre, okul türü değişkeni ve siber zorbalık ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber zorbalık ortalama puanları ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=4.842$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve Anadolu lisesi ile meslek lisesi arasında meslek lisesi lehine, meslek lisesi ile imam hatip lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Engelleme zarar verme boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=5.320$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve Anadolu lisesi ile meslek lisesi arasında meslek lisesi lehine; meslek lisesi ile imam hatip lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Cinsel zorbalık boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=2.867$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Söylenti çıkarma boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.855$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve meslek lisesi ile imam hatip lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 8'e göre, okul türü değişkeni ve siber mağduriyet ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber mağduriyet ortalama puanları ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=2.699$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=4.331$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve Anadolu lisesi ile meslek lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.309$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.386$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 9: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Okul Türü Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

Okul Türü	f, \bar{X} ve SS Değerleri	ANOVA Sonuçları									
		N	\bar{X}	SS	Var K.	K.T.	SD	K.O.	F	P	Anlamlı Fark
İyi Oluş	1.Anadolu Lisesi	308	69,72	13,707	G. Arası	511,563	2	255,781	1,354	,259	
	2.Meslek Lisesi	177	70,35	14,447	G. İçi	105572,838	559	188,860			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	67,30	12,118	Toplam	106084,400	561				
	Toplam	562	69,59	13,751							
Bağlılık	1.Anadolu Lisesi	308	3,2516	,91939	G. Arası	2,186	2	1,093	1,312	,270	
	2.Meslek Lisesi	177	3,3884	,93232	G. İçi	465,650	559	,833			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	3,2662	,83640	Toplam	467,836	561				
	Toplam	562	3,2967	,91320							
Kararlılık	1.Anadolu Lisesi	308	3,1591	,84452	G. Arası	6,493	2	3,246	4,468	,012*	2>1
	2.Meslek Lisesi	177	3,3898	,87614	G. İçi	406,186	559	,727			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	3,1558	,82820	Toplam	412,679	561				
	Toplam	562	3,2313	,85768							
İyimserlik	1.Anadolu Lisesi	308	3,3612	,95203	G. Arası	3,529	2	1,764	1,884	,153	
	2.Meslek Lisesi	177	3,3814	,98824	G. İçi	523,574	559	,937			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	3,1396	,98299	Toplam	527,103	561				
	Toplam	562	3,3372	,96932							
İlişkililik	1.Anadolu Lisesi	308	3,9221	,98627	G. Arası	2,507	2	1,253	1,329	,266	
	2.Meslek Lisesi	177	3,8912	,93190	G. İçi	527,346	559	,943			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	3,7208	,99916	Toplam	529,852	561				
	Toplam	562	3,8848	,97184							
Mutluluk	1.Anadolu Lisesi	308	3,3888	,96182	G. Arası	1,257	2	,629	,664	,515	
	2.Meslek Lisesi	177	3,4944	1,0235	G. İçi	528,803	559	,946			
	3.İmam Hatip Lisesi	77	3,4188	,89262	Toplam	530,060	561				
	Toplam	562	3,4262	,97203							

Tablo 9'a göre, Okul türü değişkeni ve iyi oluş ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; İyi oluş ortalama puanları ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark (F=1.354; p>0.05) bulunmamıştır. Bağlılık boyutu ile öğrenim okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark (F=1.312; p>0.05) bulunmamıştır. Kararlılık boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark (F=4.468; p<0.05) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve anadolu lisesi ile meslek lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. iyimserlik boyutu ile okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark (F=1.884; p>0.05) bulunmamıştır. İlişkililik boyutu ile öğrenim gördükleri okul türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark

($F=1.329$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mutluluk boyutu ile öğrenim gördükleri okul türüne değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.664$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 10: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

		<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Algılanan Başarı Düzeyi		<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.OO.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Siber Zorbalık	Ortalamanın Altı	78	26,37	11,362	G. Arası	381,539	2	190,769	1,467	,231	
	Ortalama	312	24,22	11,381	G. İçi	72673,210	559	130,006			
	Ortalamanın Üstü	172	23,77	11,459	Toplam	73054,749	561				
	Toplam	562	24,38	11,412							
Zorbalık Engelleme Zarar Verme	Ortalamanın Altı	78	11,51	5,124	G. Arası	90,646	2	45,323	1,656	,192	
	Ortalama	312	10,48	5,171	G. İçi	15302,557	559	27,375			
	Ortalamanın Üstü	172	10,24	5,389	Toplam	15393,203	561				
	Toplam	562	10,55	5,238							
Zorbalık Cinsel Zorbalık	Ortalamanın Altı	78	9,22	5,062	G. Arası	17,332	2	8,666	,421	,657	
	Ortalama	312	8,73	4,442	G. İçi	11506,184	559	20,584			
	Ortalamanın Üstü	172	8,69	4,457	Toplam	11523,516	561				
	Toplam	562	8,78	4,532							
Zorbalık Söylenti Çıkarma	Ortalamanın Altı	78	5,64	3,146	G. Arası	34,909	2	17,454	2,353	,096	
	Ortalama	312	5,02	2,708	G. İçi	4146,595	559	7,418			
	Ortalamanın Üstü	172	4,84	2,542	Toplam	4181,504	561				
	Toplam	562	5,05	2,730							
Siber mağduriyet	Ortalamanın Altı	78	27,68	11,992	G. Arası	735,482	2	367,741	2,837	,059	
	Ortalama	312	25,85	11,329	G. İçi	72469,880	559	129,642			
	Ortalamanın Üstü	172	24,12	11,209	Toplam	73205,361	561				
	Toplam	562	25,57	11,423							
Mağduriyet Engelleme Zarar Verme	Ortalamanın Altı	78	11,65	5,296	G. Arası	117,329	2	58,664	2,311	,100	
	Ortalama	312	10,96	5,030	G. İçi	14192,936	559	25,390			
	Ortalamanın Üstü	172	10,24	4,936	Toplam	14310,265	561				
	Toplam	562	10,84	5,051							
Mağduriyet Cinsel Zorbalık	Ortalamanın Altı	78	10,29	5,636	G. Arası	105,928	2	52,964	2,397	,092	
	Ortalama	312	9,60	4,582	G. İçi	12350,556	559	22,094			
	Ortalamanın Üstü	172	8,94	4,443	Toplam	12456,484	561				
	Toplam	562	9,49	4,712							
Mağduriyet Söylenti Çıkarma	Ortalamanın Altı	78	5,73	3,306	G. Arası	36,122	2	18,061	2,345	,097	
	Ortalama	312	5,29	2,721	G. İçi	4304,967	559	7,701			
	Ortalamanın Üstü	172	4,93	2,606	Toplam	4341,089	561				
	Toplam	562	5,24	2,782							

Tablo 10'a göre, Algılanan başarı düzeyi değişkeni ve siber zorbalık ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber zorbalık ortalama puanları ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.467$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.656$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Cinsel zorbalık boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.421$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Söylenti

çıkarma boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark($F=2.353$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 10'a göre, algılanan başarı düzeyi değişkeni ve siber mağduriyet ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber mağduriyet ortalama puanları ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=2.837$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile sınıf düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=2.311$ $p>0.05$) bulunamamıştır. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=2.397$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark($F=2.345$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 11: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Algılanan Başarı Düzeyi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

		<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Algılanan Başarı Düzeyi		<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
İyi Oluş	1.Ortalamanın Altı	78	67,26	15,723	G. Arası	5400,163	2	2700,082	14,991	,000*	3>1
	2.Ortalama	312	67,60	13,640	G. İçi	100684,237	559	180,115			3>2
	3.Ortalamanın Üstü	172	74,25	11,794	Toplam	106084,400	561				
	Toplam	562	69,59	13,751							
Bağlılık	1.Ortalamanın Altı	78	3,2756	,89605	G. Arası	3,605	2	1,803	2,171	,115	3>1
	2.Ortalama	312	3,2364	,91851	G. İçi	464,231	559	,830			3>2
	3.Ortalamanın Üstü	172	3,4157	,90492	Toplam	467,836	561				
	Toplam	562	3,2967	,91320							
Kararlılık	1.Ortalamanın Altı	78	3,0224	,95106	G. Arası	25,760	2	12,880	18,608	,000*	3>1
	2.Ortalama	312	3,1074	,80399	G. İçi	386,919	559	,692			3>2
	3.Ortalamanın Üstü	172	3,5509	,82449	Toplam	412,679	561				
	Toplam	562	3,2313	,85768							
İyimserlik	1.Ortalamanın Altı	78	3,0737	1,10276	G. Arası	25,330	2	12,665	14,110	,000*	3>1
	2.Ortalama	312	3,2324	,92943	G. İçi	501,772	559	,898			3>2
	3.Ortalamanın Üstü	172	3,6468	,90315	Toplam	527,103	561				
	Toplam	562	3,3372	,96932							
İlişkililik	1.Ortalamanın Altı	78	3,6538	,94597	G. Arası	15,983	2	7,992	8,694	,000*	3>1
	2.Ortalama	312	3,8093	1,02053	G. İçi	513,869	559	,919			3>2
	3.Ortalamanın Üstü	172	4,1265	,84141	Toplam	529,852	561				
	Toplam	562	3,8848	,97184							
Mutluluk	1.Ortalamanın Altı	78	3,0737	1,04610	G. Arası	23,057	2	11,529	12,711	,000*	2>1
	2.Ortalama	312	3,3670	,97101	G. İçi	507,003	559	,907			3>1
	3.Ortalamanın Üstü	172	3,6933	,87027	Toplam	530,060	561				3>2
	Toplam	562	3,4262	,97203							

Tablo 11'e göre, Algılanan başarı düzeyi değişkeni ve iyi oluş ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; İyi oluş ortalama puanları ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark($F=1.354$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve ortalamanın üstü ile ortalamanın altı arasında ortalamanın üstü lehine; ortalamanın üstü ile orta arasında ortalamanın üstü lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Bağlılık boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark($F=1.312$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve ortalamanın üstü ile ortalamanın altı arasında ortalamanın üstü lehine; ortalamanın üstü ile orta arasında ortalamanın üstü lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Kararlılık boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=4.468$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve ortalamanın üstü ile ortalamanın altı arasında

ortalamanın üstü lehine; ortalamanın üstü ile orta arasında ortalamanın üstü lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. İyimserlik boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.884$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve ortalamanın üstü ile ortalamanın altı arasında ortalamanın üstü lehine; ortalamanın üstü ile orta arasında ortalamanın üstü lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. İlişkililik boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.329$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve ortalamanın üstü ile ortalamanın altı arasında ortalamanın üstü lehine; ortalamanın üstü ile orta arasında ortalamanın üstü lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Mutluluk boyutu ile algılanan başarı düzeyi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.664$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve ortalamanın üstü ile ortalamanın altı arasında ortalamanın üstü lehine; ortalamanın üstü ile orta arasında ortalamanın üstü lehine; orta ile ortalamanın altı arasında orta lehine anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 12: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

		<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Baba Öğrenim Durumu		<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Siber Zorbalık	1.Okur-Yazar	32	27,47	15,90	G. Arası	473,487	3	157,829	1,213	,304	
	2.İlkokul	148	23,63	10,99	G. İçi	72581,262	558	130,074			
	3.Ortaokul	186	24,90	11,52	Toplam	73054,749	561				
	4.Lise	196	23,96	10,71							
	Toplam	562	24,38	11,41							
Zorbalık Engelleme Zarar Verme	1.Okur-Yazar	32	12,03	6,65	G. Arası	94,425	3	31,475	1,148	,329	
	2.İlkokul	148	10,53	5,56	G. İçi	15298,778	558	27,417			
	3.Ortaokul	186	10,66	5,31	Toplam	15393,203	561				
	4.Lise	196	10,21	4,61							
Toplam	562	10,55	5,23								
Zorbalık Cinsel Zorbalık	1.Okur-Yazar	32	9,75	6,48	G. Arası	71,299	3	23,766	1,158	,325	
	2.İlkokul	148	8,36	4,07	G. İçi	11452,217	558	20,524			
	3.Ortaokul	186	9,05	4,60	Toplam	11523,516	561				
	4.Lise	196	8,69	4,40							
Toplam	562	8,78	4,53								
Zorbalık Söylenti Çıkarma	1.Okur-Yazar	32	5,69	3,94	G. Arası	31,384	3	10,461	1,407	,240	
	2.İlkokul	148	4,74	2,13	G. İçi	4150,120	558	7,437			
	3.Ortaokul	186	5,19	2,85	Toplam	4181,504	561				
	4.Lise	196	5,05	2,76							
	Toplam	562	5,05	2,73							
Siber Mağduriyet	1.Okur-Yazar	32	28,50	15,24	G. Arası	327,671	3	109,224	,836	,474	
	2.İlkokul	148	25,23	10,58	G. İçi	72877,690	558	130,605			
	3.Ortaokul	186	25,76	12,65	Toplam	73205,361	561				
	4.Lise	196	25,18	10,02							
	Toplam	562	25,57	11,42							
Mağduriyet Engelleme Zarar Verme	1.Okur-Yazar	32	11,59	5,44	G. Arası	48,917	3	16,306	,638	,591	
	2.İlkokul	148	10,77	4,75	G. İçi	14261,348	558	25,558			
	3.Ortaokul	186	11,09	5,85	Toplam	14310,265	561				
	4.Lise	196	10,53	4,33							
	Toplam	562	10,84	5,05							
Mağduriyet Cinsel Zorbalık	1.Okur-Yazar	32	10,81	6,81	G. Arası	67,225	3	22,408	1,009	,388	
	2.İlkokul	148	9,24	4,17	G. İçi	12389,259	558	22,203			
	3.Ortaokul	186	9,40	4,84	Toplam	12456,484	561				
	4.Lise	196	9,56	4,55							
	Toplam	562	9,49	4,71							
Mağduriyet Söylenti Çıkarma	1.Okur-Yazar	32	6,09	4,16	G. Arası	27,572	3	9,191	1,189	,313	
	2.İlkokul	148	5,22	2,74	G. İçi	4313,517	558	7,730			
	3.Ortaokul	186	5,27	2,94	Toplam	4341,089	561				
	4.Lise	32	28,50	15,24							
	Toplam	148	25,23	10,58							

Tablo 12'ye göre, Baba öğrenim durumu değişkeni ve siber zorbalık ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber zorbalık ortalama puanları ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.213$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile baba öğrenim durumu değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.148$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Cinsel zorbalık boyutu ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.158$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Söylenti çıkarma boyutu ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.407$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 12'ye göre, baba öğrenim durumu değişkeni ve siber mağduriyet ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber mağduriyet ortalama puanları ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.836$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile baba öğrenim durumuna istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ($F=.638$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.009$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.089$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 13: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

		<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>			<i>ANOVA Sonuçları</i>						
Baba Öğrenim Durumu		<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
İyi Oluş	Okur-Yazar	32	66,50	14,848	G. Arası	454,572	3	151,524	,800	,494	
	İlkokul	148	70,07	14,096	G. İçi	105629,828	558	189,301			
	Ortaokul	186	69,10	14,081	Toplam	106084,400	561				
	Lise	196	70,18	12,991							
	Total	562	69,59	13,751							
Bağlılık	Okur-Yazar	32	3,1641	,90609	G. Arası	,778	3	,259	,310	,818	
	İlkokul	148	3,3091	,96025	G. İçi	467,058	558	,837			
	Ortaokul	186	3,2809	,91278	Toplam	467,836	561				
	Lise	196	3,3240	,88267							
	Total	562	3,2967	,91320							
Kararlılık	Okur-Yazar	32	3,1016	,93726	G. Arası	,931	3	,310	,421	,738	
	İlkokul	148	3,2044	,84568	G. İçi	411,748	558	,738			
	Ortaokul	186	3,2702	,88566	Toplam	412,679	561				
	Lise	196	3,2360	,82981							
	Total	562	3,2313	,85768							
İyimserlik	Okur-Yazar	32	3,0625	1,20650	G. Arası	3,072	3	1,024	1,090	,353	
	İlkokul	148	3,3699	1,00275	G. İçi	524,031	558	,939			
	Ortaokul	186	3,3831	,94302	Toplam	527,103	561				
	Lise	196	3,3138	,92425							
	Total	562	3,3372	,96932							
İlişkililik	Okur-Yazar	32	3,6797	,83094	G. Arası	3,364	3	1,121	1,189	,313	
	İlkokul	148	3,8851	,95448	G. İçi	526,488	558	,944			
	Ortaokul	186	3,8293	1,03426	Toplam	529,852	561				
	Lise	196	3,9707	,94263							
	Total	562	3,8848	,97184							
Mutluluk	Okur-Yazar	32	3,3203	1,08367	G. Arası	1,144	3	,381	,402	,751	
	İlkokul	148	3,4696	,92210	G. İçi	528,916	558	,948			
	Ortaokul	186	3,3817	1,00141	Toplam	530,060	561				
	Lise	196	3,4528	,96609							
	Total	562	3,4262	,97203							

Tablo 13'e göre, Baba öğrenim durumu değişkeni ve iyi oluş ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; İyi oluş ortalama puanları ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.800$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Bağlılık boyutu ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.310$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Kararlılık boyutu baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.421$; $p<0.05$) bulunamamıştır. İyimserlik boyutu ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=1.090$; $p>0.05$) bulunamamıştır. İlişkililik boyutu ile baba öğrenim durumuna istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ($F=1.189$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mutluluk boyutu ile baba öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.402$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 14: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

		<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Anne Öğrenim Durumu		<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>
Siber Zorbalık	1.Okur-Yazar	93	23,59	11,683	G. Arası	345,853	3	115,284	,885	,449	
	2.İlkokul	179	23,65	10,370	G. İçi	72708,897	558	130,303			
	3.Ortaokul	164	25,44	12,273	Toplam	73054,749	561				
	4.Lise	126	24,63	11,474							
	Toplam	562	24,38	11,412							
Zorbalık Engelleme Zarar Verme	1.Okur-Yazar	93	10,16	4,974	G. Arası	36,049	3	12,016	,437	,727	
	2.İlkokul	179	10,37	5,178	G. İçi	15357,154	558	27,522			
	3.Ortaokul	164	10,75	5,376	Toplam	15393,203	561				
	4.Lise	126	10,83	5,365							
	Toplam	562	10,55	5,238							
Zorbalık Cinsel Zorbalık	1.Okur-Yazar	93	8,53	4,612	G. Arası	56,696	3	18,899	,920	,431	
	2.İlkokul	179	8,54	4,058	G. İçi	11466,820	558	20,550			
	3.Ortaokul	164	9,27	4,974	Toplam	11523,516	561				
	4.Lise	126	8,69	4,514							
	Toplam	562	8,78	4,532							
Zorbalık Söylenti Çıkarma	1.Okur-Yazar	93	4,90	2,813	G. Arası	42,012	3	14,004	1,888	,131	
	2.İlkokul	179	4,74	2,083	G. İçi	4139,492	558	7,418			
	3.Ortaokul	164	5,42	3,153	Toplam	4181,504	561				
	4.Lise	126	5,12	2,855							
	Toplam	562	5,05	2,730							
Siber Mağduriyet	1.Okur-Yazar	93	24,68	9,739	G. Arası	337,877	3	112,626	,862	,460	
	2.İlkokul	179	24,83	10,695	G. İçi	72867,485	558	130,587			
	3.Ortaokul	164	26,32	12,657	Toplam	73205,361	561				
	4.Lise	126	26,33	11,889							
	Toplam	562	25,57	11,423							
Mağduriyet Engelleme Zarar Verme	1.Okur-Yazar	93	10,27	3,570	G. Arası	85,005	3	28,335	1,111	,344	
	2.İlkokul	179	10,58	4,838	G. İçi	14225,260	558	25,493			
	3.Ortaokul	164	11,04	5,604	Toplam	14310,265	561				
	4.Lise	126	11,37	5,490							
	Toplam	562	10,84	5,051							
Mağduriyet Cinsel Zorbalık	1.Okur-Yazar	93	9,38	4,573	G. Arası	46,999	3	15,666	,704	,550	
	2.İlkokul	179	9,12	4,120	G. İçi	12409,485	558	22,239			
	3.Ortaokul	164	9,74	5,090	Toplam	12456,484	561				
	4.Lise	126	9,79	5,092							
	Toplam	562	9,49	4,712							
Mağduriyet Söylenti Çıkarma	1.Okur-Yazar	93	5,03	2,530	G. Arası	22,706	3	7,569	,978	,403	
	2.İlkokul	179	5,13	2,717	G. İçi	4318,383	558	7,739			
	3.Ortaokul	164	5,55	3,230	Toplam	4341,089	561				
	4.Lise	126	5,16	2,391							
	Toplam	562	5,24	2,782							

Tablo 14'e göre, Anne öğrenim durumu değişkeni ve siber zorbalık ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber zorbalık ortalama puanları ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.449$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.727$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Cinsel zorbalık boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.431$; $p>0.05$)

bulunamamıştır. Söylenti çıkarma boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.131$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 14'e göre, anne öğrenim durumu değişkeni ve siber mağduriyet ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber mağduriyet ortalama puanları ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.460$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Engelleme zarar verme boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.344$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.550$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.403$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 15: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Öğrenim Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Anne Öğrenim Durumu	N	\bar{X}	SS	Var K.	K.T.	SD	K.O.	F	P	Anlamlı Fark
İyi Oluş	1.Okur-Yazar	93	68,84	14,954	G. Arası	119,560	3	39,853	,210	,890
	2.İlkokul	179	69,31	13,822	G. İçi	105964,841	558	189,901		
	3.Ortaokul	164	70,11	13,701	Toplam	106084,400	561			
	4.Lise	126	69,85	12,896						
	Toplam	562	69,59	13,751						
Bağlılık	1.Okur-Yazar	93	3,1828	,88706	G. Arası	4,041	3	1,347	1,620	,184
	2.İlkokul	179	3,2416	,98332	G. İçi	463,796	558	,831		
	3.Ortaokul	164	3,4146	,88808	Toplam	467,836	561			
	4.Lise	126	3,3056	,85199						
	Toplam	562	3,2967	,91320						
Kararlılık	1.Okur-Yazar	93	3,3468	,92006	G. Arası	3,964	3	1,321	1,804	,145
	2.İlkokul	179	3,1271	,83690	G. İçi	408,715	558	,732		
	3.Ortaokul	164	3,2973	,87815	Toplam	412,679	561			
	4.Lise	126	3,2083	,80234						
	Toplam	562	3,2313	,85768						
İyimserlik	1.Okur-Yazar	93	3,2688	1,17274	G. Arası	,558	3	,186	,197	,898
	2.İlkokul	179	3,3617	,95882	G. İçi	526,545	558	,944		
	3.Ortaokul	164	3,3460	,94252	Toplam	527,103	561			
	4.Lise	126	3,3413	,85592						
	Toplam	562	3,3372	,96932						
İlişkililik	1.Okur-Yazar	93	3,7312	1,00626	G. Arası	3,191	3	1,064	1,127	,338
	2.İlkokul	179	3,9469	,91606	G. İçi	526,662	558	,944		
	3.Ortaokul	164	3,8689	1,01085	Toplam	529,852	561			
	4.Lise	126	3,9306	,96987						
	Toplam	562	3,8848	,97184						
Mutluluk	1.Okur-Yazar	93	3,3522	1,04987	G. Arası	1,757	3	,586	,619	,603
	2.İlkokul	179	3,3813	,94338	G. İçi	528,304	558	,947		
	3.Ortaokul	164	3,4954	,97298	Toplam	530,060	561			
	4.Lise	126	3,4544	,95572						
	Toplam	562	3,4262	,97203						

Tablo 15'e göre, Anne öğrenim durumu değişkeni ve iyi oluş ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; İyi oluş ortalama puanları ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.890$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Bağlılık boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.184$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Kararlılık boyutu anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.145$; $p<0.05$) bulunamamıştır. İyimserlik boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.898$; $p>0.05$) bulunamamıştır. İlişkililik boyutu ile anne öğrenim durumuna istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ($F=.388$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mutluluk boyutu ile anne öğrenim değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.603$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 16: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Babanız Çalışıyor Mu ?	N	\bar{X}	SS	t	p
Siber Zorbalık	Evet	514	24,24	10,90	-.98	.324
	Hayır	48	25,94	15,94		
Engelleme Zarar verme	Evet	514	10,47	5,06	-1.14	.253
	Hayır	48	11,38	6,85		
Cinsel Zorbalık	Evet	514	8,73	4,36	-.84	.398
	Hayır	48	9,31	6,08		
Söylenti Çıkarma	Evet	514	5,03	2,67	-.52	.599
	Hayır	48	5,25	3,29		
Siber Mağduriyet	Evet	514	25,49	11,23	-.57	.567
	Hayır	48	26,48	13,36		
Engelleme Zarar verme	Evet	514	10,78	4,99	-.89	.374
	Hayır	48	11,46	5,61		
Cinsel Zorbalık	Evet	514	9,50	4,68	.02	.835
	Hayır	48	9,48	5,00		
Söylenti Çıkarma	Evet	514	5,21	2,71	-.78	.436
	Hayır	48	5,54	3,44		

SD=562

Tablo 16'ya göre, siber zorbalık ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =24.24, SS=10.90) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =25.94, SS=15.94) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.98 p=.324]. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =10.47, SS=5.06) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =11.38, SS=6.85) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-1.14, p=.253]. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =8.73, SS=4.36) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =9.31, SS=6.08) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.84, p=.398]. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =5.03, SS=2.67) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =5.25, SS=3.29) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.52 p=.599].

Tablo 16'ya göre, siber mağduriyet ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =25.49, SS=11.23) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =26.48, SS=13.36) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.57 p=.567]. Mağduriyet engelleme zarar verme boyutu ve baba çalışma

durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar ($\bar{X}=10.78$, $SS=4.99$) ve babası çalışmayanlar ($\bar{X}=11.46$, $SS=5.61$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.89$, $p=.374$]. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar ($\bar{X}=9.50$, $SS=4.68$) ve babası çalışmayanlar ($\bar{X}=9.48$, $SS=5.00$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.02$, $p=.835$]. Mağduriyet söylenti çıkarma boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar ($\bar{X}=5.21$, $SS=2.71$) ve babası çalışmayanlar ($\bar{X}=5.54$, $SS=3.44$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.78$, $p=.436$].

Tablo 17: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Baba Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Babanız Çalışıyor Mu?	N	\bar{X}	SS	t	p
İyi Oluş	Evet	514	69,98	13,58	2.21	.027*
	Hayır	48	65,40	14,89		
Bağlılık	Evet	514	3,32	,89	2.11	.035*
	Hayır	48	3,03	1,04		
Kararlılık	Evet	514	3,24	,85	1.25	.212
	Hayır	48	3,08	,84		
İyimserlik	Evet	514	3,35	,94	1.35	.177
	Hayır	48	3,15	1,15		
İlişkililik	Evet	514	3,89	,97	.69	.488
	Hayır	48	3,79	,93		
Mutluluk	Evet	514	3,45	,96	2.52	.012*
	Hayır	48	3,08	,97		

SD=562

Tablo 17'ye göre iyi oluş ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =69.98, SS=13.58) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =65.40, SS=14.89) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.21 p=.027]. Bu farklılığın babası çalışanların lehine olduğu belirlenmiştir. Bağlılık boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =3.32, SS=.89) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =3.03, SS=1.04) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.11, p=.035]. Bu farklılığın babası çalışanların lehine olduğu belirlenmiştir. Kararlılık boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =3.24, SS=.85) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =3.08, SS=.84) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.25, p=.212]. İyimserlik boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =3.35, SS=.94) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =3.15, SS=1.15) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.35, p=.177]. İlişkililik boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =3.89, SS=.97) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =3.79, SS=.93) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.69, p=.488]. Mutluluk boyutu ve baba çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde babası çalışanlar (\bar{X} =3.45, SS=.96) ve babası çalışmayanlar (\bar{X} =3.08, SS=.97) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.52, p=.012]. Bu farklılığın babası çalışanların lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 18: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t- Testi Sonuçları

	Annenez Çalışıyor Mu?	N	\bar{X}	SS	t	p
Siber Zorbalık	Evet	185	24,72	10,98	.49	.619
	Hayır	377	24,21	11,62		
Engelleme Zarar verme	Evet	185	10,68	5,14	.40	.686
	Hayır	377	10,49	5,29		
Cinsel Zorbalık	Evet	185	8,85	4,37	.57	.795
	Hayır	377	8,75	4,61		
Söylenti Çıkarma	Evet	185	5,19	2,92	.87	.385
	Hayır	377	4,98	2,63		
Siber Mağduriyet	Evet	185	25,83	11,28	.36	.714
	Hayır	377	25,45	11,50		
Engelleme Zarar verme	Evet	185	10,92	5,28	.26	.791
	Hayır	377	10,80	4,94		
Cinsel Zorbalık	Evet	185	9,58	4,50	.29	.768
	Hayır	377	9,45	4,81		
Söylenti Çıkarma	Evet	185	5,33	2,75	.52	.601
	Hayır	377	5,20	2,79		

SD=562

Tablo 18'e göre, siber zorbalık ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =24.72, SS=10.98) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =24.21, SS=11.62) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.49 p=.619]. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =10.68, SS=5.14) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =10.49, SS=5.29) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.40, p=.686]. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =8.85, SS=4.37) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =8.75, SS=4.61) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=0.57, p=.795]. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =5.33, SS=2.92) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =4.98, SS=2.63) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.87 p=.385].

Tablo 18'e göre, siber mağduriyet ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =25.83, SS=11.28) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =25.45, SS=11.50) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.36 p=.714]. Mağduriyet engelleme zarar verme boyutu ve anne çalışma

durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar ($\bar{X}=10.92$, $SS=5.28$) ve annesi çalışmayanlar ($\bar{X}=10.80$, $SS=4.94$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.26$, $p=.791$]. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar ($\bar{X}=9.58$, $SS=4.50$) ve annesi çalışmayanlar ($\bar{X}=9.45$, $SS=4.81$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.29$, $p=.768$]. Mağduriyet söylenti çıkarma boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar ($\bar{X}=5.33$, $SS=2.75$) ve annesi çalışmayanlar ($\bar{X}=5.20$, $SS=2.79$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.52$, $p=.601$].

Tablo 19: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne Çalışma Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Anneniz Çalışıyor Mu?	N	\bar{X}	SS	t	p
İyi Oluş	Evet	185	69,21	14,43	-.45	.647
	Hayır	377	69,77	13,41		
Bağlılık	Evet	185	3,33	,99	.77	.440
	Hayır	377	3,27	,86		
Kararlılık	Evet	185	3,17	,86	-1.02	.306
	Hayır	377	3,25	,85		
İyimserlik	Evet	185	3,30	,97	-.59	.555
	Hayır	377	3,35	,96		
İlişkililik	Evet	185	3,85	,97	-.45	.649
	Hayır	377	3,89	,97		
Mutluluk	Evet	185	3,38	,99	-.65	.513
	Hayır	377	3,44	,95		

SD=562

Tablo 19'a göre iyi oluş ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =69.21, SS=14.43) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =69.77, SS=13.41) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.45 p=.647]. Bağlılık boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =3.33, SS=.99) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =3.27, SS=.86) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.77, p=.440]. Kararlılık boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =3.17, SS=.86) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =3.25, SS=.85) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-1.02, p=.306]. İyimserlik boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =3.30, SS=.97) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =3.35, SS=.96) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.59, p=.555]. İlişkililik boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =3.85, SS=.97) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =3.89, SS=.97) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.45, p=.649]. Mutluluk boyutu ve anne çalışma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde annesi çalışanlar (\bar{X} =3.38, SS=.99) ve annesi çalışmayanlar (\bar{X} =3.44, SS=.95) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.65, p=.513].

Tablo 20: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

Anne - Baba Birliktelik Durumu		N	\bar{X}	SS	t	p
Siber Zorbalık	Birlikteler	499	24,26	11,15	-.72	.469
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	25,37	13,32		
Engelleme Zarar verme	Birlikteler	499	10,49	5,18	-.75	.452
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	11,02	5,67		
Cinsel Zorbalık	Birlikteler	499	8,74	4,39	-.69	.504
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	9,14	5,51		
Söylenti Çıkarma	Birlikteler	499	5,03	2,65	-.47	.633
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	5,21	3,28		
Siber Mağduriyet	Birlikteler	499	25,60	11,48	.16	.868
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	25,35	11,00		
Engelleme Zarar verme	Birlikteler	499	10,87	5,09	-.39	.696
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	10,60	4,69		
Cinsel Zorbalık	Birlikteler	499	9,49	4,68	-.10	.913
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	9,56	4,97		
Söylenti Çıkarma	Birlikteler	499	5,25	2,85	.15	.876
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	5,19	2,17		

SD=562

Tablo 20'ye göre, siber zorbalık ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =24.26, SS=11.15) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =25.37, SS=13.32) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.72 p=.469]. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =10.49, SS=5.18) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =11.02, SS=5.67) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.75, p=.452]. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =8.74, SS=4.39) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =9.14, SS=5.51) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.69, p=.504]. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =5.03, SS=2.65) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =5.21, SS=3.28) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.47 p=.633].

Tablo 20'ye göre, siber mağduriyet ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar ($\bar{X}=25.60$, $SS=11.48$) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar ($\bar{X}=25.35$, $SS=11.00$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.16$, $p=.868$]. Mağduriyet engelleme zarar verme boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar ($\bar{X}=10.87$, $SS=5.09$) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar ($\bar{X}=10.60$, $SS=4.69$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.39$, $p=.696$]. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar ($\bar{X}=9.49$, $SS=4.68$) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar ($\bar{X}=9.56$, $SS=4.97$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.10$, $p=.913$]. Mağduriyet söylenti çıkarma boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalamaları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar ($\bar{X}=5.25$, $SS=2.85$) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar ($\bar{X}=5.19$, $SS=2.17$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.15$, $p=.876$].

Tablo 21: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Anne-Baba Birliktelik Durumu Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Anne - Baba Birliktelik Durumu	N	\bar{X}	SS	t	p
İyi Oluş	Birlikteler	499	70,13	13,68	2.63	.009*
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	65,30	13,62		
Bağlılık	Birlikteler	499	3,30	,91	.68	.493
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	3,22	,92		
Kararlılık	Birlikteler	499	3,26	,86	2.75	.006*
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	2,95	,76		
İyimserlik	Birlikteler	499	3,36	,97	2.17	.030*
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	3,08	,89		
İlişkililik	Birlikteler	499	3,90	,97	1.34	.180
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	3,73	,94		
Mutluluk	Birlikteler	499	3,47	,97	3.38	.001*
	Bir Nedenden Dolayı Ayrılar	63	3,03	,89		

SD=562

Tablo 21'e göre iyi oluş ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =70.13, SS=13.68) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =65.30, SS=13.62) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.63, p=.009]. Bu farklılığın anne babası birlikte olanlar lehine olduğu belirlenmiştir. Bağlılık boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =3.30, SS=.91) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =3.22, SS=.92) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.68, p=.493]. Kararlılık boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =3.26, SS=.86) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =2.95, SS=.76) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.75, p=.006]. Bu farklılığın anne babası birlikte olanlar lehine olduğu belirlenmiştir. İyimserlik boyutu anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =3.36, SS=.97) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =3.08, SS=.89) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.17, p=.030]. Bu farklılığın anne babası birlikte olanlar lehine olduğu belirlenmiştir. İlişkililik boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =3.90, SS=.97) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =3.73, SS=.94) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.34, p=.180]. Mutluluk boyutu ve anne baba birliktelik durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde anne babası birlikte olanlar (\bar{X} =3.47, SS=.97) ve bir nedenden dolayı ayrı olanlar (\bar{X} =3.03, SS=.89) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=3.38, p=.001]. Bu farklılığın anne babası birlikte olanlar lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 22: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Bir Günde Ortalama İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Bir Günde Ortalama İnternet Kullanma Süresi	N	\bar{X}	SS	t	p
Siber Zorbalık	0-2 Saat Arası	218	23,11	9,76	-2.11	.035*
	2 Saat ve Daha Fazla	344	25,19	12,28		
Engelleme Zarar verme	0-2 Saat Arası	218	9,78	3,77	-2.78	.006*
	2 Saat ve Daha Fazla	344	11,03	5,93		
Cinsel Zorbalık	0-2 Saat Arası	218	8,48	4,17	-1.25	.210
	2 Saat ve Daha Fazla	344	8,97	4,74		
Söylenti Çıkarma	0-2 Saat Arası	218	4,84	2,53	-1.43	.152
	2 Saat ve Daha Fazla	344	5,18	2,84		
Siber Mağduriyet	0-2 Saat Arası	218	24,45	10,81	-1.85	.064
	2 Saat ve Daha Fazla	344	26,28	11,75		
Engelleme Zarar verme	0-2 Saat Arası	218	10,28	4,60	-2.09	.037*
	2 Saat ve Daha Fazla	344	11,19	5,29		
Cinsel Zorbalık	0-2 Saat Arası	218	9,11	4,48	-1.54	.124
	2 Saat ve Daha Fazla	344	9,74	4,84		
Söylenti Çıkarma	0-2 Saat Arası	218	5,06	2,76	-1.20	.228
	2 Saat ve Daha Fazla	344	5,35	2,79		

SD=562

Tablo 22'ye göre, siber zorbalık ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=23.11$, $SS=9.76$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=25.19$, $SS=12.28$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=-2.11$, $p=.035$]. Bu farklılığın 2 saat ve daha fazla kullananların lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=9.78$, $SS=3.77$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=11.03$, $SS=5.93$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=-2.78$, $p=.006$]. Bu farklılığın 2 saat ve daha fazla kullananların lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=8.48$, $SS=4.17$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=8.97$, $SS=4.47$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-1.25$, $p=.210$]. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=4.84$, $SS=2.53$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=5.18$, $SS=2.84$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-1.43$, $p=.152$].

Tablo 22'ye göre, siber mağduriyet ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=24.45$, $SS=10.81$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=26.28$, $SS=11.75$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-1.85$, $p=.064$]. Mağduriyet engelleme zarar verme boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=10.28$, $SS=4.60$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=11.19$, $SS=5.29$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=-2.09$, $p=.037$]. Bu farklılığın 2 saat ve daha fazla kullananların lehine olduğu belirlenmiştir. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=9.11$, $SS=4.48$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=9.74$, $SS=4.84$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-1.54$, $p=.124$]. Mağduriyet söylenti çıkarma boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalamaları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=5.06$, $SS=2.76$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=5.35$, $SS=2.79$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-1.20$, $p=.228$].

Tablo 23: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Bir Günde Ortalama İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	Bir Günde Ortalama İnternet Kullanma Süresi	N	\bar{X}	SS	t	p
İyi Oluş	0-2 Saat Arası	218	70,94	13,87	1.87	.062
	2 Saat ve Daha Fazla	344	68,72	13,62		
Bağıllık	0-2 Saat Arası	218	3,31	,90	.43	.665
	2 Saat ve Daha Fazla	344	3,28	,91		
Kararlılık	0-2 Saat Arası	218	3,41	,85	3.99	.000*
	2 Saat ve Daha Fazla	344	3,11	,84		
İyimserlik	0-2 Saat Arası	218	3,35	1,00	.26	.790
	2 Saat ve Daha Fazla	344	3,32	,94		
İlişkililik	0-2 Saat Arası	218	3,86	1,02	-.34	.730
	2 Saat ve Daha Fazla	344	3,89	,93		
Mutluluk	0-2 Saat Arası	218	3,44	,99	.38	.699
	2 Saat ve Daha Fazla	344	3,41	,95		

SD=562

Tablo 23'e göre iyi oluş ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar (\bar{X} =70.94, SS=13.87) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar (\bar{X} =68.72, SS=13.62) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.87, p=.062]. Bağıllık boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar (\bar{X} =3.30, SS=.90) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar (\bar{X} =3.28, SS=.93) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.41, p=.665]. Kararlılık boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar (\bar{X} =3.41, SS=.85) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar (\bar{X} =3.11, SS=.84) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=3.99, p=.000]. Bu farklılığın 0-2 saat arasında kullananların lehine olduğu belirlenmiştir. İyimserlik boyutu bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar (\bar{X} =3.35, SS=1.00) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar (\bar{X} =3.32, SS=.94) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.26, p=.790]. İlişkililik boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar (\bar{X} =3.86, SS=1.02) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar (\bar{X} =3.89, SS=.93) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.34, p=.730]. Mutluluk boyutu ve bir günde ortalama internet kullanma süresi durumu ortalama

puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=3.44$, $SS=.99$) ve 2 saat ve daha fazla kullananlar ($\bar{X}=3.41$, $SS=.95$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.38$, $p=.699$].

Tablo 24: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnternete En Çok Nereden Bağlandığı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	İnternete En Çok Nereden Bağlandığı	N	\bar{X}	SS	t	p
Siber Zorbalık	Cep Telefonundan	429	23,76	10,72	-2.33	.020*
	Diğer	133	26,39	13,22		
Engelleme Zarar verme	Cep Telefonundan	429	10,24	4,89	-2.51	.012*
	Diğer	133	11,54	6,13		
Cinsel Zorbalık	Cep Telefonundan	429	8,60	4,35	-1.68	.092
	Diğer	133	9,36	5,04		
Söylenti Çıkarma	Cep Telefonundan	429	4,92	2,56	-2.12	.034*
	Diğer	133	5,49	3,17		
Siber Mağduriyet	Cep Telefonundan	429	25,09	10,72	-1.81	.070
	Diğer	133	27,14	13,34		
Engelleme Zarar verme	Cep Telefonundan	429	10,59	4,61	-2.06	.040*
	Diğer	133	11,62	6,19		
Cinsel Zorbalık	Cep Telefonundan	429	9,35	4,55	-1.26	.205
	Diğer	133	9,95	5,17		
Söylenti Çıkarma	Cep Telefonundan	429	5,14	2,64	-1.56	.118
	Diğer	133	5,57	3,17		

SD=562

Tablo 24'e göre, siber zorbalık ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar ($\bar{X}=23.76$, $SS=10.72$) ve diğerleri ($\bar{X}=25.39$, $SS=13.22$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=-2.33$, $p=.020$]. Bu farklılığın diğer araçlar ile bağlananların lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar ($\bar{X}=10.24$, $SS=4.89$) ve diğerleri ($\bar{X}=11.54$, $SS=6.13$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=-2.51$, $p=.012$]. Bu farklılığın diğer araçlar ile bağlananların lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar ($\bar{X}=8.60$, $SS=4.35$) ve diğerleri ($\bar{X}=9.36$, $SS=5.04$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-1.68$, $p=.092$]. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar ($\bar{X}=4.92$, $SS=2.56$) ve diğerleri ($\bar{X}=5.49$, $SS=3.17$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur

[t(562)=-.2.12, p=.034]. Bu farklılığın diğer araçlar ile bağlananların lehine olduğu belirlenmiştir.

Tablo 24'e göre, siber mağduriyet ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =25.09, SS=10.72) ve diğerleri (\bar{X} =27.14, SS=13.34) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.80, p=.070]. Mağduriyet engelleme zarar verme boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =10.59, SS=4.61) ve diğerleri (\bar{X} =11.62, SS=6.19) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=-2.06, p=.040]. Bu farklılığın diğer araçlar ile bağlananların lehine olduğu belirlenmiştir. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =9.35, SS=4.55) ve diğerleri (\bar{X} =9.95, SS=5.17) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-1.26, p=.205]. Mağduriyet söylenti çıkarma boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalamaları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =5.14, SS=2.64) ve diğerleri (\bar{X} =5.57, SS=3.17) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-1.56, p=.118].

Tablo 25: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnternete En Çok Nereden Bağlandığı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

	İnternete En Çok Nereden Bağlandığı	N	\bar{X}	SS	t	p
İyi Oluş	Cep Telefonundan	429	69,58	13,82	-.02	.982
	Diğer	133	69,61	13,55		
Bağlılık	Cep Telefonundan	429	3,30	,90	.21	.831
	Diğer	133	3,28	,93		
Kararlılık	Cep Telefonundan	429	3,22	,84	-.43	.666
	Diğer	133	3,25	,91		
İyimserlik	Cep Telefonundan	429	3,34	,96	.34	.732
	Diğer	133	3,31	1,00		
İlişkililik	Cep Telefonundan	429	3,91	,96	1.52	.128
	Diğer	133	3,77	,98		
Mutluluk	Cep Telefonundan	429	3,45	,93	1.44	.148
	Diğer	133	3,31	1,07		

SD=562

Tablo 25'e göre iyi oluş ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =69.58, SS=13.82) ve diğerleri (\bar{X} =69.61, SS=13.55) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.02, p=.982]. Bağlılık boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =3.30, SS=.90) ve diğerleri (\bar{X} =3.28, SS=.93) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.21, p=.831]. Kararlılık boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =3.32, SS=.84) ve diğerleri (\bar{X} =3.25, SS=.91) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=-.43, p=.666]. İyimserlik boyutu internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =3.34, SS=.96) ve diğerleri (\bar{X} =3.31, SS=1.00) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.34, p=.732]. İlişkililik boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =3.91, SS=.96) ve diğerleri (\bar{X} =3.77, SS=.98) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.52, p=.128]. Mutluluk boyutu ve internete en çok nereden bağlandığı durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde en çok cep telefonundan bağlananlar (\bar{X} =3.45, SS=.93) ve diğerleri (\bar{X} =3.31, SS=1.07) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.44, p=.148].

Tablo 26: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnterneti En Çok Kullanım Amacı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

		<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>				<i>ANOVA Sonuçları</i>					
İnterneti en çok hangi amaçla kullandığı	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>	
Siber Zorbalık	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	24,45	11,461	G. Arası	1332,927	2	666,464	5,194	,006*	3>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	21,78	6,238	G. İçi	71721,822	559	128,304			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	25,96	13,478	Toplam	73054,749	561				
	Toplam	562	24,38	11,412							
Zorbalık Engelleme Zarar Verme	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	10,52	5,426	G. Arası	237,859	2	118,930	4,387	,013*	3>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	9,50	3,400	G. İçi	15155,343	559	27,112			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	11,26	5,844	Toplam	15393,203	561				
	Toplam	562	10,55	5,238							
Zorbalık Cinsel Zorbalık	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	8,83	4,476	G. Arası	156,067	2	78,033	3,837	,022*	3>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	7,88	2,705	G. İçi	11367,449	559	20,335			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	9,31	5,388	Toplam	11523,516	561				
	Toplam	562	8,78	4,532							
Zorbalık Söylenti Çıkarma	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	5,11	2,754	G. Arası	75,510	2	37,755	5,140	,006*	3>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	4,41	1,345	G. İçi	4105,993	559	7,345			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	5,39	3,254	Toplam	4181,504	561				
	Toplam	562	5,05	2,730							
Siber Mağduriyet	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	26,11	11,721	G. Arası	1183,091	2	591,546	4,591	,011*	1>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	22,90	7,938	G. İçi	72022,270	559	128,841			3>2
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	26,63	12,661	Toplam	73205,361	561				
	Toplam	562	25,57	11,423							
Mağduriyet Engelleme Zarar Verme	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	11,07	5,034	G. Arası	244,136	2	122,068	4,851	,008*	1>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	9,62	3,475	G. İçi	14066,129	559	25,163			3>2
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	11,33	5,771	Toplam	14310,265	561				
	Toplam	562	10,84	5,051							
Mağduriyet Cinsel Zorbalık	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	9,58	4,761	G. Arası	134,024	2	67,012	3,040	,049*	3>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	8,63	3,771	G. İçi	12322,460	559	22,044			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	9,94	5,125	Toplam	12456,484	561				
	Toplam	562	9,49	4,712							
Mağduriyet Söylenti Çıkarma	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	5,46	2,977	G. Arası	59,330	2	29,665	3,873	,021*	1>2
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	4,64	1,784	G. İçi	4281,759	559	7,660			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	5,36	3,004	Toplam	4341,089	561				
	Toplam	562	5,24	2,782							

Tablo 26'ya göre, interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni ve siber zorbalık ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber zorbalık ortalama puanları ile interneti en çok

hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=5.194$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Engelleme zarar verme boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=4.387$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Cinsel zorbalık boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.837$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Söylenti çıkarma boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=5.140$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 26'ya göre, interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni ve siber mağduriyet ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; siber mağduriyet ortalama puanları ile öğrenim interneti en çok hangi amaçla kullandığına istatistiksel açıdan anlamlı bir fark ($F=4.591$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında sosyal medya kullanımı lehine; serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Engelleme zarar verme boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=4.851$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında sosyal medya kullanımı lehine; serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.040$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme

lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ile öğrenim gördükleri okul türüne değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.873$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında sosyal medya kullanımı lehine anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 27: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle İnterneti En Çok Kullanım Amacı Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren Anova Sonuçları

İnterneti en çok hangi amaçla kullandığı	<i>f, \bar{X} ve SS Değerleri</i>			<i>ANOVA Sonuçları</i>							
	<i>N</i>	\bar{X}	<i>SS</i>	<i>Var K.</i>	<i>K.T.</i>	<i>SD</i>	<i>K.O.</i>	<i>F</i>	<i>P</i>	<i>Anlamlı Fark</i>	
İyi Oluş	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	68,43	14,888	G. Arası	1321,151	2	660,576	3,525	,030*	2>1
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	72,38	12,579	G. İçi	104763,249	559	187,412			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	69,23	12,788	Toplam	106084,400	561				
	Toplam	562	69,59	13,751							
Bağlılık	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	3,2583	,92169	G. Arası	3,399	2	1,699	2,045	,130	
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	3,4420	,91478	G. İçi	464,438	559	,831			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	3,2513	,89655	Toplam	467,836	561				
	Toplam	562	3,2967	,91320							
Kararlılık	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	3,1684	,85445	G. Arası	13,805	2	6,903	9,673	,000*	2>1
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	3,5220	,85136	G. İçi	398,874	559	,714			2>3
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	3,1231	,82813	Toplam	412,679	561				
	Toplam	562	3,2313	,85768							
İyimserlik	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	3,2707	1,01931	G. Arası	14,345	2	7,173	7,819	,000*	2>1
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	3,6340	,86050	G. İçi	512,758	559	,917			2>3
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	3,2295	,93760	Toplam	527,103	561				
	Toplam	562	3,3372	,96932							
İlişkili	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	3,8988	1,01062	G. Arası	,084	2	,042	,044	,957	
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	3,8760	,96649	G. İçi	529,769	559	,948			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	3,8731	,93002	Toplam	529,852	561				
	Toplam	562	3,8848	,97184							
Mutluluk	1.Sosyal Medya Kullanımı	242	3,4153	,96841	G. Arası	1,417	2	,708	,749	,473	
	2.Eğitim-Ders-Araştırma	125	3,5160	1,00037	G. İçi	528,644	559	,946			
	3.Serbest Zaman Geçirme	195	3,3821	,95932	Toplam	530,060	561				
	Toplam	562	3,4262	,97203							

Tablo 27'ye göre, İnterneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni ve iyi oluş ortalama puanlarının arasında bulunan farkı tespit etmek için yapılan anova analizi incelendiğinde; İyi oluş ortalama puanları interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=3.525$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Bağlılık boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=2.045$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Kararlılık boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=9.673$; $p<0.05$) bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniği kullanılarak belirlenmiş ve sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine; serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. İyimserlik boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=7.819$; $p<0.05$)

bulunmuştur. Bulunan farkın kaynağı Tukey tekniğı kullanılarak belirlenmiş ve sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine; serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. İlişkililik boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.957$; $p>0.05$) bulunamamıştır. Mutluluk boyutu ile interneti en çok hangi amaçla kullandığı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark ($F=.664734$; $p>0.05$) bulunamamıştır.

Tablo 28: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Teknoloji veya İnternet Kullanımı İle İlgili Bilgilendirme Çalışmasına Katılma Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

Şimdiye Kadar Teknoloji Veya İnternet Kullanımı İle İlgili Herhangi Bir Bilgilendirme Çalışmasına Katıldınız Mı?	N	\bar{X}	SS	t	p
Siber Zorbalık	Evet Hayır	134 428	25,93 23,90	14,37 10,28	1.80 .072
Engelleme Zarar Verme	Evet Hayır	134 428	11,59 10,22	6,70 4,64	2.65 .008*
Cinsel Zorbalık	Evet Hayır	134 428	9,01 8,71	5,18 4,31	.65 .512
Söylenti Çıkarma	Evet Hayır	134 428	5,34 4,96	3,29 2,52	1.38 .168
Siber Mağduriyet	Evet Hayır	134 428	26,43 25,31	13,90 10,53	.98 .324
Engelleme Zarar verme	Evet Hayır	134 428	11,48 10,64	6,10 4,66	1.68 .093
Cinsel Zorbalık	Evet Hayır	134 428	9,72 9,43	5,58 4,41	.62 .533
Söylenti Çıkarma	Evet Hayır	134 428	5,23 5,25	3,10 2,67	-.05 .960

SD=562

Tablo 28'e göre, siber zorbalık ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar (\bar{X} =25.93, SS=14.37) ve katılmayanlar (\bar{X} =23.90, SS=10.28) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.80, p=.072]. Zorbalık engelleme zarar verme boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar (\bar{X} =11.59 SS=6.70) ve katılmayanlar (\bar{X} =10.22, SS=4.64) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [t(562)=2.65, p=.008]. Bu farklılığın katılmayanların lehine olduğu belirlenmiştir. Zorbalık cinsel zorbalık boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar (\bar{X} =9.01, SS=5.18) ve katılmayanlar (\bar{X} =8.71, SS=4.31) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=.065, p=.512]. Zorbalık söylenti çıkarma boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar (\bar{X} =5.34, SS=3.29) ve katılmayanlar (\bar{X} =4.96, SS=2.52) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [t(562)=1.38, p=.168].

Tablo 28'e göre, siber mağduriyet ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde 0-2 saat arasında kullananlar ($\bar{X}=26.43$, $SS=13.90$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=25.31$, $SS=10.53$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.98$, $p=.324$]. Mağduriyet engelleme zarar verme boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=11.48$, $SS=6.10$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=10.64$, $SS=4.66$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=1.68$, $p=.093$]. Mağduriyet cinsel zorbalık boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=9.72$, $SS=5.58$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=9.43$, $SS=4.41$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.62$, $p=.533$]. Mağduriyet söylenti çıkarma boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalamaları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=5.23$, $SS=3.10$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=5.25$, $SS=2.67$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=-.05$, $p=.960$].

Tablo 29: İyi oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları İle Teknoloji veya İnternet Kullanımı İle İlgili Bilgilendirme Çalışmasına Katılma Değişkeni Arasındaki Farkı Gösteren t-Testi Sonuçları

Şimdiye Kadar Teknoloji Veya İnternet Kullanımı İle İlgili Herhangi Bir Bilgilendirme Çalışmasına Katıldınız Mı?		N	\bar{X}	SS	t	p
İyi Oluş	Evet	134	71,70	12,76	2.04	.041*
	Hayır	428	68,92	13,99		
Bağlılık	Evet	134	3,30	,88	.107	.915
	Hayır	428	3,29	,92		
Kararlılık	Evet	134	3,35	,83	1.88	.061
	Hayır	428	3,19	,86		
İyimserlik	Evet	134	3,43	,97	1.36	.174
	Hayır	428	3,30	,96		
İlişkिलilik	Evet	134	4,05	,87	2.32	.021*
	Hayır	428	3,83	,99		
Mutluluk	Evet	134	3,44	1,01	.32	.749
	Hayır	428	3,41	,95		

SD=562

Tablo 29'a göre iyi oluş ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=71.70$, $SS=12.76$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=68.92$, $SS=13.99$) arasında farkın anlamlı olduğu bulunmuştur [$t(562)=2.04$, $p=.041$]. Bu farklılığın katılanların lehine olduğu belirlenmiştir. Bağlılık boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=3.30$, $SS=.88$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=3.29$, $SS=.92$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.107$, $p=.915$]. Kararlılık boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=3.35$, $SS=.83$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=3.19$, $SS=.86$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=1.88$, $p=.061$]. İyimserlik boyutu teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=3.43$, $SS=.97$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=3.30$, $SS=.96$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=1.36$, $p=.174$]. İlişkिलilik boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=4.06$, $SS=.87$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=3.83$, $SS=.99$) arasında anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(562)=2.32$, $p=.021$]. Bu farklılığın katılanların lehine olduğu belirlenmiştir.

Mutluluk boyutu ve teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ortalama puanları açısından incelendiğinde katılanlar ($\bar{X}=3.44$, $SS=1.01$) ve katılmayanlar ($\bar{X}=3.41$, $SS=.95$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır [$t(562)=.32$, $p=.749$].

Tablo 30: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları Ortalama Puanları İle Siber Mağduriyet ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları Arasındaki İlişki Gösteren Pearson Korelasyon Sonuçları

	1 Siber Zorbalık	2 Engelleme Zarar Verme	3 Cinsel Zorbalık	4 Söylenti Çıkarma	5 Siber Mağduriyet	6 Engelleme Zarar Verme	7 Cinsel Zorbalık	8 Söylenti Çıkarma
1-Siber Zorbalık	1	,907**	,918**	,915**	,630**	,577**	,563**	,586**
2-Engelleme Zarar Verme		1	,688**	,730**	,559**	,581**	,438**	,498**
3-Cinsel Zorbalık			1	,857**	,588**	,486**	,585**	,542**
4-Söylenti Çıkarma				1	,586**	,492**	,540**	,595**
5-Siber Mağduriyet					1	,914**	,923**	,882**
6-Engelleme Zarar Verme						1	,724**	,714**
7-Cinsel Zorbalık							1	,783**
8-Söylenti Çıkarma								1

*p<.05, **p<.01, ***p<.001

Tablo 30'a göre, siber zorbalık ve alt boyutları ile siber mağduriyet ve alt boyutları ortalama puanları arasındaki farkı belirlemeye yönelik yapılan Pearson Korelasyon analizi incelendiğinde; siber zorbalık ile engelleme zarar verme ($r=.907$, $p<.01$), cinsel zorbalık ($r=.918$, $p<.01$), söylenti çıkarma ($r=.915$, $p<.01$) alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında ($r=.630$, $p<.01$) ve siber mağduriyet alt boyutlarından engelleme zarar verme ($r=.577$, $p<.01$), cinsel zorbalık ($r=.563$, $p<.01$), söylenti çıkarma ($r=.586$, $p<.01$) alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Siber zorbalık alt boyutlarından engelleme zarar verme ile cinsel zorbalık ($r=.688$, $p<.01$), engelleme zarar verme ile söylenti çıkarma ($r=.730$, $p<.01$), engelleme zarar verme ile siber mağduriyet ($r=.559$, $p<.01$) arasında, siber zorbalık alt boyutlarından engelleme zarar verme ile siber mağduriyet engelleme zarar verme ($r=.581$, $p<.01$), siber zorbalık engelleme zarar verme ile siber mağduriyet cinsel zorbalık ($r=.438$, $p<.01$), siber zorbalık engelleme zarar verme ile siber mağduriyet söylenti çıkarma ($r=.498$, $p<.01$), siber zorbalık cinsel zorbalık ile siber zorbalık söylenti çıkarma ($r=.857$, $p<.01$), siber zorbalık cinsel zorbalık ile siber mağduriyet ($r=.588$, $p<.01$), siber zorbalık cinsel zorbalık ile siber mağduriyet

engelleme zarar verme ($r=.486$, $p<.01$), siber zorbalık cinsel zorbalık ile siber mağduriyet cinsel zorbalık ($r=.585$, $p<.01$), siber zorbalık cinsel zorbalık ile siber mağduriyet söylenti çıkarma ($r=.542$, $p<.01$), siber zorbalık söylenti çıkarma ile siber mağduriyet ($r=.586$, $p<.01$), siber zorbalık söylenti çıkarma ile siber mağduriyet engelleme zarar verme ($r=.492$, $p<.01$), siber zorbalık söylenti çıkarma ile siber mağduriyet cinsel zorbalık ($r=.540$, $p<.01$), siber zorbalık söylenti çıkarma ile siber mağduriyet söylenti çıkarma ($r=.595$, $p<.01$) alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu bulunmuştur. Siber mağduriyet ile alt boyutlarından engelleme zarar verme ($r=.914$, $p<.01$), cinsel zorbalık ($r=.923$, $p<.01$), söylenti çıkarma ($r=.882$, $p<.01$) arasında, engelleme zarar verme ile cinsel zorbalık ($r=.724$, $p<.01$), engelleme zarar verme ile söylenti çıkarma ($r=.714$, $p<.01$), cinsel zorbalık ile söylenti çıkarma ($r=.783$, $p<.01$) alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 31: Siber Zorbalık ve Alt Boyutları Ortalama Puanları İle İyi Oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları Arasındaki İlişki Gösteren Pearson Korelasyon Sonuçları

	1 Siber Zorbalık	2 Engelle me Zarar Verme	3 Cinsel Zorbalık	4 Söylenti Çıkarma	5 İyi Oluş	6 Bağlılı k	7 Kararlılık	8 İyimserlik	9 İlişkililik	10 Mutluluk
1-Siber Zorbalık	1	,91**	,918**	,915**	-,036	-,035	-,076	-,009	-,112**	-,021
2-Engelleme Zarar Verme		1	,688**	,730**	-,043	-,038	-,052	-,002	-,108*	-,034
3-Cinsel Zorbalık			1	,857**	-,030	-,031	-,090*	-,015	-,093*	-,007
4-Söylenti Çıkarma				1	-,018	-,021	-,068	-,009	-,107*	-,012
5-İyi Oluş					1	,650**	,662**	,739**	,680**	,749**
6-Bağlılık						1	,425**	,411**	,375**	,451**
7-Kararlılık							1	,568**	,371**	,441**
8-İyimserlik								1	,489**	,612**
9-İlişkililik									1	,539**
10-Mutluluk										1

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 31'e göre, siber zorbalık ve alt boyutları ile iyi oluş ve alt boyutları ortalama puanları arasındaki farkı belirlemeye yönelik yapılan Pearson Korelasyon analizi incelendiğinde; siber zorbalık ile ilişkililik alt boyutu arasında ($r=-.112$, $p<.01$) negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu, engelleme zarar verme ile ilişkililik ($r=-.108$, $p<.05$), cinsel zorbalık ile kararlılık arasında ($r=-.090$, $p<.05$), cinsel zorbalık ile ilişkililik ($r=-.093$, $p<.01$), söylenti çıkarma ile ilişkililik ($r=-.107$, $p<.05$) alt boyutları arasındaki ilişkinin negatif ve anlamlı olduğu bulunmuştur.

İyi oluş ile alt boyutları olan; bağlılık ($r=.650$, $p<.01$), kararlılık ($r=.662$, $p<.01$), iyimserlik ($r=.739$, $p<.01$), ilişkililik ($r=.680$, $p<.01$) ve mutluluk ($r=.749$, $p<.01$) arasında, bağlılık ile kararlılık ($r=.425$, $p<.01$), iyimserlik ($r=.411$, $p<.01$), ilişkililik ($r=.375$, $p<.01$) ve mutluluk ($r=.451$, $p<.01$) arasında, kararlılık ile iyimserlik ($r=.568$, $p<.01$), ilişkililik ($r=.371$, $p<.01$) ve mutluluk ($r=.441$, $p<.01$) arasında, iyimserlik ile ilişkililik ($r=.489$, $p<.01$) ve mutluluk ($r=.612$, $p<.01$) arasında, ilişkililik ile mutluluk ($r=.539$, $p<.01$) alt boyutları arasındaki ilişkinin pozitif ve anlamlı olduğu bulunmuştur.

Tablo 32: Siber Mağduriyet ve Alt Boyutları Ortalama Puanları İle İyi Oluş ve Alt Boyutlarının Ortalama Puanları Arasındaki İlişki Gösteren Pearson Korelasyon Sonuçları

	1 Siber Mağduriyet	2 Engellem e Zarar Verme	3 Cinsel Zorbalık	4 Söylenti Çıkarma	5 İyi Oluş	6 Bağlılık	7 Kararlılık	8 İyimserlik	9 İlişkililik	10 Mutluluk
1-Siber Mağduriyet	1	,914**	,923**	,882**	-,061	,000	-,086*	-,065	-,133**	-,028
2-Engelleme Zarar Verme		1	,724**	,714**	-,058	,000	-,053	-,058	-,139**	-,030
3-Cinsel Zorbalık			1	,783**	-,055	,018	-,107*	-,058	-,096*	-,020
4-Söylenti Çıkarma				1	-,053	-,033	-,078	-,062	-,131**	-,027
5-İyi Oluş					1	,650**	,662**	,739**	,680**	,749**
6-Bağlılık						1	,425**	,411**	,375**	,451**
7-Kararlılık							1	,568**	,371**	,441**
8-İyimserlik								1	,489**	,612**
9-İlişkililik									1	,539**
10-Mutluluk										1

*p<.05 **p<.01 ***p<.001

Tablo 32'ye göre, siber mağduriyet ve alt boyutları ile iyi oluş ve alt boyutları ortalama puanları arasındaki farkı belirlemeye yönelik yapılan Pearson Korelasyon analizi incelendiğinde; siber mağduriyet ile kararlılık ($r=-.086$, $p<.05$), ilişkililik ($r=-.113$, $p<.01$), engelleme zarar verme ile ilişkililik ($r=-.139$, $p<.01$), cinsel zorbalık ile kararlılık ($r=-.107$, $p<.05$), cinsel zorbalık ile ilişkililik ($r=-.096$, $p<.01$), söylenti çıkarma ile ilişkililik ($r=-.131$, $p<.05$) alt boyutları arasındaki ilişkinin negatif ve anlamlı olduğu bulunmuştur.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde lise öğrencilerinin siber zorbalık ve alt boyutları, siber mağduriyet ve alt boyutları ile oluş ve alt boyutlarının ortalama puanları arasındaki ilişkiler bazı kişisel değişkenler açısından incelenmiş ve ulaşılan bulgular ışığında tartışılmıştır.

Araştırmanın birinci sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Cinsiyet ile siber zorbalık ve siber zorbalık alt boyutlarından engelleme zarar verme, cinsel zorbalık, söylenti çıkarma alt boyutları arasında farkın anlamlı olduğu ve bu farkın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucuna ulaşan (Arıcak, 2009; Ayas ve Horzum, 2012; Ciminli, 2016; Dilmaç, 2009; Ekşi, 2012; Korkmaz, 2016; Kowalski ve Limber, 2007; Metli, 2017) araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yapma sebebi olarak bilgi ve teknoloji araçlarını daha fazla kullanmaları ve denetleme mekanizmalarının daha az olması düşünülmüştür (Bayram, 2017; Burnukara, 2009). Ulaşılan bilgilerin aksine kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucuna ulaşan (Li, 2007; Topcu, Erdur-Baker ve Çapa-Aydın, 2008) araştırma sonuçları da vardır.

Cinsiyet ile siber mağduriyet ve siber mağduriyet alt boyutlarından engelleme zarar verme, cinsel zorbalık, söylenti çıkarma alt boyutları arasında farkın anlamlı olduğu ve bu farkın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber mağduriyet yaşadıkları sonucuna

ulaşmıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber mağduriyet yaşadığı sonucuna ulaşan (Arıcak, 2009; Ayas ve Horzum, 2011; Bayar, 2010; Korkmaz, 2016; Metli, 2017; Topçu, 2008) araştırma sonuçları ile örtüşmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber mağduriyet yaşamalarına gerekçe olarak erkek öğrencilerin siber ortamda daha fazla zaman geçirmesi düşünülmüştür (Ayas ve Horzum, 2011). Ayrıca siber zorbalık ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşan (Çivilidağ ve Cooper, 2013; Hinduja ve Patchin, 2008) çalışmalar da vardır.

Araştırmanın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları cinsiyete göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklinde dir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Cinsiyet ile iyi oluş ve iyi oluş alt boyutlarından ilişkililik ve mutluluk arasında farkın anlamlı olduğu ve bu farkın erkeklerin lehine olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle erkek öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin kız öğrencilerden fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde erkek öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin kız öğrencilerden fazla olduğu sonucuna ulaşan (Saföz-Güven, 2008; Özkan, 2014; Tümkaya, 2011) çalışma sonuçları bulgumuzu destekler niteliktedir. Bulgumuzun tersine kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek iyi oluş düzeyine sahip olduğu (Gündoğdu ve Yavuzer, 2012; Kuyumcu, 2012; Özden 2014; Sezer, 2011) sonucuna ulaşan çalışmalarla birlikte, iyi oluşun cinsiyete göre farklılaşmadığı (Alim, 2018; Akgündüz ve Bardakoğlu, 2012; Çevik, 2010; Eken, 2010; Eryılmaz ve Aypay, 2011; Oymak, 2017; Tuzgöl-Dost, 2006) sonucunu bildiren çalışmalar da mevcuttur. Cinsiyete göre iyi oluşun farklılaşmasının sebebi olarak başka etmenlerin iyi oluşa kaynaklık etmesi olarak gösterilmektedir (Topuz, 2013). Cinsiyet gibi demografik değişkenlerin iyi oluşu açıklama gücünün %10 belirtilmiştir (Lyubomirsky, Sheldon ve Schkade, 2005).

Araştırmanın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklinde dir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Sınıf düzeyi ile siber zorbalık ve alt boyutları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde sınıf düzeyi ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşan (Bayar, 2010; Bayram, 2017; Burnukara, 2009; Özbay, 2013; Özdemir ve Akar, 2011) araştırma

sonuçları ile örtüşmektedir. Ayrıca siber zorbalık yapma davranışının sınıf düzeyine göre arttığı sonucuna ulaşan (Kowalski ve Limber, 2007; Serin, 2012) çalışmalar da vardır. Ergenlik döneminde siber zorbalık davranışlarının okul çağındaki çocuklarda en yüksek düzeyde olduğu (Smith vd., 2008) belirtilmiştir.

Sınıf düzeyi ile siber mağduriyet arasında farkın anlamlı olduğu ve bu farkın 12. sınıf ile 11. sınıf arasında 12. sınıfın lehine olduğu belirlenmiştir. Sınıf düzeyi ile siber mağduriyet alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu arasında farkın anlamlı olduğu bu farkın 12. sınıf ile 10. sınıf arasında 12. sınıfın lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyiş ile sınıf düzeyi arttıkça siber mağduriyetin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde sınıf düzeyi arttıkça siber mağduriyet yaşama durumunun arttığını belirleyen çalışmalar (Burnukara, 2009; Campbell, 2005; Kowalski ve Limber, 2007; Metli, 2017; Serin, 2012) ulaştığımız sonucu destekler niteliktedir. Yaş itibariyle büyümenin bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşmayı kolaylaştırması etken olarak düşünülebilir (Ciminli, 2016). Sınıf düzeyi ile siber mağduriyet alt boyutlarından söylenti çıkarma alt boyutu arasında anlamlı fark olduğu bu farkın 10. sınıf ile 11. sınıf arasında 10. sınıfın lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Hinduja ve Patchin (2008) 15 yaş grubu ve Calvete vd. (2010) tarafından 13-15 yaşın siber zorbalığın en çok görüldüğü yaş aralığı olduğunu belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları sınıf düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Sınıf düzeyi ile iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde sınıf düzeyi ile iyi oluş arasında anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşan (Derin, 2013; Oymak, 2017; Özen, 2005; Topuz, 2013) çalışmalar bulgumuzu destekler niteliktedir. Akgündüz ve Bardakoğlu (2012) sınıf düzeyi ile iyi oluş arasında farklılık olduğunu belirtirken, Hamurcu (2011) 10. ve 11. sınıf öğrencilerinin 9. sınıf öğrencilerine göre iyi oluş düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Okul türü ile siber zorbalık arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın Anadolu

lisesi ile meslek lisesi arasında meslek lisesi lehine, meslek lisesi ile imam hatip lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Okul türü ile siber zorbalığın alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu arasında farkın anlamlı olduğu Anadolu lisesi ile meslek lisesi arasında meslek lisesi lehine; meslek lisesi ile imam hatip lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Okul türü ile söylenti çıkarma alt boyutu arasında anlamlı fark olduğu meslek lisesi ile imam hatip lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle meslek lisesinde öğrenim gören öğrencilerin Anadolu lisesinde ve imam hatip lisesindeki öğrencilerine göre daha fazla siber zorbalık yaptığı söylenebilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde okul türü ile siber zorbalık arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşan (Ciminli, 2016; Çivilidağ ve Cooper, 2013; Korkmaz, 2016; Özbay, 2013; Özdemir, 2015) çalışmalar ulaştığımız bulguları destekler niteliktedir. Ulaşılan sonuçlar yerleştirme puanları yüksek olan okullarda siber zorbalık davranışının akademik başarı ile ilişkilendirilebileceği, başarı arttıkça siber zorbalık davranışının azalacağı yönünde düşünülebilir (Ciminli, 2016). Meslek liselerinin bilişim teknolojileri bölümlerini bünyesinde bulundurması da siber zorbalığın bir sebebi olarak görülmektedir (Dalmaç 2014). Ayrıca Taştekin (2016) çalışmasında fen lisesi ve Anadolu Lisesinde okuyan öğrencilerin Meslek lisesinde okuyan öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucuna ulaşmıştır.

Okul türü ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde okul türü ile siber mağduriyet arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşan (Ayas ve Horzum, 2010; Erdur-Baker ve Kavşut, 2007) çalışmalar ulaşılan sonucu destekler niteliktedir. Okul türü ile siber mağduriyet alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu arasında anlamlı fark olduğu Anadolu lisesi ile meslek lisesi arasında Anadolu lisesi lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Literatürde okul türü ile siber mağduriyet arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşan (Ciminli, 2016; Korkmaz, 2016; Özdemir, 2015) çalışmalara rastlanmaktadır.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları okul türüne göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklinde dir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Okul türü ile iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış ancak iyi oluş alt boyutlarından kararlılık alt

boyutu arasında anlamlı fark olduğu Anadolu lisesi ile meslek lisesi arasında meslek lisesi lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle kararlılık boyutunda meslek lisesi öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri Anadolu lisesi öğrencilerinin iyi oluş düzeylerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde Sezer (2011)'in spor lisesi öğrencilerinin iyi oluş düzeylerinin genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinden daha yüksek olduğunu bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Farklı sonuçların ortaya çıkmasına akademik başarı, mesleki yönlendirme ve gerçekleştirilen etkinliklerin etki edebileceği belirtilmiştir (Hamurcu, 2011).

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları algılanan başarı düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Algılanan başarı düzeyi ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde algılanan başarı düzeyi ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşan (Beran ve Li, 2005; Peker, Eroğlu ve Çetinel, 2012) ulaşılan araştırmalar çalışmamızın sonuçlarını destekler niteliktedir. Bulgularımızın aksine Pekel (2004) düşük akademik başarının siber zorbalığın artmasına sebep olabildiğini bildirmiştir. Siber mağduriyet yaşayanların akademik başarısının daha düşük olduğu (Dalmaç, 2014; Özbay, 2013) daha önce yapılan araştırmalarda belirtilmiştir. Bununla birlikte Hinduja ve Patchin (2009) siber mağduriyet yaşayan öğrencilerin okul başarısında düşüş gözlemlendiğini bildirmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları algılanan başarı düzeyine göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Algılanan başarı düzeyi ile iyi oluş ve iyi oluşun tüm alt boyutları arasında farkın anlamlı olduğu ve bu farklılığın ortalamanın üstü ile ortalamanın altı arasında ortalamanın üstü lehine; ortalamanın üstü ile orta arasında ortalamanın üstü lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. Bir diğer deyişle algılanan akademik başarı düzeyi yükseldikçe öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin yükseldiği söylenebilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde algılanan başarı düzeyi arttıkça iyi oluş düzeyinin arttığı sonucuna ulaşan (Alim, 2018; Ateş, 2016; Özden, 2013; Özen,

2005; Telef ve Ergün, 2013) çalışmalar ulaştığımız bulgumuzu destekler niteliktedir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları baba öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Baba öğrenim durumu ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak ortalama puanları incelendiğinde eğitim seviyesi yükseldikçe siber zorbalık ve siber mağduriyet yaşantılarının azaldığı gözlenmektedir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı bilgilere ulaşılmıştır. Eftekin (2015) lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada baba eğitim düzeyinin anlamlı bir farklılık yaratmadığını, Ciminli (2016) baba öğrenim durumunun hem siber zorbalık hem de siber mağduriyet üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Bayram (2017) çalışmasında babası okur-yazar olan öğrencilerin babası okur-yazar olmayan öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptıklarını belirtmiştir. Babası üniversite mezunu olan öğrencilerin babası ilkokul mezunu olan öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yaptığını belirtilmiştir (Çiftçi, 2015; Dalmaç, 2014; Evegü, 2014; Türkoğlu, 2013). Baba eğitim düzeyi arttıkça siber zorbalık artmakta, siber mağduriyet ise değişiklik göstermemektedir (Taştekin 2016). Babası okur-yazar ve ilkokul mezunu olan öğrencilerin babası okur-yazar olmayan öğrencilere göre daha az siber mağduriyet yaşadığı Bayram (2017) tarafından belirtilmiştir. Çiftçi (2015) babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin babası ortaokul, lise ve üniversite mezunu olan öğrencilerden daha fazla siber mağduriyet yaşadığını belirtmiştir. Ciminli (2016)'ya göre eğitim seviyesi düşük olan ailelerin bilgi teknolojileri ve kullanımlarını çocuklarına öğretememelerinden dolayı siber zorbalık ve mağduriyet durumları ortaya çıkmaktadır.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları baba öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Baba öğrenim durumu ile iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde baba öğrenim durumunun iyi oluş üzerinde farklılık göstermediği sonucuna ulaşan (Altıntaş ve Öztapak, 2016; Karabeyeser, 2013; Özden, 2014; Özen, 2005) çalışmalar bulgumuzu destekler niteliktedir.

Hamurcu (2011) yaptığı çalışmasında baba öğrenim durumunun öğrencilerin başarı ihtiyacı, özerklik ve bireysel gelişim durumları üzerinde anlamlı fark yarattığını ve babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin, babası üniversite mezunu olan öğrencilerden daha yüksek başarı ihtiyacına ve özerkliğe dolayısıyla iyi oluş düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Anne öğrenim durumu ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde Dilber (2013) ve Eftekin (2015)'in çalışması bulgumuzu destekler niteliktedir. Ancak çalışmamızda ortalama puanları incelendiğinde anne eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin siber zorbalık ve siber mağduriyet yaşantılarının arttığı gözlenmektedir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçlara ulaşan çalışmalara rastlanmıştır. Taştekin (2016) anne baba eğitim düzeyi yükseldikçe siber zorbalık ve siber mağduriyetin arttığını belirtmiştir. Eroğlu, vd. (2015) anne eğitim seviyesi liseden daha düşük olan kişilerin, annesi lise veya daha üstü eğitim seviyesine sahip olan kişilerden daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Akbaba ve Eroğlu (2013) anne eğitim düzeyi düşük olanların daha çok siber zorbalık yaptığını, Serin (2012) anne eğitim düzeyi arttıkça siber zorbalık davranışının daha çok ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Soydaş-Karlier (2011) anne baba eğitim düzeyi düşük olan öğrencilerin daha çok siber zorbalık yaptığı ve daha çok siber mağduriyet yaşadığını, Sarak (2012) ve Çiftçi (2015) anne eğitim durumu düşük olan öğrencinin daha çok siber mağduriyet yaşadığını belirtmişlerdir. Sarak (2012) eğitim düzeyi düşük olan anne babaya sahip öğrencilerin eğitim düzeyi yüksek anne babaya sahip öğrencilere göre daha çok siber zorbalık yaptıklarını ve daha çok siber mağduriyet yaşadıklarını belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne öğrenim durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Anne öğrenim durumu ile iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde anne öğrenim durumunun iyi oluş üzerinde farklılık göstermediği sonucuna ulaşan (Altıntaş ve Öztapak, 2016; Karabeyeser,

2013; Özden, 2014; Özen, 2005) çalışmalar bulgumuzu destekler niteliktedir. Hamurcu (2011) yaptığı çalışmada anne öğrenim durumunun öğrencilerin öz kabul durumları üzerinde anlamlı fark yarattığını ve ortaokul mezunu olan öğrencilerin, annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilere göre öz kabul dolayısıyla iyi oluş düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları baba çalışma durumuna göre ve anne çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Baba çalışma durumu ve anne çalışma durumu ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde baba çalışma durumu ve anne çalışma durumunun sosyoekonomik durum içerisinde değerlendirildiği, aylık ve yıllık gelir durumları göz önüne alınarak değerlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Bu çerçevede bakıldığı zaman araştırma sonucumuzu destekler nitelikte (Eftekin, 2015; Eroğlu, 2011; Özbay 2013; Erdur-Baker ve Kavsut, 2007) sonuca ulaşan çalışmalar mevcuttur. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin toplum içerisinde yaygınlaşmış olması, internet ve teknolojik cihazlara ulaşımın daha kolay olması gibi gerekçelerin ekonomik durum ile siber zorbalık ve siber mağduriyet üzerinde farklılaşmayı ortadan kaldırdığı düşünülebilir (Ciminli, 2016). Fakat aksini savunan araştırmalar da vardır. Serin (2012) gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının daha çok siber zorbalık yaptıklarını, Genç (2007) gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocuklarının daha çok siber mağduriyet yaşadıklarını, Ciminli (2016) ve Taştekin (2016) gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının daha çok siber zorbalık yaptığı ve daha çok siber mağduriyet yaşadıkları belirtmişlerdir. Bu noktada çalışan ailelerin çocuklar üzerindeki internet kullanımını denetleme durumunun daha az olmasından siber zorbalık ve siber mağduriyet durumlarının ortaya çıktığı belirtilmiştir (Taştekin, 2016)

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne-baba çalışma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Baba çalışma durumu ile iyi oluş ve iyi oluş bağlılık alt boyutu arasında anlamlı bir fark olduğu ve bu farkın babası çalışanların lehine olduğu belirlenmiştir. Anne çalışma durumu ile iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha

önce yapıla çalışmaları incelendiğinde anne baba çalışma durumunun sosyoekonomik değişken olarak gelir durumuyla da ele alındığı görülmüştür. Diener, Oishi ve Lucas (2003) gelir durumunun iyi oluş üzerindeki etkisinin çok düşük olduğunu bildirmiştir. Özden (2014) gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin gelir durumu düşük olan öğrencilere göre iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Alim (2018) gerçekleştirdiği çalışmada anne baba çalışma durumunun iyi oluş üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığını belirtmiştir. Cenkseven ve Akbaş (2007) yaptıkları çalışmada gelir durumu ile iyi oluş arasında farklılık olmadığını bildirmişlerdir. Ayrıca Topuz (2013) vakıf üniversitesinde gerçekleştirdiği çalışmasında farklı gelir düzeyine sahip öğrencilerin iyi oluş düzeyleri arasında anlamlı fark görülmediğini gelir düzeyinin mutluluğun doğrudan yordayıcısı olmadığını belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne ve babalarının birliktelik durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklinde dir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Anne baba birliktelik durumu ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bunun yanında siber zorbalık ortalama puanları incelendiğinde bir nedenden dolayı ayrı olanların daha çok siber zorbalık yaptığı gözlenmiştir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde Özer (2016) drama metoduyla siber zorbalık tutumlarını incelediği çalışmasında anne baba birliktelik durumuna göre farklılık gözlenmediğini belirtmiştir. Yine Bayram (2017) araştırmasında bulgularımızı destekler nitelikte anne baba birliktelik durumunun siber zorbalık ve siber mağduriyet açısından farklılık yaratmadığını belirtmiştir. Herhangi bir nedenden dolayı ebeveynlerinden biri olmayan ergenlerde aile desteği ile siber zorbalık arasında negatif ilişki olduğu Özdemir (2015) tarafından yapılan çalışmada belirtilmiştir. Yine (Burnukara, 2009; Kowalski ve Limber, 2007) herhangi bir nedenden dolayı ebeveynlerinden biri olmayan öğrencilerin daha az siber mağduriyet yaşadıklarını, Totan ve Yöndem (2007) olumlu anne baba ilişkilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet yaşantılarını azalttığını, Ybarra, West, ve Leaf, (2007) anne baba ilişkisi zayıf olan bireylerin siber zorbalık ve siber mağduriyet yaşantılarının daha fazla olduğunu belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları anne-baba birliktelik durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Anne baba birliktelik durumu ile iyi oluş ve iyi oluş alt boyutlarından kararlılık, iyimserlik ve mutluluk alt boyutları arasında anlamlı bir fark olduğu ve farkın anne babası birlikte olanlar lehine olduğu belirlenmiştir. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde anne baba birliktelik durumunu değişken olarak ele alan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Ancak aileyi sosyal destek, anne baba tutumu olarak ele alan çalışmalarda anne baba desteğinin iyi oluş düzeyinde önemli etkisi olduğu (Eryılmaz, 2010) sonuçlarının bulgularımızı destekler nitelikte olduğu düşünülmüştür. Bulgularımızın dışında Alim (2018)'in anne baba birliktelik durumunun iyi oluş üzerinde etkili olmadığını belirttiği görülmüştür.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları bir günde interneti ortalama kullanma süresi durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Bir günde ortalama internet kullanma süresi ile siber zorbalık arasında anlamlı bir farklılık olduğu bu farklılığın 2 saat daha fazla kullananların lehine olduğu, siber zorbalık alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu ile arasında 2 saat ve daha fazla kullananların lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle bir günde 2 saatten daha fazla internet kullanımı olan öğrencilerin daha fazla siber zorbalık yaptıkları söylenebilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde (Dalmaç, 2014; Eroğlu vd., 2015; Özdemir ve Akar, 2011; Özel, 2013) ulaşılan sonuçlarla paralellik gösterdiği görülmektedir. Özer (2016) bulgularımızın dışında siber zorbalık arasında ilişki olmadığını bildirmiştir.

Bir günde ortalama internet kullanma süresi ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış ancak siber mağduriyet alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu arasında 2 saat ve daha fazla kullananların lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Farklı bir ifade ile internet kullanımı daha 2 saatten az olan öğrencilerin daha az engelleme zarar verme davranışları yaşadıkları söylenebilir. Engelleme zarar verme alt boyutuna paralel sonuçlara ulaşan Dilber (2013) ve Özel (2013) internet kullanım süresi ile siber mağduriyetin doğru orantılı olduğunu belirtmişlerdir. İnternette geçirilen süre arttıkça siber zorbalık ve siber mağduriyetin

arttığı (Bayram, 2017; Kavuk, 2011; Özbay, 2013; Taştekin, 2016) yapılan çalışmalarda belirtilmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları bir günde interneti ortalama kullanma süresi durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Bir günde ortalama internet kullanma süresi ile iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış ancak iyi oluş alt boyutlarından kararlılık arasında 0-2 saat arasında kullananların lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bir diğer ifadeyle 0-2 saat internet kullanımı olan öğrencilerin kararlılık boyutu iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde interneti kullanım süresinin iyi oluş üzerinde farklılık yarattığı ve internetin aşırı kullanımının iyi oluşu olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşan (Uz-Baş, Öz-Soysal ve Aysan, 2016) çalışmalar mevcuttur. Sezer, (2013) interneti hiç kullanmayan ve çok aşırı kullanan bireylerin iyi oluş düzeylerinde farklılık olduğunu bireyin kapasitesi ve yaşam amacının farkına varması üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir. Karaca (2007) internet kullanım süresi aşırı olan bireylerin sosyal ilişkilerden uzak kaldığını, sosyal ilişkilerinde zayıflama gözlendiğini ve bireyin gelişimini olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Derin (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada iyi oluşun yordayıcılarından olan olumlu duygular ve yaşam doyumunun internet bağımlılığı üzerinde etkili olduğu belirtilmiş, internete 3-4 saat bağlananların 0-2 saat bağlananlardan 4,72 kat daha fazla internet bağımlısı olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla iyi oluş düzeyleri üzerinde etkileri düşünülmektedir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları internete en çok nereden bağlandığı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: İnternete en çok nereden bağlandıkları ile siber zorbalık, siber zorbalık alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu ve söylenti çıkarma alt boyutu arasından anlamlı bir fark olduğu farklılığın diğer araçlar ile bağlananların lehine olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle cep telefonu dışında internet erişimi sağlanabilen araçlar ile siber zorbalık davranışları daha fazla gerçekleşmektedir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde

bulgularımızın tersine Pekşen-Süslü (2017) internete bağlanılan yerin siber zorbalık davranışlarında anlamlı farka sahip olmadığını bildirmiştir. Taylan, Aydın, Topal (2017) internet erişimi olan cep telefonu ve bilgisayar kullanımının siber zorbalık davranışı yapma ihtimalini artırdığını belirtmişlerdir. İnternet kullanım aracının internet kullanım yerini etkilediği düşünüldüğünde Baykal (2016) evlerinde internet bağlantısı olan öğrencilerin daha çok siber zorbalık davranışı gerçekleştirdiği, Gencer (2017)'in evde ve okulda internete bağlanan öğrencilere göre internet kafede bağlantı sağlayan öğrencilerin daha çok siber zorbalık davranışı yaptığı, Serin (2012)'in internet kafeden bağlantı gerçekleştirenlerin daha çok siber zorbalık davranışı gerçekleştirdiklerini bildirdikleri çalışmalar bulgularımızı destekler niteliktedir. İnternet kafelerden gerçekleştirilen bağlantılarda ebeveyn denetiminin azalması, kimliğin daha rahat gizlenmesi ve bağlantı sorunları yaşanmaması faktörlerinin etkili olabileceği düşünülmüştür (Gencer, 2017).

İnternete en çok nereden bağlandıkları ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir fark bulunamamış ancak siber mağduriyet alt boyutlarından engelleme zarar verme arasında anlamlı bir fark olduğu, farklılığın diğer araçlardan ile bağlananların lehine olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle internete cep telefonu ile bağlanan öğrenciler daha az siber mağduriyet yaşamaktadır. Arslan vd., (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada katılımcılar tarafından siber mağduriyet yaşayan kişilerin cep telefonlarının kişisel bir araç olduğu ve kendilerini koruma sorumluluklarının olduğu belirtilmiştir. Siber mağduriyet boyutunda anlamlı farka ulaşılamasa da internete cep telefonu ile bağlanan öğrencilerin siber mağduriyet puanlarının daha az olduğu görülmüştür. Siber mağduriyet bulgumuzla örtüşür nitelikte Serin'in (2013) internet erişimi olan cep telefonu ve bilgisayara sahip olma durumunun siber mağduriyet açısından anlamlı bir farklılık yaratmadığını bildirmiştir. Pekşen-Süslü (2017) bulgularımızla çelişir nitelikte siber mağduriyet puanları açısından internet bağlantısını cep telefonu ile gerçekleştiren öğrencilerin puanlarının daha yüksek olduğunu bildirmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları internete en çok nereden bağlandığı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklinde dir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: İnternete en çok nereden bağlandığı ile iyi oluş arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde doğrudan iyi oluş ve

internete nereden bağlanıldığı ile ilgili bulguya rastlanmamıştır. İyi oluşu etkileyen diğer faktörler düşünüldüğünde Gökçearsan ve Günbatar (2012)'ın kişisel bilgisayar sahibi olmanın internet bağımlılığı üzerinde etkisi olmadığını söylediği çalışma sonucu dolaylı olarak iyi oluş düzeylerini de etkilemediği çıkarımını yapmamızı sağlayabilir. Ancak ulaşılan diğer sonuçlar farklı veriler sunmaktadır. Altıntaş ve Öztapak (2016) cep telefonu, tablet ve bilgisayar sahibi olmanın internet problemleri internet kullanımını etkilediğini belirtmiştir. Derin (2013) internete telefondan bağlananların evden bağlananlara göre 3,76 kat, internet kafeden bağlananların evden bağlananlara göre 2,89 kat daha fazla internet bağımlılığı riskinin olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bulgularımızla çelişir düzeyde bir sonuç yorumlanabilir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları interneti en çok kullanım amacı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklinde dir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: İnterneti en çok hangi amaçla kullandığı ile siber zorbalık ve siber zorbalık alt boyutlarından engelleme zarar verme, cinsel zorbalık, söylenti çıkarma arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle interneti serbest zaman geçirme için kullanan öğrencilerin eğitim/ders/araştırma için kullanan öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptıkları söylenebilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde Metli (2017)'nin benzer şekilde interneti sosyal ağlar ve eğlence için kullananların ders çalışmak için kullananlardan daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucu bulgumuzu destekler niteliktedir. İnterneti eğlence amaçlı kullananların daha çok siber zorbalık yaptığı (Serin,2012) belirtilirken, (Çelik, Çelen ve Seferoğlu, 2015; Eroğlu vd., 2015; Salı, Başak ve Akça, 2015; Taylan, Aydın ve Topal, 2017; Altundağ, 2016) sosyal medya ve sosyal paylaşım sitelerini (Facebook, twitter, instagram vb.) kullanan kişilerin siber zorbalık davranışları sergileyebildiklerini belirtmişlerdir. Siber ortamda Kimliğin rahatlıkla gizlenebiliyor olmasının etkili olduğu düşünülebilir. Ayrıca çevrimiçi/çevrimdışı oyun platformlarının da siber zorbalık davranışının ortaya çıkmasına olanak sağladığı bildirilmiştir (Taylan, Aydın ve Topal, 2017).

İnterneti en çok hangi amaçla kullandığı ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında sosyal medya kullanımı lehine; serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı olduğu bulunmuştur. İnterneti en çok hangi amaçla kullandığı ile siber mağduriyet alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu arasında sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında sosyal medya kullanımı lehine; serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Cinsel zorbalık alt boyutunda serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında serbest zaman geçirme lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Söylenti çıkarma alt boyutunda sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında sosyal medya kullanımı lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bir diğer ifadeyle interneti en çok eğitim/ders/araştırma için kullanan öğrencilerin, sosyal medya kullanımı ve serbest zaman geçirme için kullananlardan daha az siber mağduriyet yaşadıkları söylenebilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde bulgularımızla destekler nitelikte Dikmen ve Tuncer (2016) yoğun olarak sosyal medya kullanımı olan bireylerin daha çok siber mağduriyet yaşadıklarını bildirmiştir. Fırat ve Ayran (2016) benzer şekilde sohbet odalarını sıklıkla ziyaret eden öğrencilerin siber mağduriyet puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Türk ve İtalyan üniversite öğrencileri arasında yapılan çalışmada İtalyan öğrencilerin çevrimiçi dedikodu, fotoğraf ve özel mesajların yayınlanması türlerinde siber mağduriyet yaşadıkları, Türk öğrencilerin daha çok (%92,6) okul için, (%62,3) video izlemek, (%51,7) oyun oynamak, (%46,1) sosyal ağ kullanımı, (%45,3) anlık ileti, (%45,2) müzik film indirmek, (%42,2) haber okumak-izlemek için kullandıklarını belirtmiştir (Arslan, vd., 2012).

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları interneti en çok kullanım amacı durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: İnterneti en çok hangi amaçla kullandığı ile iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık olduğu ve bu farklılığın sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine anlamlı olduğu belirlenmiştir. İyi oluş alt boyutlarından kararlılık ve iyimserlik alt boyutlarında da farklılık bulunmuş, sosyal medya kullanımı ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine;

serbest zaman geçirme ile eğitim/ders/araştırma arasında eğitim/ders/araştırma lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Bir diğer ifadeyle internet kullanım amacı eğitim/ders/araştırma olan rencilerin, interneti sosyal medya ve serbest zaman geçirmek için kullanan rencilere göre iyi oluş düzeyleri daha yüksektir. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde bulgularımızı destekleyebilecek nitelikte çalışmalar internet kullanımıyla ilişkilendirilmiştir. Sezer (2013) kendine zarar verme düşüncesi ve madde kullanımı (alkol, sigara vb.) olan kişilerin internet kullanım srelerindeki önemli vakti sosyal paylaşım sitelerinde geçirdiklerini bildirmiştir. Derin (2013) internete dev yapmak için bağlananlara göre; oyun oynamak için bağlananların 9,94 kat, daha çok diğer amaçlar (sohbet, e-posta vb.) için bağlananların 4,34 kat, sosyal medya amacıyla bağlananların 2,82 kat daha fazla internet bağımlısı olma olasılığın olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla iyi oluşun yordayıcılarından internet bağımlılığı ve problemlili internet kullanımının iyi oluş düzeylerini etkileyebileceği düşünülebilir. Bu sonuçlara karşın Doğan (2016) lise rencileri ile yaptığı çalışma sonucunda sosyal ağ kullanımını iyi oluş düzeyini arttıran bir yordayıcı olduğunu, iletişim ve sosyalleşme ihtiyaçlarını karşılayan karşılayarak iyi oluş düzeylerini arttırdığını belirtmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise rencilerinin siber zorbalık, siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? şeklinde dir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ile siber zorbalık arasında anlamlı bir farklılık bulunamamış ancak siber zorbalık alt boyutlarından engelleme zarar verme alt boyutu arasında Teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılmayanlar lehine anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Bir diğer ifadeyle siber zorbalık alt boyutu olan engelleme zarar verme boyutunda teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılanların daha az siber zorbalık yaptıkları söylenbilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde zer (2016) ortaokul ve lise rencileriyle drama metodu ile siber zorbalık tutum ve duyarlılıklarını incelediği çalışması sonucunda yapılan çalışmalar sonucunda ortaokul rencilerinin siber zorbalığa olan meyillerinin azaldığını ancak lise rencilerinin siber zorbalık tutum ve duyarlılıklarında farklılaşma gözlenmediğini bildirmiştir.

Teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ile siber mağduriyet arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde Baştak ve Altınova (2015) tarafından lise öğrencileriyle deney ve kontrol grupları kurarak gerçekleştirilen çalışma sonucunda drama yöntemi kullanmış ve siber zorbalık ve siber mağduriyet duyarlılığının arttığını belirtmişlerdir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumuna göre anlamlı şekilde farklılaşmakta mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılma durumu ile iyi oluş ve iyi oluş alt boyutlarından ilişkililik arasında anlamlı bir farklılık olduğu bu farklılığın teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bilgilendirme çalışmasına katılanların lehine olduğu belirlenmiştir. Bir diğer deyişle daha önce teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili bir bilgilendirme çalışmasına katılan öğrencilerin iyi oluş düzeylerinin katılmayanlara göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Daha önceki çalışmalar incelendiğinde değişkenlerimizle doğrudan benzeşen çalışma sonucuna rastlanmamıştır. Ancak internet bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı çalışma sonuçlarının iyi oluş düzeyinin yordayıcısı (Uz-Baş, Öz-Soysal ve Aysan, 2016; Özel, 2016) olarak düşünülmüştür. Bu doğrultuda teknoloji ve internet kullanımı hakkında herhangi bir bilgilendirme çalışmasına katılan öğrencilerin interneti nasıl ve ne kadar kullanacağına dair bilgi sahibi olabildikleri, internetin olumsuz sonuçlarından kaçınabildikleri (Çetin-Dağlı ve Gündüz, 2017) sonucu çıkarılabilir. İletişim, sosyalleşme gibi ihtiyaçların karşılanması, sosyal ağ kullanımının mutlu etmesi (Doğan 2016), sosyal desteğin (Özel, 2016) sağlanmasıyla iyi oluş düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet toplam puan ve alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Siber zorbalık ile siber mağduriyet arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bir başka deyişle siber zorbalık ve siber mağduriyetin birbirlerini açıklayabildiği, siber zorbalık ve siber mağduriyetin birbirlerinin artmasına neden olabildiği söylenebilir. Daha önce yapılan araştırmalar incelendiğinde (Bayram, 2017; Bingöl, 2013; Çiftçi,

2015; Metli, 2017; Özdemir, 2015; Taştekin, 2016) ulaşılan sonuçların siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğu şeklindedir ve ulaştığımız bulgumuzu destekler niteliktedir. Ulaşılan sonucun tersine siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu Dilber (2013) tarafından belirtilmiştir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber zorbalık ve iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır? şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Siber zorbalık ile ilişkililik alt boyutu arasında, engelleme zarar verme alt boyutu ile ilişkililik alt boyutu arasında, cinsel zorbalık alt boyutu ile kararlılık alt boyutu arasında, cinsel zorbalık alt boyutu ile ilişkililik alt boyutu arasında, söylenti çıkarma alt boyutu ile ilişkililik alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bir başka deyişle siber zorbalık düzeyi arttıkça iyi oluş ilişkililik alt boyutu düzeyinde düşüş yaşanmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde Navarro, vd., (2015) siber zorbalık davranışının iyi oluş göstergelerini olumsuz yönde etkilediği, Heiman, Olenik-Shemesh, ve Liberman (2018) iyi oluşun yalnızlığa aracılık ederek siber zorbalık davranışlarına etki ettiği sonuçlarına ulaştıkları çalışmalar bulgularımızı destekler niteliktedir. Siber zorbalık ve iyi oluş değişkenlerinin belirleyicisi olan internet düşünüldüğünde, internette geçirilen sürenin fazla olmasının siber zorbalık davranışlarının (Dalmaç, 2014, Özel, 2013) ve problemli internet kullanımının (Çetin-Dağlı ve Gündüz 2017) artmasına sebep olabildiği, bireyin sosyal ilişkilerden uzaklaştırarak (Karaca, 2007), iyi oluş düzeylerini düşürebildiği (Sezer, 2013) sonucunu düşünmemize sebep olabilir. Diğer boyutlar için Doğan (2016)'ın belirttiği gibi sosyal ağ kullanımının sosyalleşme, iletişim gibi ihtiyaçları karşılayabilmesi anlamlı farkın oluşmamasına etken olabilir.

Araştırmamızın bir diğer sorusu lise öğrencilerinin siber mağduriyet ve iyi oluş toplam puan ve alt boyut ortalama puanları arasında anlamlı ilişki var mıdır? Şeklindedir. Araştırma neticesinde ulaşılan sonuçlar: Siber mağduriyet ile kararlılık alt boyutu arasında, siber mağduriyet ile ilişkililik alt boyutu arasında, mağduriyet cinsel zorbalık alt boyutu ile kararlılık alt boyutu arasında, mağduriyet cinsel zorbalık alt boyutu ile ilişkililik alt boyutu arasında, mağduriyet söylenti çıkarma alt boyutu ile ilişkililik alt boyutu arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bir başka deyişle siber mağduriyet, mağduriyet cinsel zorbalık,

mağduriyet söylenti çıkarma alt boyutlarının düzeyi arttıkça iyi oluş ilişkili ve iyi oluş kararlılık alt boyutlarında düşüş yaşanmaktadır. Siber zorbalığın siber mağduriyeti açıkladığı düşünüldüğünde daha önce yapılan çalışmalardan Navarro, vd., (2015) siber zorbalık davranışının iyi oluş göstergelerini olumsuz yönde etkilediği, Heiman, Olenik-Shemesh, ve Liberman (2018) iyi oluşun yalnızlığa aracılık ederek siber zorbalık davranışlarını etkilediği sonucuyla dolayısıyla siber mağduriyet ve iyi oluş bulgularımızı desteklerken Padır, Eroğlu ve Çalışkan (2015) tarafından yapılan çalışma sonucu da öznel mutluluk ile siber zorbalık ve siber mağduriyetin negatif ilişkili olduğunu belirttikleri çalışma da bulgumuzla örtüşmektedir. Siber mağduriyet ve iyi oluş değişkenleri üzerinde etkili olan internet kullanım amacı, internette çok fazla zaman geçirmenin siber mağduriyet yaşantılarını (Bayram, 2017; Dilber, 2013) artırarak, iyi oluş düzeyini (Moore ve McElroy, 2012) düşürdüğü sonucuna ulaşılabilir. Bahar ve Meral (2016) iyi oluşun problemlerle internet kullanımını üzerinde pozitif etkisi olduğunu belirtmiştir. Yine siber zorbalıkta olduğu gibi siber mağduriyet ve iyi oluş ilişkisinde diğer boyutlar arasında fark çıkmamasını Doğan (2016)'ın iletişim ve sosyalleşme ihtiyacının karşılanmasıyla açıklayabiliriz. Ayas (2016) siber mağduriyet yaşantılarına maruz kalan kişilerin psikolojik olarak etkilendiğini belirtmiştir. Topuz (2013) bireylerin iyi oluşları üzerinde ruhsal, sosyal ve fiziksel deneyimlerinin etkili olduğunu belirtmiştir. İyi oluş düzeyinin düşük olduğu zamanlarda ortaya çıkan öfke, endişe ve depresyon (Myers ve Diener, 1995) gibi olumsuz duygularla siber mağduriyet yaşantılarının duygularının benzeştiği, siber mağduriyet ile iyi oluş arasındaki ilişkiyi açıklayabileceği düşünülebilir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonuçları lise öğrencilerinin iyi oluş düzeyleri ile siber zorbalık ve siber mağduriyetleri arasındaki ilişkide bazı alt boyutlar arasında ilişki olmadığını bazı alt boyutların da negatif yönde anlamlı ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. Çalışma sonucuna ilişkin aşağıda bazı önerilere yer verilmiştir.

Bu çalışma sonucunda araştırma sonuçlarından yola çıkılarak araştırmacılara aşağıdaki öneriler sunulabilir;

1. Elde edilen sonuçlar ve literatür ışığında demografik değişkenlere göre iyi oluş düzeyleri, siber zorbalık ve siber mağduriyet sonuçlarının farklılık gösterebildiği

gözlenmiştir. Yapılacak araştırmalarda ulaşılan farklı sonuçların nedenleri araştırılabilir.

2. Araştırmada lise kademesi örneklem olarak alınmıştır. Teknoloji ve internet kullanımının daha küçük yaşlarda başladığı düşünülerek benzer bir araştırma farklı yaş grupları üzerinde araştırılabilir.
3. Araştırma örneklemini Anadolu lisesi, Anadolu meslek lisesi ve Anadolu imam hatip lisesi olarak belirlenmiştir. Yapılacak araştırmalara diğer okul türleri de dahil edilerek araştırılabilir.
4. Araştırmada demografik değişken olarak kullanılan baba çalışma durumu ve anne çalışma durumu incelenmiştir. Yapılacak araştırmalarda değişkenler için önemi gözlenen aylık-yıllık gelir durumu da araştırılabilir.
5. Okullarda bulunan öğretmen ve psikolojik danışmanların bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma konusundaki yeterlilik ve farkındalıklarıyla iyi oluş, siber zorbalık ve siber mağduriyet konularındaki farkındalık düzeyleri yapılacak çalışmalarda araştırılabilir.

Aile, öğretmen ve öğrencilere çalışma sonucunda ulaşılan bilgiler ışığında bazı öneriler sunulabilir;

1. Öncelikle öğrenciler olmak üzere öğretmen ve ailelere teknoloji ve internetin doğru kullanımına ilişkin bilgi edinebilecekleri çalışmalara katılarak hangi kullanım şeklinin fayda sağlayabileceği, hangi kullanım şeklinin zarar verebileceği konusunda bilgi edinebilirler.
2. Teknoloji ve internet kullanımı sırasında ya da sonrasında karşılaştıkları durumları tanımlayabilmeleri için okul psikolojik danışmanları tarafından siber zorbalık ve siber mağduriyet çalışmalarının yapılması farkındalığın artmasını sağlayabilir.
3. Yaşanabilecek olumsuz durumlar sonucunda nereden yardım alınabileceği konusunda bilgilendirmeler yapılabilir.
4. İnternetin sınırsız kullanımını yerine sınırlı kullanımını sağlanarak risk etmenleri azaltılabilir.
5. İletişim becerileri ve sosyal becerileri içeren çalışmalar yapılarak öğrenci ve ailelerin iyi oluş düzeyinin yükseltilmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaba, S. ve Eroğlu, Y. (2013). İlköğretim Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Yordayıcıları. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26(1): 105-121.
- Akgündüz, Y. ve Bardakoğlu, Ö. (2012). Subjective Well-Being Levels Of Vocational High School Students. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 1(2):101-106.
- Alim, E. (2018). *Ergenlerde Mükemmeliyetçilik, Öznel İyi Oluş ve Depresyon Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Altıntaş, S. ve Öztapak, M. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Problemlerini İnternet Kullanımları İle Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 7(13): 109-128.
- Altundağ, Y. (2016). Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalık ve Problemlerini İnternet Kullanımı İlişkisi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3(1): 27-43.
- Arıcak, O. T. (2009). Psychiatric Symptomatology As A Predictor Of Cyberbullying Among University Students. *Eurasian Journal Of Educational Research (EJER)*, (34): 167-184
- (2011). Siber Zorbalık: Gençlerimizi Bekleyen Yeni Tehlike. *Kariyer Penceresi*, 2(6):10-12.
- (2015). *Siber Alemin Avatar Çocukları, İnternet ve Gençlik İlişkisinin Bugünü ve Geleceği*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Arıcak, O. T., Kınay, H. ve Tanrıku, T. (2012). Siber Zorbalık Ölçeğinin İlk Psikometrik Bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*.17(1): 101-114.
- Arıcak, T., Siyahhan, S., Uzunhasanoğlu, A., Saribeyoğlu, S., Çıplak, S., Yılmaz, N. ve Memmedov, C. (2008). Cyberbullying Among Turkish Adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3): 253-261. Doi: 10.1089/Cpb.2007.0016
- Arslan, S., Savaser, S., Hallett, V. ve Balci, S. (2012). Cyberbullying Among Primary School Students In Turkey: Self-Reported Prevalence And

Associations With Home And School Life, *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking*, 15(10): 527-533. Doi:[10.1089/cyber.2012.0207](https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0207)

- Ateş, B. (2016). Üniversite Öğrencilerinde Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal Yetkinlik. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59). 1203-1214 Doi:[10.17755/Esosder.86299](https://doi.org/10.17755/Esosder.86299)
- Ateş, B., & Güler, M. (2016). Ergenlerde Siber Zorbalığın Yordayıcısı Olarak Algılanan Sosyal Yetkinlik Ve Toplumsal Kaygı. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1): 391-408.
- Ayas, T. (2011, Ekim). Lise Öğrencilerinin Sanal Zorba ve Mağdur Olma Yaygınlığı. *XI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. İzmir.
- (2016). Sanal Zorbalık Olaylarına Karışan ve Karışmayan Öğrencilerin Öz Saygı ve Dışadönüklükle İlişkisinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 41(186): 205-216.
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2010). Siber Zorba/Kurban Ölçek Geliştirme Çalışması. *Akademik Bakış Dergisi*, 19: 1-17.
- (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Zorba ve Mağdur Olma Düzeylerinin Okul Türü ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama*, 10(20): 139-159.
- (2012). İlköğretim Öğrencilerinin Siber Zorba ve Mağdur Olma Durumu. *İlköğretim Online*, 11(2): 369-380.
- Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011). Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşları ve Okul Tükenmişliği Arasındaki İlişkiler. *İOJES*, 1(3): 181-199.
- Bahar, H. H. ve Meral, D. (2016). Ortaöğretim Öğrencilerinde Problemler İnternet Kullanımının Yalnızlık ve Psikolojik İyi Oluş İle İlişkisinin İncelenmesi. *Journal Of Education Faculty*, 18(2): 1117-1134. Doi: [10.17556/jef.58322](https://doi.org/10.17556/jef.58322)
- Baştaç, G. ve Altınova, H. H. (2015). Lise Öğrencilerinde Yaratıcı Drama Yöntemiyle Siber Zorbalık Hakkında Duyarlılık Oluşturma. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 10(1): 91-102. Doi:[10.21612/yader.2015.009](https://doi.org/10.21612/yader.2015.009)
- Batmaz, M. ve Ayas, T. (2013). İlköğretim İkinci Kademedeki Öğrencilerin Psikolojik Belirtilere Göre Sanal Zorbalık Düzeylerinin Yordanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 3(1): 43-53.
- Bayar, Y. (2010). *Okul Sosyal İklimi İle Geleneksel ve Sanal Zorbalık Arasındaki İlişkiler: Genellenmiş Akran Algısının Aracı Rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Bayar, Ö. (2017) *Evlilik Doyumu ve Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Desteğin Öznel İyi Oluş Üzerindeki Yordayıcı Rolünün İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Baykal, F. (2016). *Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Ailedeki Koruyucu Etmelerle İlişkisi: Afyonkarahisar İli Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Bayram, F. (2017). *Siber Zorbalık Yapma Siber Mağdur Olma ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep
- Belsey, B. (2004). Always On, Always Aware. *On-Line: Http://Www.Cyberbullying.Ca/Pdf/Cyberbullying_Information.*
- Beran, T., & Li, Q. (2005). Cyber Harassment: A Study Of New Me Method Of Old Behavior. *Journal Of Educational Computing Research*, 32(3): 265-277. Doi:[10.2190/8YQM-B04H-PG4D-BLLH](https://doi.org/10.2190/8YQM-B04H-PG4D-BLLH)
- Bilgin, D. (2017). *Understanding The Relationship Between Happiness And Creativity In Terms Of The Dimensions Of Psychological And Subjective Well-Being* (Doctoral Dissertation). İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Bingöl, N. (2013). *Lise Öğrencilerinin Siber Zorba ve Mağdur Olma Davranışları İle Yakın Sosyal Çevrelerinden Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Blair, R. J. R. (2003). Neurobiological Basis Of Psychopathy. *The British Journal Of Psychiatry*, 182(1), 5-7. Doi:[10.1192/bjp.182.1.5](https://doi.org/10.1192/bjp.182.1.5)
- Burnukara, P. (2009). *İlk ve Orta Ergenlikte Geleneksel ve Sanal Akran Zorbalığına İlişkin Betimsel Bir İnceleme* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Büyükdüvenci, S. (1993). Aristoteles'te Mutluluk Kavramı. *Felsefe Dünyası*, 9: 41-45
- Calvete, E., Orue, I., Estevez, A., Villardon, L. & Padilla, P. (2010). Cyberbullying In Adolescents: Modalities and Aggressors' Profile. *Computers In Human Behavior*, 26(5): 1128-1135
- Campbell, M.A. (2005). Cyber Bullying: An Old Problem In A New Guise?. *Australian Journal Of Guidance And Counselling*, 15(1): 68-76.
- Campfield, D. C. (2008). *Cyber Bullying And Victimization: Psychosocial Characteristics Of Bullies, Victims, And Bully/Victims* (Master's Thesis). Te University of Montana, Montana.

- Canbay, H. (2010). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri İle Sosyal Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Cenkseven, F. (2004). *Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Cenkseven Önder, F. (2015). *Öznel İyi Olma Yaşam Doyumu Seçme Konular*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Cenkseven, F. ve Akbaş, T. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Öznel ve Psikolojik İyi Olmanın Yordayıcılarının İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (27): 43-65.
- Cihangir-Çankaya, Z. (2005). *Öz Belirleme Modeli: Özerklik İsteği, İhtiyaç Doyumu ve İyi Olma* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ciminli, A. (2016). *Ergenlerde Sanal Zorbalık ve Mağduriyetin Empati ve Kişilik Özellikleri İlişkisinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzincan Üniversitesi, Erzincan
- Çeçen, R. ve Cenkseven, F. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Psikolojik İyi Olma. *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2): 109-118.
- Çelik, A., Çelen, F. K. ve Seferoğlu, S. S. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Sanal Zorbalık Ve Sanal Mağduriyet Durumlarının İncelenmesi. *XVII. Akademik Bilişim Konferansı, (AB15)*: 4-6.
- Çelik, S., Atak, H. ve Erguzen, A. (2012). The Effect Of Personality On Cyberbullying Among University Students In Turkey. *Eurasian Journal Of Educational Research*, 49:129-150.
- Çetin Dağlı, M. ve Gündüz, B. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık Ve Psikolojik İyi Oluş İlişkisinde Problemler İnternet Kullanımının Aracı Rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44: 339-357. Doi:10.21764/maeuefd.341554
- Çetinkaya, E. B., Gündüz, A., ve Uygur, M. A. (2017). Mrs. Dalloway Revised: The Sense Of Change And Disillusionment. *Selçuk University Journal Of Faculty Of Letters*, (38): 123-138. DOI:10.21497/sefad.376809
- Çevik, N. (2010). *Lise Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordayan Bazı Değişkenler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Çiftçi, H. (2015). *Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Eğilimlerinin Facebook Tutumu İle İlişkisinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çivilidağ, A. ve Cooper, H. T. (2013). Ergenlerde Siber Zorba ve Öfkenin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma: Niğde İli Örneği. *International Journal Of Social Science*, 6(1): 497-511.
- Dalmaç, Z. (2014). *Ergenlerde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Deci, E.L., & Ryan, R.M. (2008). Hedonia, Eudaimonia, And Well-Being: An Introduction. *Journal Of Happiness Studies*, 9:1-11. Doi:10.1007/s10902-006-9018-1
- Derin, S. (2013). *Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Öznel İyi Oluş* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Diener, E. (2000). Subjective Well-Being: The Science Of Happiness, And A Proposal For A National Index. *American Psychologist*, 55: 34-43. Doi:10.1037/0003-066X.55.1.34
- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, Culture, And Subjective Well-Being: Emotional And Cognitive Evaluations Of Life. *Annual Review Of Psychology*, 54(1):403-425. Doi:10.1146/annurev.psych.54.101601.145056
- Dikmen, M. ve Tuncer, M. (2016). Akademisyenlerin Siber Zorbalığa Yönelik Algıları ve Mücadele Etme Yöntemleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31: 675-686. Doi: 10.14582/DUZGEF.180
- Dilber, Y. (2013). *Ergenlerde Görülen Siber Zorba/Mağdur Yaşantılarının Utanç/Suçluluk ve İntikam Duyguları Çerçevesinde İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Dilmac, B. (2009). Psychological Needs As A Predictor Of Cyber Bullying: A Preliminary Report On College Students. *Educational Sciences: Theory And Practice*, 9(3): 1307-1325.
- Dılmaç, B. ve Aydoğan, D. (2010). Values As A Predictor Of Cyber-Bullying Among Secondary School Students. *International Journal Of Social Sciences*, 4(3): 225-228.
- Doğan, T. (2016). Öğrencilerin Sosyal Ağ Sitesini Kullanımının Mutluluk, Psikolojik İyi Oluş ve Yaşam Doyumlarına Etkisi: Facebook ve Twitter

- Eftekin, P. (2015). *Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Eken, A. (2010). *Ergenlerin Anne-Babaya Bağlanma Biçimleri Öznel İyi Oluş Durumlarının Sosyal Yetkinlik Beklentileriyle İlişkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Ekşi, F. (2012). Narsistik Kişilik Özelliklerinin İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalığı Yordama Düzeyinin Yol Analizi İle İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12: 1683-1706.
- Erdur-Baker, Ö. (2010). Cyberbullying And Its Correlation To Traditional Bullying, Gender And Frequent And Risky Usage Of Internet-Mediated Communication Tools. *New Media & Society*, 12(1): 109-125. Doi:10.1177/1461444809341260
- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık. *Eurasian Journal Of Educational Research (EJER)*, (27): 31-42
- Eroğlu, Y. (2011). *Koşullu Öz-Değer Riskli İnternet Davranışları ve Siber Zorbalık/Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya
- Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme. *Akademik Bakış Dergisi*, 27(1): 20.
- (2015). Ergenlerde Akran İlişkileri ile Siber Zorbalık Statüleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 10(11): 593-607
- Eroğlu, Y., Aktepe, E., Akbaba, S., Işık, A. ve Özkorumak, E. (2015). Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Yaygınlığının ve Risk Faktörlerinin İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 40(177). 93. Doi:10.15390/EB.2015.3698
- Eryılmaz, A. (2010). Turkish Adolescents' Subjective Well-Being With Respect To Age, Gender And SES Of Parents. *International Journal Of Human And Social Sciences*, 5(8): 523-526
- (2011). Ergenlerin Öznel İyi Oluşlarıyla Aile Ortamları Arasındaki İlişki. *Aile Ve Toplum Dergisi*, 7(24): 93-101.

- Eryılmaz, A. ve Ercan, L. (2011). Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (36): 139-151.
- Eryılmaz, A. ve Öğülmüş, S. (2010). Ergenlikte Öznel İyi Oluş ve Beş Faktörlü Kişilik Modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3): 189-203.
- Eryılmaz, A. ve Aypay, A. (2011). Ergen Öznel İyi Oluşu İle Kimlik Statüsü İlişkisinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Dergisi*, 16: 167-179
- Evegü, E. (2014). *Ergenlerde Siber Zorbalığın Utangaçlık ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.) İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Fırat, M. ve Ayran, G. (2016). Üniversite Öğrencileri Arasında Sanal Zorbalık. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 15(4): 322-329.
- Gencer, H. (2017). *Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Davranışları İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Gençöz, T. (2000). Pozitif ve Negatif Duygu Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 15(46): 19-26.
- Gökçearslan, Ş. ve Günbatır, M. S. (2012). Ortaöğrenim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2): 10-24.
- Gündoğar, D., Gül, S. S., Uskun, E., Demirci, S. ve Keçeci, D. (2007). Üniversite Öğrencilerinde Yaşam Doyumunu Yordayan Etkenlerin İncelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 10(1): 14-27.
- Gündoğdu, R. ve Yavuzer, Y. (2012). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş ve Psikolojik İhtiyaçlarının Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(23): 115–131
- Hamurcu, H. (2011). Ergenlerin Yetkinlik İnançları ve Psikolojik İyi Oluşlarını Yordamada Psikolojik İhtiyaçlar (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Heiman, T., Olenik-Shemesh, D., & Liberman, G. (2018). Adolescent Involvement In Face-To-Face And Cyber Victimization: Can Personal Well-Being Mediate Social-Emotional Behavior?. *Journal Of Youth Studies*, 21(3): 391-404.

- Hinduja, S. & Patchin, J. W. (2008). Cyberbullying: An Exploratory Analysis Of Factors Related To Offending And Victimization. *Deviant Behavior*, 29: 129-156. Doi:10.1080/01639620701457816
- (2009). *Bullying Beyond The Schoolyard: Preventing And Responding To Cyberbullying*. Corwin Press, California.
- İnelöz, N. ve Üçanok, Z. (2013). Ergenlerde Sanal Zorbalık: Nedenler, Duygular ve Baş Etme Yollarının Niteliksel Analizi. *Hacettepe Üniversitesi Türk Psikoloji Yazıları*, 16(32): 20-44.
- Joshi, U. (2010). Subjective Well-Being By Gender. *Journal Of Economics And Behavioral Studies*, 1(1): 20-26.
- Kapıkıran, Ş., Kapıkıran N.A. (2009, Ekim). Sosyal Bağlılığın Psikolojik İyi Olmayı Oluşturan Değişkenler Bakımından Yordanması. *XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, Sözlü Bildiri*. Ege Üniversitesi, İzmir.
- Karabeyeser, M. (2013). *Üniversite Öğrencilerinin Anne-Baba Tutumları ve Stresli Yaşam Olaylarına Göre Psikolojik İyi Oluşu* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Karaca, M. (2007). *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Kavuk, M. (2011). *İlköğretim Öğrencilerinin Sanal Zorba ve Sanal Kurban Olma Durumlarının İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kınay, H. (2012). *Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Duyarlılığının Riskli Davranış, Korumacı Davranış, Suça Mazuriyet ve Tehlike Algısı İle İlişkisi ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Kındap, Y., Sayıl, M. ve Kumru, A. (2008). Anneden Algılanan Kontrolün Niteliği İle Ergenin Psikososyal Uyum ve Arkadaşlıkları Arasındaki İlişkiler: Benlik Değerinin Aracı Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 23(61): 92-107.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17: 231-256
- Koç, P. ve Albayrak, M. (2017). Farklı Gelişim Düzeylerindeki Bireyler Üzerinde İnternet Bağımlılığının Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(15): 2391-2404.

- Korkmaz, A. (2016). Siber Zorbalık Davranışları Sergileme ve Siber Zorbalığa Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırılması. *TRT Akademi*, 1(2): 620-639.
- Kowalski, M.R., & Limber, S.P. (2007). Electronic Bullying Among Middle School Students. *Journal Of Adolescent Health*, 41(6): 22-30.
- Kuyumcu, B. (2012). Türk ve İngiliz niversite ğrencilerinin Psikolojik İyi Oluş Duygusal Farkındalık ve Duygularını İfade Etmelerinin lke ve Cinsiyet Değişkenlerine Göre İncelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2): 1-24.
- Lenhart, A. (2007). Teens And Social Media: The Use Of Social Media Gains A Greater Foothold In Teen Life As They Embrace The Conversational Nature Of Interactive Online Media. *Pew Internet & American Life Project*, 1-36.
- Li, Q. (2008). A Cross-Cultural Comparison Of Adolescents' Experience Related To Cyberbullying. *Educational Research*, 50(3): 223-234.
- Lyubomirsky, S., King, L. & Diener, E. (2005). The Benefits Of Frequent Positive Affect: Does Happiness Lead To Success?. *Psychological Bulletin*, 131(6): 803-55. Doi:10.1037/0033-2909.131.6.803
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M., & Schkade, D. (2005). Pursuing Happiness: The Architecture Of Sustainable Change. *Review Of General Psychology*, 9(2): 1-45.
- Metin, M. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Metli, G. (2017). *Ortaokul ğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve İnsani Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Moore, K., & Mcelroy, J. (2012). The Influence Of Personality On Facebook Usage, Wallpostings, And Regret. *Computers In Human Behavior*, 28: 267-274.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who Is Happy?. *Psychological Science*, 6(1): 10-19.
- Nansel, T.R., Overpeck, M.D., Haynie, D.L., Ruan, W.J. Ve Scheidt, P.C. (2003). Relationships Between Bullying And Violence Among U.S. Youth. *Archives Of Pediatric And Adolescent Medicine*, 157(4): 348-353. Doi:10.1001 / archpedi.157.4.348
- Navarro, R., Ruiz-Oliva, R., Larraņaga, E., & Yubero, S. (2015). The Impact Of Cyberbullying And Social Bullying On Optimism, Global And

School-Related Happiness And Life Satisfaction Among 10-12-Year-Old Schoolchildren. *Applied Research In Quality Of Life*, 10(1): 15-36. Doi: 10.1007/s11482-013-9292-0

Olweus, D. (1994). Bullying At School: Basic Facts And Effects Of A School Based Intervention Program. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 35(7): 1171-1190.

----- (2011). Bulling At School And Later Criminality: Findings From Three Swedish Community Samples Of Males. *Criminal Behaviour And Mental Health*, 21: 151-156 Doi:10.1002/Cbm.806

Oymak, Y.C. (2017). *Psikolojik İyi Oluş İle İş Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Özbay, A. (2013). *Ergenlerde Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Aleksitimi ve Öfke İfade Etme Biçimleri Arasındaki İlişki* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi, İstanbul.

Özdemir, M. ve Akar, F. (2011). Lise Öğrencilerinin Siber-Zorbalığa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 4(4): 605-626.

Özdemir, S. (2015). *Ergenlerde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin, Anne-Baba ve Akran İlişkilerine Göre İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Özden, K. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik İyi Oluşun Psikososyal Yordayıcılarının Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramı Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Özel, S. (2013). *Lise Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet, Depresyon ve Benlik Saygısı İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi, İstanbul.

Özen, Ö. (2005). *Ergenlerin Öznel İyi Oluş Düzeyleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Özer, G. (2016). *Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri İle Siber Zorbalığın Öğrenciler Üzerindeki Etkileri ve Öğrencilerin Siber Zorbalıkla Baş Etme Stratejileri* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Özkan, İ. (2014). *Ergenlerde Anne Baba Tutumu İle Öznel İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Padır, M. A., Eroğlu, Y. Çalışkan, M. (2015). Ergenlerde znel Mutluluk İle Siber Zorbalık ve Mağduriyet Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1): 32-51.
- (2015). Measuring Cyberbullying: Implications For Research. *Aggression And Violent Behavior*, 23:69-74. Doi:10.1016/j.avb.2015.05.013
- Pekel N. (2004) Akran Zorbalığı Grupları Arasında Sosyometrik Statü, Yalnızlık ve Akademik Başarı Durumlarının İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- PEKER, A. (2015). Negatif Duygunun Siber Zorbalık ve Mağduriyete İlişkin Yordayıcı Rolünün İncelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4): 1633-1646.
- Peker, A., Eroğlu, Y. ve Ada, ř. (2012). Ergenlerde Siber Zorbalığın ve Mağduriyetin Yordayıcılarının İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2): 185-206.
- Pekşen Süslü, D. (2016). *Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Benlik Saygısı, Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi* (Doktora Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Peterson, C. (2006). *A Primer In Positive Psychology*. New York: Oxford University Press.
- Pişkin, M. (2002). Okul Zorbalığı: Tanımı, Türleri, İlişkili Olduğu Faktörler ve Alınabilecek Önlemler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2(2): 531-562.
- Raskauskas, J., & Stoltz, A. D. (2007). Involvement In Traditional And Electronic Bullying Among Adolescents. *Developmental Psychology*, 43(3): 564-575. Doi:10.1037/00121649.43.3.56
- Rogers (2010), *Vanessa; Cyberbullying: Activities To Help Children And Teens To Stay Safe In A Texting, Twittering*. Social Networking World, London.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On Happiness And Human Potentials: A Review Of Research On Hedonic And Eudaimonic Well-Being. *Annual Review Of Psychology*, 52(1):141-166.Doi:10.1146/annurev.psych.52.1.41
- Ryan, R. M., Huta, V., & Deci, E. L. (2008). Living Well: A Self-Determination Theory Perspective On Eudaimonia. *Journal Of Happiness Studies*, 9(1): 139-170. Doi: 10.1007/s10902-006-9023-4

- Ryff, C. (1989). Happiness Is Everything, Or Is It? Explorations On The Meaning Of Psychological Well-Being. *Journal Of Personality And Social Psychology*. By *The American Psychological Association*, 57(6): 1069-1081.
- Ryff, C.D., & Keyes C.L.M (1995). The Structure Of Psychological Well-Being Revisited. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 69(4): 719-727.
- Saföz Güven, İ. G. (2008). *Fen ve Genel Lise Öğrencilerinin Cinsiyet ve Sosyometrik Statülerine Göre Öznel İyi Oluş Düzeyleri, Genel Sağlık Örüntüleri ve Psikolojik Belirti Türleri* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Salı, J., Başak, B. ve Akca, E. (2015). Türkiye'de Ortaokul Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(2): 109-130.
- Sarak, Ö. (2012). *Lise Öğrencilerinde Sanal Zorbalık* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Saricaoglu, H. ve Arslan, C. (2013). An Investigation Into Psychological Well-Being Levels Of Higher Education Students With Respect To Personality Traits And Self-Compassion. *Educational Sciences: Theory And Practice*, 13(4): 2097-2104. Doi:10.12738/estp.2013.4.1740
- Serin, H. (2012). *Ergenlerde Siber Zorbalık/Siber Mağduriyet Yaşantıları ve Bu Davranışlara İlişkin Öğretmen ve Eğitim Yöneticilerinin Görüşleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sezer, F. (2011). Ortaöğretim Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Durumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 192: 74-85.
- Sezer, F. (2013). Psikolojik İyi Olma Durumu Üzerine Etkili Faktörler. *Education Sciences*, 8(4): 489-504.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its Nature And Impact In Secondary School Pupils. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 49(4): 376-385. Doi:10.1111/j.1469-7610.2007.01846.x.
- Soydaş Karlier, Damla, (2011); *Ergenlerde Ebeveyn İzlemesi, Sanal Zorbalık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin Cinsiyete Göre İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Sullivan M. J. (2004) Ethical, Legal Professional Practice Issues Involved In Acting As A Psychologist Parent Coordinator İn Child Custody Cases. *Family Court Review*, 42(3): 576-582.
- Şahin, M., Sarı, S. V., Özer, Ö. ve Er, S. H. (2010). Lise Öğrencilerinin Siber Zorba Davranışlarda Bulunma Ve Maruz Kalma Durumlarına İlişkin Görüşleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21): 257-270.
- Taştekin E. (2016). *Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygısı Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Taylan, H. H., Aydın, F. ve Topal, M. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Sanal Zorba Olma Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi: Sakarya İli Örneği. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 4(1): 41-59.
- Telef, B. B. (2013). Olumlu ve Olumsuz Yaşantı Ölçeği: Ergenler İçin Geçerlilik ve Güvenilirlik Çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(1): 62-68. Doi:10.5455/apd.36692
- Telef, B. B. ve Ergün, E. (2013). Self-Efficacy As A Predictor Of High School Students' Subjective Well-Being, *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 6(3): 423-433. Doi:10.5578/keg.5955
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydın, Y. (2008). Farklı Okul Türlerinden Türk Öğrenciler Arasında Sanal Zorbalık Deneyimlerinin İncelenmesi. *Siber Psikoloji ve Davranış*, 11(6): 643-648.
- Topçu, Ç., Yıldırım, A. ve Erdur-Baker, Ö. (2013). Cyber Bullying @ Schools: What Do Turkish Adolescents Think. *International Journal For The Advancement Of Counselling*. 35(2): 139-151. Doi:10.1007/s10447-012-9173-5
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde Mutluluk ve Yaşam Doyumunun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlık ve Psikolojik İhtiyaç Doyumu* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Topuz, C. (2013). *Üniversite Öğrencilerinde Özgeciliğin Öznel İyi Oluş ve Psikolojik İyi Oluş İle İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Totan T. ve Yöndem Z. D. (2007). Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(8): 53-68.
- TUİK, (2018). Türkiye İstatistik Kurumu. <http://www.tuik.gov.tr/Ustmenu.Do?Metod=Temelist> (21.12.2018)

- Turan, S. G. (2013, Ocak). Siber Akran Zorbalığı Üzerine Bir Araştırma: İstanbul Örneği. *XV. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Tuzgöl Dost, M. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- (2005). Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23): 103-110.
- (2006). Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (31): 188-197.
- Tümekaya, S. (2011). Türk Üniversite Öğrencilerinde Öznel İyi Oluşu Yordayan Sosyodemografik Değişkenler ve Mizah Tarzları. *Eğitim ve Bilim*, 36(160): 158.
- Türkileri, N. (2012). *Ergenlerde Sanal Zorbalık: Nedenlerine İlişkin Algılar, Duygusal Tepkiler ve Baş Etme Yöntemleri İle Siber Zorbalık Statüleri Arasındaki İlişkiler* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Türkoğlu, S. (2013). *Ergenlerin Problemlerini İnternet Kullanımları İle Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Uçar, E. (2018). *Psikolojik İyi Oluş Yordayıcısı Olarak Dindarlık, Evlilik Doyumu ve Problem Çözme* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Uz Baş, A., Öz Soysal, F. S. ve Aysan, F. (2016). Üniversite Öğrencilerinde Problemlerini İnternet Kullanımının Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal Destek İle İlişkisi. *İnsan ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(4): 1035-1046.
- Ünver, H. ve Koç, Z. (2017). Siber Zorbalık İle Problemlerini İnternet Kullanımı ve Riskli İnternet Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Journal Of Turkish Educational Sciences*, 15(2). 117-140.
- Willard, N. E. (2007). The Authority And Responsibility Of School Officials In Responding To Cyberbullying. *Journal Of Adolescent Health*, 41(6): 64-S65. Doi:[10.1016/j.jadohealth.2007.08.013](https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2007.08.013)
- Wong, D. S., Chan, H. C. O., & Cheng, C. H. (2014). Cyberbullying Perpetration And Victimization Among Adolescents In Hong Kong. *Children And Youth Services Review*, 36: 133-140.

Yalçın, İ. (2015). İyi Oluş ve Sosyal Destek Arasındaki İlişkiler: Türkiye’de Yapılmış Çalışmaların Meta Analizi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 26(1): 21-32. Doi:10.5080/U7769

www.haberler.com, 20.03.2018

Yalçın, İ. ve Malkoç, A. (2015). The Relationship Between Meaning In Life And Subjective Well-Being: Forgiveness And Hope As Mediators. *Journal Of Happiness Studies*, 16(4): 915-929. Doi:10.1007/S10902-014-9540-5

Yaman, E. ve Peker, A. (2012). Ergenlerin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyete İlişkin Algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(3): 819-833.

Yaman, E., Eroğlu, Y. ve Peker, A. (2011). *Okul Zorbalığı ve Siber Zorbalık*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J. (2004). Online Aggressor/Targets, Aggressors, And Targets: A Comparison Of Associated Youth Characteristics. *Journal Of Child Psychology And Psychiatry*, 45: 1308-1316. Doi:10.1111/J.1469-7610.2004.00328.X

Ybarra, M. L., Diener-West, M., & Leaf, P. J. (2007). Examining The Overlap In Internet Harassment And School Bullying: Implications For School Intervention. *Journal Of Adolescent Health*, 41(6): 42-S50. Doi:10.1016 / j.jadohealth.2007.09.004

Ybarra, M. L., Mitchell, K. J., Wolak, J., & Finkelhor, D. (2006). Examining Characteristics And Associated Distress Related To Internet Harassment: Findings From The Second Youth Internet Safety Survey. *Pediatrics*, 118(4): 1169-1177. Doi:10,1542 / peds.2006-0815

Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan Bireye Mutluluk Resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.

EKLER

EK1: Kişisel Bilgi Formu

BİLGİ FORMU

Sevgili gençler;

Yapılacak bir araştırma için sizlere bazı sorular verilmiştir. *Yapılan çalışmanın geçerli ve güvenilir olması için sizlerden samimi, içten yanıtlar vermeniz beklenmektedir.* Elde edilen bilgiler yalnızca bilimsel bir çalışma için kullanılacaktır. **Ad ve soyadı gibi kimlik bilgilerinizi yazmanıza gerek yoktur.** Sorulara vereceğiniz yanıtlarda işaretlemeyi; (X) şeklinde yapınız. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Yasin YARAR

Psikolojik Danışman

e-posta: ysnryr@hotmail.com

- 1) Cinsiyet: 1-() Erkek 2-() Kadın
- 2) Sınıfınız? ()9.sınıf ()10. sınıf ()11.sınıf ()12. sınıf
- 3) Babanızın öğrenim durumu
1.() Okur-yazar değil 2.() Okur-yazar 3.() İlkokul
4.() Ortaokul 5.() Lise 6.() Üniversite- Yüksek lisans
- 4) Annenizin öğrenim durumu:
1.()Okur-yazar değil 2.() Okur-yazar 3.() İlkokul
4.()Ortaokul 5.()Lise 6.()Üniversite- Yüksek lisans
- 5) Anneniz çalışıyor mu? 1.()Evet 2.()Hayır
- 6) Babanız çalışıyor mu? 1.()Evet 2.()Hayır
- 7) Anne ve babanız bir arada mı yaşıyor? 1.()Evet 2.()Hayır, babam öldü
3.()Hayır, annem öldü 4.()Her ikisi de öldü 5.()Her ikisi de sağ ama boşandılar
- 8) Size göre Başarı durumunuz nasıl?
1.()Ortalamanın altı 2.()Orta 3.()Ortalamanın üstü 4.()Ortalamanın çok üstü
- 9) İnternet kullanıyor musunuz? (İnternet kullanmıyorsanız diğer soruları yanıtlamayınız)
1.()Evet 2.()Hayır
- 10) İnternete girme zamanınızı ve sürenizi denetleyen biri/birileri var mı? 1.()Evet 2.()Hayır
- 11) İnternete daha çok hangi zaman aralığında bağlanıyorsunuz? 1.()Gündüz 2.()Gece
- 12) İnternete en çok nereden bağlanıyorsunuz?
1.()Evide bilgisayardan 2.()Cep telefonundan 3.()Tabletten
3.()Okulda bilgisayardan 4.()İnternet kafeden 5.()Diğer(belirtiniz.....)
- 13) Ortalama olarak günde kaç saatinizi internete ayırmaktasınız?
1.()1 saatten az 2.()1-2 saat arası 3.()2-3 saat arası 4.()3-4 saat arası 4.()3 saat ve üstü
- 14) İnternet kullanmayı nasıl öğrendiniz?
1.()Ailemden 2.()Arkadaşlarımdan 3.() Okuldan 4.()Kendi kendime 5.()Diğer(belirtiniz.....)
- 15) İnternet kullanırken bir sorunla karşılaştığınızda bunu nasıl çözüyorsunuz?
1.()Arkadaşlarıma sorarım 2.()Öğretmenime sorarım 3.()Kendim çözerim
4.()Evdekilerden yardım isterim. 5.()Diğer(Lütfen belirtiniz.....)
- 16) İnterneti en çok hangi amaçla kullanıyorsunuz?
1.() Sosyal medya kullanımı 2.()Eğitim/ Ders/ Araştırma 3.()Dosya/ Program indirme
4.()Haberleşme 5.()Oyun oynama 6.()Müzik dinleme/Film izleme
7.()Diğer (Lütfen belirtiniz.....)
- 17) Şimdiye kadar teknoloji veya internet kullanımı ile ilgili herhangi bir bilgilendirme çalışmasına katıldınız mı?
1.()Evet 2.()Hayır

EK2: Sanal Zorba/Kurban Ölçeği

Buradaki her soruyu, 'Bana Yapıldı' bölümü için bir seçenek; 'Ben Yaptım' bölümü için bir seçenek işaretleyerek cevaplayınız. 1-8-engelleme zarar verme 9-15-ciseler zorba mağdur 16-19 söylenti çıkarma SORULAR	BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1) Kişisel bilgisayarını ele geçirme ve dosyalarına kasten zarar verme.										
2) Kasıtlı olarak virüslü mail yollama										
3) İnternet ya da telefon yoluyla tehdit etme										
4) Mail kutularını doldurarak mail gelmesini engelleme										
5) Sohbet odası (chat) ya da oyun sitesini terk etmeye zorlama										
6) Zarar görmesini istediği kişinin adını kullanarak insanlara mesaj, mail veya video yollama.										
7) Zarar vermeye neden olacak web sayfası hazırlama.										
8) Mail adresini ele geçirme ve zarar verme.										
9) Telefon numarasını gizleyerek rahatsız edici müstehcen sesler çıkarma.										
10) İzinsiz ve uygunsuz görüntü çekme.										
11) Gizlice çekilen uygunsuz görüntüleri mesajla, maille başkalarına yollama, internette yayınlama ya da CD ile çoğaltıp dağıtma.										
12) Gizlice çekilen uygunsuz görüntüler aracılığıyla şantaj yapma										
13) Birine istemediği halde müstehcen içerikli mesaj veya mail atıp rahatsız etme										
14) Müstehcen içerikli görüntüleri veya filmi izlemeye zorlama										
15) İnternet/Telefonla müstehcen içerikli söylenti çıkarıp yayma.										
16) Birinin kullandığı telefon veya bilgisayar modeliyle alay etme										
17) Birisi hakkında elde edilen olumsuz bilgileri siber ortamda yayma.										
18) İnternet ya da telefonla küçük düşürücü söylenti çıkarıp yayma.										
19) Mail ve mesaj yoluyla kişisel bilgileri yayma.										

EK3: Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH)

EPOCH ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı, aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanız. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz.

① Hiçbir zaman	② Bazen	③ Sıklıkla	④ çoğu zaman	⑤ Her zaman	anlamına gelmektedir.					
1. Baőıma iyi şeyler geldiğinde çevremde bu iyi haberleri paylaşmayı sevdiğim insanlar vardır.	①	②	③	④	⑤					
2. Başladığım işi bitiririm.	①	②	③	④	⑤					
3. Geleceğim hakkında iyimserim.	①	②	③	④	⑤					
4. Mutlu hissederim.	①	②	③	④	⑤					
5. Bir şeylerle meşgul olduğumda o kadar eğlenirim ki zamanın nasıl geçtiğini anlamam.	①	②	③	④	⑤					
6. Çok eğlenirim.	①	②	③	④	⑤					
7. Kendimi yaptığım işe tamamen kaptırırım.	①	②	③	④	⑤					
8. Hayatı severim.	①	②	③	④	⑤					
9. Ödevlerimi bitirene kadar başka bir şeyle ilgilenmem.	①	②	③	④	⑤					
10. Bir sorun yaşadığımda benimle ilgilenecek birileri vardır.	①	②	③	④	⑤					
11. Uğraştığım işe kendimi o kadar kaptırırım ki, geri kalan her şeyi unuturum.	①	②	③	④	⑤					
12. Yeni bir şeyler öğrendiğimde zamanın nasıl geçtiğini anlamam.	①	②	③	④	⑤					
13. Belirsizlik durumlarında en iyisini umarım.	①	②	③	④	⑤					
14. Hayatımda beni gerçekten önemseyen insanlar var.	①	②	③	④	⑤					
15. İyi şeyler yaşayacağımı düşünürüm.	①	②	③	④	⑤					
16. Gerçekten önemsemiğim arkadaşlarım var.	①	②	③	④	⑤					
17. Bir şey için plan yaptığımda o plana uyarım.	①	②	③	④	⑤					
18. Ne kadar zor görünürse görünsün her şeyin yoluna gireceğine inanırım.	①	②	③	④	⑤					
19. Çalışkan bir insanım.	①	②	③	④	⑤					
20. Neşeli bir insanım.	①	②	③	④	⑤					

EK4: Sanal Zorba/Kurban Ölçeği İzni

İndir E-postayı gizle

Erişilebilirlik Modu Yazdır Bul Tam Ekran Okuyucu

SANAL ZORBA/KURBAN ÖLÇEĞİ

	BANA YAPILDI					BEN YAPTIM				
	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
Sanal Ortamda Cinsel Zorbalık										
Telefon numarasını gizleyerek rahatsız edici cinsel sesler çıkarma.										
İzinsiz ve uygunsuz görüntü çekme.										
Gizlice çekilen uygunsuz görüntüleri mesajla, maille başkalarına yollama, internette yayımlama ya da CD ile çoğaltıp dağıtma.										
Gizlice çekilen uygunsuz görüntüleri aracılığıyla şantaj yapma										
Birine istemediği halde cinsel içerikli mesaj veya mail atıp rahatsız etme.										
Cinsel içerikli görüntüleri veya filmi izlemeye zorlama										
İnternet/Telefonla cinsel içerikli söylenti çıkarıp yayma.										
Sanal Ortamda Engelleme ve Zarar Verme										
Sohbet odası (chat) ya da oyun sitesini terk etmeye zorlama										
Zarar görmesini istediği kişinin adını kullanarak insanlara mesaj, mail veya video yollama.										
Zarar vermeye neden olacak web sayfası hazırlama.										
Mail adresini ele geçirme ve zarar verme.										
Kişisel bilgisayarını ele geçirme ve dosyalarına kasten zarar verme.										
Kastli olarak virüslü mail yollama										
İnternet ya da telefon yoluyla tehdit etme.										
Mail kutularını doldurarak mail gelmesini engelleme										
Sanal Ortamda Söylenti Çıkarma										
Birinin kullandığı telefon veya bilgisayar modeliyle alay										

GÖRÜŞLERİNİZİ MICROSOFT'A BİLDİRİN %100

Re: Sanal Zorba/Sanal Kurban

MH Mehmet Barış Horzum <mhorzum@sakarya.edu.tr>
Çar 10.05.2017, 11:51
Siz

olcek.docx
262 KB

İndir OneDrive'a kaydet

merhaba ölçek ektedir. kolay gelsin.

9 Mayıs 2017 02:01 tarihinde ynr <ysnyrr@hotmail.com> yazdı:

Merhabalar hocam.
Sabahattin Zaim Üniversitesi PDR yüksek lisans öğrencisiyim.
Sanal zorbalık ve sanal mağduriyet ile ilgili yapmayı planladığım tez çalışmamda uygun görürseniz ulaşabildiğim Sanal zorbalık/mağduriyet ölçeğiniz ve Sanal zorbalıkla başa çıkma ölçeğinizi Tez danışmanım Prof. Halil EKŞİ ile kullanmak istiyoruz.
Uygun görürseniz çok sevinirim ve katkınız büyük olur. Bunun yanında araştırma sürecimde ulaşamadığım/göremediğim, bu ölçekleriniz dışında konu ile ilgili kullanabileceğim ölçeğiniz olup olmadığını affınıza sığınarak öğrenebilir miyim?
Teşekkür ederim, iyi çalışmalar.
Psik. Dan. Yasin YARAR

Ek5: Ergenler İçin Beş Boyutlu İyi Oluş Ölçeği (EPOCH) İzni

e yanıtla İndir E-postayı gizle

Erişilebilirlik Modu Yazdır Bul Çevir

EPOCH ÖLÇEĞİ

Değerli Katılımcı, aşağıda sizinle ilgili ifadeler bulunmaktadır. Lütfen her bir maddeyi dikkatlice okuyunuz ve sizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyiniz. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Sizden beklenen içtenlikle cevap vererek bilimsel bir çalışmaya yardımcı olmanızdır. Lütfen bütün sorularla ilgili görüşlerinizi ifade ediniz.

1 Hiçbir zaman	2 Bazen	3 Sıklıkla	4 Çoğu zaman	5 Her zaman	anlamına gelmemektedir.
1. Başma iyi şeyler geldiğinde çevremde bu iyi haberleri paylaşmayı sevdiğim insanlar vardır.	1	2	3	4	5
2. Başladığım işi bitiririm.	1	2	3	4	5
3. Geleceğim hakkında iyimserim.	1	2	3	4	5
4. Mutlu hissedirim.	1	2	3	4	5
5. Bir şeylerle meşgul olduğumda o kadar eğlenirim ki zamanın nasıl geçtiğini anlamam.	1	2	3	4	5
6. Çok eğlenirim.	1	2	3	4	5
7. Kendimi yaptığım işe tamamen kaptırırım.	1	2	3	4	5
8. Hayatı severim.	1	2	3	4	5
9. Ödeverimi bitirene kadar başka bir şeyle ilgilenmem.	1	2	3	4	5
10. Bir sorun yaşadığımda benimle ilgilecek birileri vardır.	1	2	3	4	5
11. Uğraştığım işe kendimi o kadar kaptırırım ki, geri kalan her şeyi unuturum.	1	2	3	4	5
12. Yeni bir şeyler öğrendiğimde zamanın nasıl geçtiğini anlamam.	1	2	3	4	5
13. Belirsizlik durumlarında en iyisini umarım.	1	2	3	4	5
14. Hayatımda beni gerçekten önemseyen insanlar var.	1	2	3	4	5
15. İyi şeyler yaşayacağımı düşünürüm.	1	2	3	4	5
16. Gerçekten önemseydiğim arkadaşlarım var.	1	2	3	4	5
17. Bir şey için plan yaptığımda o plana uyarım.	1	2	3	4	5
18. Ne kadar iyi çalıştığımı düşünürüm.	1	2	3	4	5

Re: EPOCH ÖLÇEĞİ

İbrahim DEMİRCİ <ibrahimdemirci.pdr@gmail.com>
Pzt 1.05.2017, 16:22
Siz

EPOCH ÖLÇEĞİ UYGULA...
70 KB

İndir OneDrive'a kaydet

Merhaba,
Ekte ölçekle ilgili bilgileri gönderiyorum.
İyi çalışmalar diliyorum. Başarılar.

Türkiye Ölçme Araçları Dizini: <http://toad.edam.com.tr/olcek/epoch-olcegi>

1 Mayıs 2017 15:46 tarihinde ysn yrr <ysnyrr@hotmail.com> yazdı:

Hocam merhabalar.

Sebahattin Zaim Üniversitesi Yüksek Lisans öğrencisiyim. Ortaöğretim öğrencilerinin psikolojik iyi oluş ve siber zorbalık& siber mağduriyet düzeylerini incelemeye yönelik bir tez çalışması yapmayı planlıyorum. Çalışmamda kullanmak üzere geliştirdiğiniz ölçeği kullanmamda sakınca görmezseniz ve ölçeği talep ediyorum.

Benimle paylaşırsanız katkı sağlanmış olursunuz ve sevinirim.

İyi çalışmalar iyi günler.

ÖZGEÇMİŞ

Yasin YARAR

Akevler mahallesi, Regnum Astrum Towers Blok:B1 Daire:195 Esenyurt/İstanbul

ysnyrr@hotmail.com

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2019, İstanbul

Yüksek Lisans: Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (İÖ), 2016, Gaziantep

Lisans: Yakınoğu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, 2012, KKTC

Ortaöğretim: Yozgat Lisesi, 2005, Yozgat

İlköğretim: Cumhuriyet İlköğretim Okulu, 2002, Yozgat

B. MESLEKİ DENEYİM

2012-2016 Şanlıurfa Eyyübiye Mimar Sinan Ortaokulu Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

2016- İstanbul Esenyurt Ali Kul Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen